පුරාන සන්න සහිත

සියබස් ලකර

හෙවත්

සවභාෂාලඞ්කාරය.

බුද්ධ වර්ෂ 1391 වැන්නෙහි ලඞ්කාරාජ්‍යානුශාසනා කළාවූ

සිලාමේඝවර්ණ මහරජතුමා විසින්

වි ර චි ත යි.

රතනම්බවාචාර්ය මහතෙරුන්වහන්සේ විසින්

අර්ථවර්ණනා ලියනලදී,

මාතර ගුණරත්න මුදලින්ද පරිවෙණාධිපතිව වැඩවිසූ

රණ්ගේ කීර්ති ශ්‍රී සුදස්සාභිධාන

මාතර හම්බන්තොට දෙදිශාවේ ප්‍රධාන සඞ්ඝනායක

මාහිමියානන් වහන්සේගේ ශිෂ්‍යවූ

උරුගමුවේ ඩී. ඇස්. අමරසිංහ

වෛද්‍යාචාර්යයන් විසින්

ලිපිදෝෂ ශුද්ධකොට සකස්කරණලදී,

අම්බලම්ගොඩ පරාශර යන්ත්‍රාලයෙහි මුද්‍රාපිතයි.

1927.

මිල 1-25.

සංඥාපනය.

"කාව්‍ය ශොභාකරාන් ධර්‍මාන් අලඞ්කාරාන් ප්‍රචක්‍ෂතෙ" ඉති බැවින් කාව්‍යය හොබවන්නාවූ ගුණවිශෙෂයෝ අලඞ්කාර නම් වෙත්. යම්සේ මුක්තාහාර කුණ්ඩලාදි ආභරණ විශෙෂයෝ ශරීරය හොබවත්ද එමෙන් කාව්‍යශරීරයවූ ශබ්දාර්‍ථ දෙදෙනා හොබවන්නාවූ හෙවත් තද් විෂයීභූත චමත්කාර ජනනය කරන්නාවූ අනුප්‍රාසොපමාදි ගුණවිශෙෂයෝ අලඞ්කාර නමැයි දතයුතු.

සිංහල ජනයාගේ ස්වභාෂාවවූ සිංහල භාෂාවෙන් රචිත කාව්‍යයෙහි ශොභාසෞන්දර්‍ය්‍යය උපදවන්නාවූ අලඞ්කාර ශාස්ත්‍රය **සියබස්ලකර නම්වේ. එ**හෙයින් ඒ ශාස්ත්‍රය උගන්වන්නාවූ මේ ග්‍රන්‍ථයද අභෙදොපචාරයෙන් **සියබස් ලකර** නම් වේ.

මේ ග්‍රන්ථය වනාහි ක්‍රි: ව: 846 දි ලඞ්කාරාජ්‍යශ්‍රියට පැමිණි **ශිලාමෙඝවර්‍ණ** මහරජානන් විසින් කාව්‍යාදර්‍ශ නම් අලඞ්කාර ග්‍රන්ථය සිංහලට පරිවර්‍තනකොට රචනාකරණලදි. **ශ්‍රීමත් දණ්ඩ්‍යාචාර්‍ය්‍යයන්** විසින් කළ කාව්‍යාදර්‍ශයෙහි දක්වූ **පන්තිස් අලඞ්කාරයෝම** මෙහි පැණෙති. දීපකාදි ඇතැම් අලඞ්කාරයන් පිළිබඳ කාව්‍යාදර්‍ශයෙහි නොපෙණෙන සූක්‍ෂමභෙද විස්තර කොට දක්වීමද විස්තාරයෙන් කියයුතු ඇතැම් තැන් සංක්‍ෂෙප යෙන් දක්වීමද මෙහි පවත්නා විශෙෂයෝවෙත්.

මෙම ග්‍රන්ථය මින් අවුරුදු විසිහතකට පමණපෙර **හෙන්ද්‍රික් ජයතිලක** මහතුන් විසින් මහත් පරිශ්‍රමයෙන් ශුද්ධකොට මුද්‍රණයකොට ප්‍රකාශයට පමුණුවනලදි. **සියබස්ලකර** හදාරණු වන්ට පොත් ලබාගැණීමෙහි පැවති දුෂ්කරතාව දුරලීමෙන් ඒ මහතුන් විසින් මනා ශුද්ධියකින් මේ පොත මුද්‍රණයකරවීමෙන් කරණලද ශාස්ත්‍රසංග්‍රහය ඉතා මහත්වේ.

ඒ ප්‍රථමවරට මුද්‍රිතකොපි අවසානවීමෙන් නැවතත් ඒ පොත දුර්ලභව පවත්නා හෙයින් විශෙෂ ශුද්ධියකින් මුද්‍රණයකරවා සුලභ කළොත් මැනවයි සැලකූ අප විසින් පැරණි පුස්කොළ පොත් කිපයක් සපයාගෙණ ඒ හා සසඳ බලා හැකිතරම් ශුද්ධ කොට මෙසේ මුද්‍රණයට පැමිණවීමු.

අවුරුදු දහසකටත් වැඩිකාලයක් මුලුල්ලෙහි ව්‍යාකූලව පැවති මේ ග්‍රන්ථය මෙසේ වරකින් දෙවරකින් සම්පූර්ණ ශුද්ධියකට පැමිණවීම ඉතා දුෂ්කරබව නැණවතුන්ට වැටහෙනවා ඇත. එබැවින් මෙහි පැණෙන ඛලිතස්ථාන පණ්ඩිතයන් විසින් ශුද්ධකරණු ලැබේවා.

මේ කෘතියෙහි වේහැල්ලේ වේළුවනාරාමාධිපති සියඹලාකටුවේ **අතිගරු රතනපාල මහාස්ථවිරපාදයන්වහන්සේගේ ශිෂ්‍යවූ** උගත් **අන්තුඩාවේ උපනන්දස්වාමීන්වහන්සේ** අපට බොහෝසෙයින් උපකාරීවූ බව ප්‍රශංසා මුඛයෙන් මෙහි සඳහන් කරමු.

වෛද්‍යාචාර්ය, **ඩී. ඇස්. අමරසිංහ.**

4-11-27

උඟුරුගමුවේදිය.

පුරාණ

සන්න සහිත

සියබස් ලකර.

නමඞ් මුනි සරණ,

1. සදුවා මුව තඹර—වෙනෙනද සිවුමුවා,
සරසවියහස සවිසුදු—කිවිසිත් පුල් මදෙවු විල්.

2. මහබඹ සකාසුර—ඇජරා එ කසුබුඉසි,
පවර වාමන දඬි ඈ—නැමද කව්ලකුණැජරන්.

3. දෙරූස්වස් කියම්—පෙර ගත් සකෙවිනිදු වූ.
නොදත නොදත දෙව්බස්—සියකව්ලකුණිනෙක්දෙස්:

---

1. සවිසුදු, සර්වශුක්ලවූ; සරසවියහස, සරස්වතීසඞ්ඛ්‍යාත හංසධෙනුතොමෝ; සිවුමුවා, චතුර්මුඛයාගේ; මුවතඹරවෙනෙන්, මුඛසඞ්ඛ්‍යාත තාමරස වනයෙන්; අද, අවුත්; කිවිසිත්, කවිචිත්ත නැමති; පුල් මදෙවු විල්, ඵුල්ලවූ මනුඛිණි සරස; සදුවා, සජ්ජිත කරාවා.

2. මහබඹ, මහාබ්‍රහ්මය; සකා, ශක්‍රය; සුරඇජරා, බෘහස්පතිය; පවර, උතුම්වූ; එ කසුබුඉසි, ඒ කාශ්‍යප (නම්) ඍෂිය; වාමන දඬි ඈ, වාමනය දණ්ඩිය සනාදිවූ; කව්ලකුණැජරන්, කාව්‍ය ලක්ෂණාචාර්‍ය්‍යයන්; නැමද, නමස්කාරකොට.

3. පෙර, පූර්වයෙහි; සකෙවිනිදු වූ, සඞ්ක්ෂෙපයෙන්ද වූ; ගත්, ශාස්ත්‍රය; නොදත, නොදත්තාවූද; දෙව්බස්, දිව්‍යභාෂාව; නොදත, නොදත්තාවූද; දෙරූස්වස්, උභයරාශිවංශයට හෙවත් උභයපක්ෂයෙහි ජනයන්ට; සියකව්ලකුණින්, ස්වකීය (භාෂාමයවූ) කාව්‍යලක්ෂණයෙන්; එක්දෙස් කියමි, එක දෙශයක් කථනය කෙරෙමි.

4. මෙනි වියත් අවියත්--සියල් වදනුන්ම පහන්,
ගුණෙන් පවති සවාරෙන්—තෙමෙ ලෝයා පවත්මින්.

5. මෙ තුන්ලෝ සියල්—ඉදි සද වැටුප්රැස් රැස්,
නොදිලියෙතදබැවඳු—තමකඳනො කල්තායෙන්.

6. පෙර මහරු මහරජ—යසපිළිබිඹු ගොස් බස්,
කැටතෙලෙහි සිටුනෙ පෙණේ-පිළි ඔවුන නට කල්හිදු.

7. ගවහන වේ පසස්—නදු බස් කරැ සකස්,
පියසුවහට අන්හට—ගවබැවිම හුදු සාදු.

---

4. මෙනි, මේ ලොකයෙහි; වියත්, ව්‍යක්තවූද; අවියත්, අව්‍යක්තවූද; සියල් වදනුන්ම, සමස්ත වචනයන්ගේම; පහන් ගුණෙන්, ප්‍රසාද ගුණයෙන්; සවාරෙන්, සත්කාරයෙන්; ලෝයා තෙමෙ, ලොකයාත්‍රා තෙමේ; පවත්මින්, ප්‍රවෘත්තවෙමින්; පවති, පවත්නේය.

5. ඉදි, ඉදින්; සද, ශබ්දසඞ්ඛ්‍යාතවූ; වැටුප්රැස් රැස්, ප්‍රදීප රශ්මි රාශිය; නොදිලියෙත්, අජ්වලිතවිනම්; මෙ සියල් තුන්ලෝ, මේ සකල ත්‍රෛලොක්‍යය; කල්තායෙන්, යුගප්‍රමාණයෙන්; අදබැවිදු, අන්ධභාව දයකවූ; තමකඳනො, තමඃ ස්කන්ධයෙක්මැනො.

6. පෙර, පූර්වයෙහි; මහරු, මහාර්හවූ; මහරජ, මහාරාජයන්ගේ; යස පිළිබිඹු, යශස් සංඛ්‍යාත ප්‍රතිබිම්බය ; ගොස්, ගොසින්; බස්කැටතෙලෙහි,වචන සංඛ්‍යාත දර්පණතලයෙහි; සිටුනෙ, තිෂ්ඨමානවූයේ; පිළි, නැවත; ඔවුන නට කල්හිදු, ඒ (පූර්ව) ක්ෂත්‍රියයන් නෂ්ටකාලයෙහිදු; පෙණේ, දෘශ්‍යමානවේ.

7. බස්, වාණීතොම; සකස්කරැ, සුශබ්දකොට; පියසුවහට, ප්‍රකාශකළාහට; පසස්නදු, ප්‍රෙෂිත දයකවූ; ගවහන වේ, ධෙනුවක්වේ හෙවත් අභිෂ්ටාර්ථදයකවූ සුරභිධෙනුවක් වන්නිය; අන්හට, අන්‍යයාහට හෙවත් (අපශබ්ද මිශ්‍රහෙයින්) අප විත්‍රකොට ප්‍රකාශකරනුවහට; හුදු ගවබැවිම සාදු, කෙවල ගොත්වයම සාදු.

8. එබවිනි කව්හි මඳ—දොසුදු සොයන්නටවන්,
තුනු එක් ලපෙක්හි සියල්—සිරිහුන්වේ සොඳුරුදු වූ.

9. ගුණදොස්කොසේ ගත්-නොදන්නා දෙනෙ කෙරෙතොර
කිම අඳගට ඇත සබඳ-රුබෙබ් දස්නෙහි සියල්.

10. එම්හෙයිනි සත්ලෝ—වියත්කරණ පවස් යුත්,
පෙර පඬුවෝ බඳහු ලකුණු—විසිතුරු මග වදනුනට,

11. ඔවුන් විසින් පැණිති—කව් සිරුරුත් ලකරුත්,
කැමැතිය අත් දැක්වූ—වදන් පබඳෙහි සිරුරු.

---

8. එබවිනි, එසේබැවින්; කව්හි, කාව්‍යයෙහි; මඳ දොසුදු, ස්වල්ප දෝෂයෙක්ද; සොයන්නට වන්, අන්වේෂණයකරන්නට යුත්තේය හෙවත් පරීක්ෂාකටයුත්තේය; (ඒ එසේමැයි) සොඳුරුදු වූ, සුන්දරවූද; සියල් තුනු, සමස්ත ශරීරය; එක්ලපෙක්හි, එක් කලඞ්කයෙකින් හෙවත් එක් කුෂ්ඨයෙකින්; සිරිහුන්වේ, ශ්‍රී ශූන්‍යවේ.

9. ගත් නොදන්නා දෙනෙ, ශාස්ත්‍ර නොදන්නාවූ ජන තෙමේ; ගුණදොස්, ගුණ දෝෂ දෙක; කොසේ තොරකෙරේ, කවර පරිච්ඡෙදයකින් විභාගකරන්නේද; කිම, (ඒ) කිමෙක්ද; අඳගට, අන්ධයාහට; සියල් රුබෙබ් දස්නෙහි, සකල රූපභෙද දර්ශනයෙහි; සබඳ ඇත, සම්බන්ධයෙක්නම් ඇද්ද. (නීල පීතාදි වර්ණභෙද නොදක්නේමැයි සේයි.)

10. එම්හෙයිනි, ඒ කාරණයෙන්; සත්ලෝ, සර්වලොකයා වියත් කරණ පවස් යුත්, ව්‍යක්තකරණ ප්‍රවේශයෙන් යුක්තවූ; පෙර පඬුවො, පූර්ව පණ්ඩිතවරහු; විසිතුරු මග, විචිත්‍ර මාර්ගඇති; වදනුනට, වචනයන්ට; ලකුණු, ලක්ෂණ; බඳහු, රචනාකලෝ.

11. ඔවුන් විසින්, ඒ ලක්ෂණ කාරයන් විසින්; කව්සිරුරුත්. කාව්‍ය ශරීරත්; ලකරුත්, අලඞ්කාරත්; පැණින්, නිදර්ශිතයි, එහි ඒ ශරීරාලඞ්කාර දෙක්හි, කැමතිය අත්දැක්වූ, අභිප්‍රායාර්ථ ප්‍රකාශකලාවූ; වදන් පබඳ, වචන ප්‍රබන්ධ; සිරුරු, ශරීරයි.

12. ඒ හුදුපෙදෙන් වේ—සියල් වදන් පබඳිනුදු,
එදෙක්නි යුත් පියොවිනුදු—පිළි එහි තුන් මෙනියර.

13. වනු මැනවි සියබසි— නේකව් බඳ සිරිදු යම්,
වදන් පබඳෙක්ද කියු—පෙදෙන් විසිතුරු සපු යි.

14. සඟාතදු කොස මුත්—යල කුලකත් සගෙහි,
පළවනුයෙනෙපද විතර—පෙර ඇදුරෝද නොකියත්.

---

12. ඒ, ඒ කාව්‍යශරීරයතෙම; හුදුපෙදෙන් වේ, කෙවල පද්‍යයෙන්දවෙයි; සියල් වදන් පබඳිනුදු, සකල වචනප්‍රබන්ධයෙනුදු වෙයි; පිළි, නැවත; එදෙක්නි යුත් පියොවිනිදු, ඒ පද්‍ය ගද්‍ය මිශ්‍රවූ ප්‍රයොගයෙනුදු වෙයි; මෙ, මේතෙම; එහි තුන්නියර, එහි ත්‍රිවිධාකාරයයි.

13. සපු යි කියු, චම්පූයයි කීවාවූ; පෙදෙන් විසිතුරු, පද්‍යයෙන් විචිත්‍රවූ; යම් වදන් පබඳෙක්ද, යම් වචන ප්‍රබන්ධයෙක් ඇද්ද; ඒ කව්බඳ සිරිදු, ඒ කාව්‍යබන්ධනශ්‍රියද; සියබසින් වනු මැනවි, ස්වකීයවූ සිංහල භාෂාවෙන් වනු මැනවි.

14. සඟාතදු, සඞ්ඝාතද; කොස, කොෂද; මුත්, මුක්තකද; යල, නැවත; කුලකත්, කුලකද; සගෙහි පළවනුයෙන්, සර්ගබන්ධනයෙහි ප්‍රකටවන හෙයින්; ඒ පද විතර, ඒ පද්‍ය විස්තරය; පෙර ඇදුරෝද, පූර්වාචාර්‍ය්‍යවරයෝද; නොකියත්, කථනය නොකෙරෙත්.

මෙහි—සඞ්ඝාතනම්, සඞ්ඛ්‍යාවර්ණනාදිවූ එක් හිතතියක් ආශ්‍රයකොට වෙන වෙන ක්‍රියානිෂ්ඨා ඇති බොහෝ කව්හුයි; කොෂනම්, නොයෙක් හිතති ආශ්‍රයකොට ක්‍රියානිෂ්ඨා කීපයක් ඇති කව්හුයි; මුක්තකනම්, වෙනවෙනම ක්‍රියානිෂ්ඨා ඇති අන්‍යොන්‍ය සම්බන්ධ නිරපෙක්ෂවූ කව්හුයි; කුලකනම්, වෙන වෙන ක්‍රියානිෂ්ඨා නැති එක් ක්‍රියාවක් අපෙක්ෂාකරණ හෙයින් එකසම්බන්ධව සිටි කව්හුයි.

15. කලාගුරු සුළුපා—වැසිවූ කුළුණු නුවණ යුත්,
කලණමිතෙව්යතුන්—ගත්හි පියුම් ලකුණු ඇ.

16. පියුම් ගි දෙ සතරට—දෙළොස් සොළොස් පදනම්,
සැහැලි ඇහැලිදු නම් ඇත්—පිළි උපහැලිබැහැලිනම්.

17. අඹහැලි නමැත් දූයෙක්—පිළි පිගියොඹ නම් ඇත්,
සිතිලිගි නම් යමෙකැත්—උනුසඳ වසම්සඳ නම්.

18 යළු ගලසඳ නමැත්—සුන්ගිස් යන්නෙකුදු ඇත්,
දෙව්පානී නමුදු ඇත්—පදබැඳුමෙහි නියර මේ.

---

15. කලාගුරු සුළුපා වැසිවූ,(අභයගිරි විහාරයෙහි) කාලාගුරු නම් සුළුපායෙහි විසුවාවූ; කුළුණුනුවණ යුත්, කරුණා ප්‍රඥාවෙන් යුක්තවූ; කලණමිත් කල්‍යාණමිත්‍ර නම්වූ; එව්තුයන් ගත්හි, ඒ ව්‍යක්තයන්ගේ ශාස්ත්‍රයෙහි; පියුම් ලකුණු ඇ, පද්මාදි දෙවපානී අවසනුන්ගේ ලක්‍ෂණයි:-

16. පියුම්, පියුම්; ගි, ගිය; දෙ, ද්විපාදය; සතර, චතුෂ්පාදය; අට, අෂ්ටපාදය; දෙළොස්, ද්වාදශපාදය; සොළොස්පදනම්, ෂොඩශපාද නම්වූ; ඇත්, (බන්ධන) ඇත; සැහැලි, සැහැලිය; ඇහැලිදු නම්, ඇහැලි නම් වූද (බන්ධනයෙක් ඇත); පිළි, නැවත; උපහැලි, උපහැලිය; බැහැලිනම්, බැහැලි නම් වූද (බන්ධනයෙක් ඇති).

17. අඹහැලි නම් දූයෙක් ඇත්, අඹහැලිනම් ජාතියෙක්ද ඇත; පිළි, නැවත; පිගියොඹනම් ඇත්, පිගියොඹනම් බැඳුමෙකුදු ඇත; සිතිලිගිනම් යමෙකැත්, සිතිලිගිය යන යම්කිසි බන්ධනයෙකුදු ඇත; උනුසඳ, ඌනාර්ඝස් නාම් වූද; වසම්සඳ නම්, විෂම ඡන්දස් නම්වූද (බන්ධන ඇත).

18. යළු, නැවත; ගලසඳ නම් ඇත්, ගලච්ඡන්දස්නම බන්ධනයෙකුද ඇත; සුන්ගිස් යන්නෙකුදු ඇත්, ශිරශ්ඡින්න නම්වූ බන්ධනයෙකුදු ඇත; දෙවපානී නමුදු ඇත්, දෙවපානී නම් බන්ධනයෙකුදු ඇත; පදබැඳුමෙහි, පද්‍යබන්ධනයෙහි; මේ නියර, මේ ප්‍රකාරයි.

19. ගැඹුරුකව් සයුරු—වැදමේ බද සිතැත්නට,
සේ නැව් වෙ පියවහන්—විසිත් ලකර මිණිරුවන්.

20. පෙදෙන් බුදු සිරිතැ—බසින් වත් සිරිත් ඈ,
පද යුතු බසින් නළු ඈ—අනතුරු ලකුණු දක්වමි. *

21. සග සියෝ මහකව්—කිමෙහි ලකුණු වියත්වන්,
වත් නිදෙස ආසි හෝ—නමකර හෝ පෙරට වේ.

22. හෙ වී මෙසේ යන—පුවතෙයිතන් පුවත් හෝ,
සිවුවගපල සබඳව—උදාර නා සියෝවේ.

---

19. ගැඹුරු, ගම්භීරවූ; කව්සයුරු, කාව්‍යසංඛ්‍යාත සාගරයට; වැදමේ, ප්‍රවේශයෙහි; බද සිතැත්නට, බද්ධවූ චිත්තඇත්තානට; සේ, ඒ සියබස්තෙමේ; පියවහන්, ප්‍රියවාහනවූ; නැව් වේ, නෞකා වන්නේය; විසිත්ලකර, විචිත්‍රාලඞ්කාරනම්; මිණි රුවන්, (ඒ නෞකාවෙහි) මාණික්‍යරත්නයි.

20. පෙදෙන්, පද්‍යයෙන්; බුදුසිරිත් ඈ, බුද්ධචරිතාදිය වන්නේය; බසින්, කාව්‍ය වචනයෙන්; වත්සිරිත් ඈ, වෘතචාරිත්‍රාදිය වන්නේය; පදයුතු බසින්, පද්‍යයෙන් යුක්තවූ වචනයෙන්; නළු ඈ, නාටකාදිය වන්නේය; අනතුරු, ඉක්බිත්තෙන්; ලකුණු දක්වමි, ලක්‍ෂණ ප්‍රකාශ කරමි.

21. සග සියෝ, සර්ග සහිතවූයේ; මහකව්, මහාකාව්‍ය නම් වේ; එහි ලකුණු, ඒ මහා කාව්‍යයෙහි ලක්‍ෂණ; කිම වියත්වන්, කිමෙක්ද යතහොත්; වත්නිදෙස, වස්තු නිර්දේශය (හෝ); ආසි හෝ, ආශීර්වාදය හෝ; නමකර හෝ, නමස්කාරය හෝ; පෙරටවේ, ප්‍රථම වේ. මෙ තුනෙහි විභාග කාව්‍යාදර්ශසන්නයෙන් දතයුතු.

22. හෙ, ඒ කාව්‍යයතෙමේ; මෙමෙයේ වීයන පුවත්, මෙසේ වීය යන ප්‍රවෘත්තියෙක් හෝ වෙයිහෙවත් ඉතිහාසකථාවෙක් හෝ වෙයි; එයින් අන් පුවත් හෝ, ඒ පුරාණකථාවෙන් අන්‍යවූ (කවි නිර්මිතවූ හෝ වර්තමාන වූ හෝ) ප්‍රවෘත්තියෙක් වෙයි; සිවුවගපල සබඳව, (අර්ථ, ධර්ම, කාම, මොක්‍ෂ යන) චතුර්වර්ග ඵල සම්බන්ධව; උදාරනාසියෝ වේ; උදාරවූ කථා නායකයා විසින් යුක්තවේ.

---

*වත්වම්; වත්නෙමි; සමහර.

23. නුවර සයුරු ගිරි යු—සිසි හිරුඋදු වැන්මෙන්,
උයන් දලකිඹුනි මහත්—අවන් මනදෙල කෙළියෙන්.

24. පෙලඹුම් විවා ගැණුම්—කුමරුනුපැන් වැඩමෙන්,
මතුරුදූ දූගමන් යුද—උලාර නා උදෙනිදු.

25. ලකුළු කව්රසබැව්—නතුරු නුමුත් නොවිතර,
සගින් යුත් සවන් ගත්—සුසඳ පිළි නොදමදවූ

26. ලෝ මන රදනෙ කිවි—කරු දනන් පලදනේ,
තහවුරුව සිටිනෙ දෙනේ—විසිතුරු ලකර ලගනේ.

මෙහි- අර්ථනම්, දිග්විජය දුෂ්ටනිග්‍රහාදියෙන් වික්‍රමයටද නීතිශාස්ත්‍රයටද අවිරුඬකොට පැමිණි වස්තුවයි; ධර්මනම්, යාග තපස්වී පූජාදින් කරණ කුශලධර්මයයි; කාමනම්, විවාහ සම්භෝග උද්‍යාන ක්‍රීඩා ජලක්‍රීඩාදින් වර්ණිතියවූ පංචකාමයයි; මොක්ෂනම්, තපොධ්‍යානාදින් පැමිණියයුතු නිර්වාණයයි. මේ චතුර්විධ ඵල නම් වේ.

23. නුවර, නගරය; සයුරු, සාගරය; ගිරි, පර්වතය; යු, ඍතුය; සිසි හිරුඋදු, චන්ද්‍රොදය සූර්යෝදය (යන) මොවුන්ගේ; වැන්මෙන්, වර්ණනාකිරීමෙන්ද; මහත්, මහත්වූ; උයන් දල කිඹුනි, උද්‍යානක්‍රීඩා ජලක්‍රීඩායෙන්ද; අවන් මනදෙල කෙළියෙන්, ආසවපාන ක්‍රීඩාමනොරථ ක්‍රීඩා යන මෙයින්ද.

24. පෙලඹුම්, විප්‍රලම්භය; විවාගැණුම්, විවාහග්‍රහණය; කුමරුනුපැන්, කුමාරයන්ගේ උත්පත්තිය; වැඩමෙන්, වර්ධනය යන මෙයින්ද; මතුරුදු, මන්ත්‍රද; දූ, දූතයන්ගේ; ගමන්, ප්‍රයාණද; යුද, යුධද; උලාර නා උදෙනිදු, උදාරවූ කථානායකයාගේ උදය හෙවත් ජය යන මෙයින්ද.

25. ලකුළු, අලඞ්කෘතවූ; රසබැවින්, රසභාවයෙන්; අතුරු නුමුත්, නිරන්තරවූ; නොවිතර, අවිස්තීර්ණවූ හෙවත් මහත්නුවූ; පිළි, නැවත; නොදමදවූ, ස්වල්පද නුවූ; සුසඳ, මනාවූ සන්ධි ඇති; සවන්ගත්, ශ්‍රවණීයවූ; සගින්යුත්, සර්ගයෙන් යුක්තවූ; කව්, කාව්‍යය තෙම:-

26. ලෝ මනරදනෙ, ලෝකයාගේ මනොරඤ්ජනය කරන්නේ; කිවිකරුදනන්, කාව්‍යකාරක ජනයාට; පලදනේ, ප්‍රසාධක

27. උනුදු හොත් අඟකිනි—මෙහි කවි සවිසිරි බෙජේ,
කිසු තන්හි රස වෙසෙස්—සනහානමේ දන්නන්.

28. කිවිබැවිනන් කළඟ—නිදෙස් පිණැතියානට,
කැමැතිය අත්සිදුහි—උවනම් නොමවෙද කවර.

වූයේ; විසිතුරු ලකර ලගනේ, විචිත්‍රාලඞකාර ලක්‍ෂණීය වූයේ හෙවත් පෙණෙන ස්වභාවාඛ්‍යානාදි අලංකාර ඇත්තේ; තඟ වුරුව සිටිනෙ, (දීඝීකාලයක්) ස්ථාවරව පවත්නේ; දෙනේ, ජය ගන්නේයි. මේ සතරකට කුලක නමි. මෙහි රසනම්:–

ශෘඞගාරහාස්‍ය කරුණා—රෞද්‍ර වීර භයානකාඃ,
බීභත්සෙස්‍යාද්භූත ඉත්‍යෂ්ටෞ—මන්‍යනෙන මුනි නාරදඃ

යන මේ අටයි භාවනම්:–

රතිහාසශ්ච ශොකශ්ච—ක්‍රොධොත්සාහෞ භයං තථා,
ජුගුප්සා විස්මයශ්චාෂ්ටෞ—ස්ථායීභාවාඃ ඉමෙ මතාඃ–
යනමේ අටයි.

27. කිසු තන්හි, (පුරවණීනාදීන් අතුරෙන්) කිවාවූ ස්ථානයෙහි; රසවෙසෙස්, රසවිශෙෂය, එදන්නන්, ඒ කාව්‍යදන්නවුන්; සනහානම්, පිණනයකෙරේනම්; මෙහි, මේ පුරවණීනායෙහි; අඟකිනි උනුදුහොත්, යම්කිසි අඞගයකින් ඌනවූවහොත්ද; කවි, කාව්‍යයතෙමේ; සවිසිරි බෙජේ, සශෛභාවයයි භජනය කෙරේ. සමහර වණීනාවක් නැතද, කිවණීනා ශාස්ත්‍ර දන්නවුන් සිත් ගණීනම්, දොෂ නැතැයි යනු භාවයි.

28. කිවිබැවින්, කවිභාවයෙන් හෙවත් කවිහුගේ අභිප්‍රායෙන්; කළ අන්අඟ, කරණලද අනික් අඞ්ගයෙක්ද; නිදෙස්; නිර්දොෂයි; (ඒ එසේමැයි;) පිණැතියානට, පුණ්‍යවන්තයන්ට, කැමැතියඅත් සිදුහි, අභිමතාර්ථ සිඞකිරීමෙහි; කවර, කවරෙක්; උවනම් නොමවෙද, උපායනම් නොවෙද. මෙහි නොකී රාජවණීනාදි යම්කිසි අඞගයක් කවිහු තමාගේ අභිප්‍රායෙන් කිවද දොෂ නැත; පිණැතියන්ගේ අභිලාෂ සිඞියට කාරණා නොවන්නේනම් කිමෙක්ද?

29. ගුණහෙයිනි දක්වා—පෙර නාවා ඔහු විසින්,
රුපු මඬුලු මැඩම් කියත්—පියවී සොඳුරු මග වේ.

30. වස් වැර සුරු ගත—වණා සතුරු රජුනුදු,
දිනීමෙන් ඔවුනිසුරද—කියත්නු මන ගණී තමා.

31. මටසිලුටු පහන්—සම්බැවි මියුරු සුකුමර,
අරුත්පළ උලාරොද—දනකල් සමාදි මෙසේ.

32. දස පමණ කිවිකමැ-පණලකර වේ පන්තිස්,
මෙයින් රුවන් දිව්හි-දනනට යුත් කියත් පත්.

---

29. පෙර, ප්‍රථමයෙහි, නාවා, නායකයා, ගුණහෙයිනි දක්වා, වංශාදි ගුණහෙයින් දක්වා, ඔහුවිසින්, ඒ කථානායකයා විසින්, රුපුමඬුලු මැඩම, ශත්‍රුමණ්ඩල මර්දනය, කියත්, කියත් හොත්, මේ පියවි සොඳුරු මග, මේ ප්‍රකෘති සුන්දර මාර්ගයයි(ස්වභාවයෙන් යහපතැයි සේයි.)

30. සතුරු රජුනුදු, ශත්‍රුරාජයන්ගේද; වස්, වංශය; වැර, වීර්යය; සුරු, ශෞර්යය; ගත් ඈ, ශාස්ත්‍රය යනාදිය; වණා, වර්ණනා කොට; ඔවුන් දිනීමෙන්, ඒ ශත්‍රූන් ජයගැන්මෙන්; ඉසුරද, නායකයාගේ ඓශ්වර්යයද; කියත්නු, කථනය කරත්ම; තමාමන ගණී, තමාගේ සිත්ගණී; (අප ලගණීයයි සේයි.)

31. මටසිලුටු, සුශ්ලිෂ්ටබවය; පහන්, ප්‍රසන්නබවත්; සම්බැවි, සමත්වයය; මියුරු, මාධුර්යය; සුකුමර,සුකුමාරත්වය; අරුත් පළ, අර්ථ ව්‍යක්තිය; උලාර, උදාරබවය; ඔද, ඕජසය; දනකල්, ජනකාන්තය; සමාදි, සමාධිය (යන); මෙසේ, මේආකාරයෙන්:-

32. කිවිකමැ,කවිකර්මයෙහි;පණ දසපමණ, ප්‍රාණය තෙමේ දශප්‍රමාණවන්නේය; ලකර පන්තිස්වේ, අලඞ්කාර පන්තිසෙක් වන්නේය; මෙයින්, මේ ප්‍රාණාලඞ්කාරයෙන්; කියත්, කථනය කෙරෙත්; රුවන්දිව්හි, රත්නදීපයෙහි; දනනට, ජනයන්ට; යුත් පත්, යුක්තප්‍රාප්තයි.

මේ දශප්‍රාණයෙන් අල්පප්‍රාණාක්ෂරයෙන් මතු කරණලද්දේ සුශ්ලිෂ්ටනම් නොවෙයි; එහෙයින් මහාප්‍රාණාක්ෂරත් මිශ්‍රකළකල සුශ්ලිෂ්ට ගුණය ඇත්තේනම් වන්නේය; එබඳු තන් හෙළුයෙහි‡ මුත් කාව්‍යාදියෙහි නොලැබෙන්නේය; සුශ්ලිෂ්ට ගුණයෙහි ලක්ෂණ නොකියා ප්‍රසාදගුණ කියත්.

---

‡මිශ්‍රාත්මක ගද්‍යයෙහි යන අදහසයි.

33. පහන්නම් පළවත්-සුදනිය බස් හෙ මෙසේ,
සිසිහු සසලේ පුල් නිල්-මහනෙල් කැලුම් ලගනේ.

34. පළවුදු මෙ අත් මෙසෙ-නොඉස්නෝ ඉස්ති මෙසේ
නුසුදු පුලුපුල සුරක්-පල අක් සේරුස් දිසේ

35. මියුරුනම රෙසෙන්-රසවත් සද්හිදු මත්
යමෙක්නි වෙද වියත්-දෙනෙ මීයෙනෙව් බිඟුමුළු

---

33. පහන්නම්, ප්‍රසාදනම්; පළවත්, ප්‍රකටවූ අර්ථ ඇති; සුදනිය බස්, සුවිඥෙයවූ වචනයි; හෙ මෙසේ, ඒ ප්‍රසන්නය මෙසේයි; සිසිහු, ශශාඞ්කයාගේ; සසලේ, ශශලෙඛාතොම; පුල් නිල් මහනෙල් කැලුම්, ප්‍රඵුල්ලනීලොත්පලයටබඳු කාන්ති ඇත්තේ; ලගනේ, හොබනේයි නොනොත් පෙණෙන්නේයි. මේ **වෛදර්භී රීතියි.**

34. මෙඅත්, මේ අර්ථය; මෙසේපළවුදු, මෙසේ ප්‍රකටවූවද නොඉස්නෝ, නොකැමැත්තෝ; මෙසේ ඉස්ති, මෙසේ කැමති වෙත්; සේරුස්, ශ්වෙතරශ්මිතෙම හෙවත් චන්ද්‍රතෙම; නුසුදු, අශොභනවූ; පුලුපුල, ප්‍රඵුල්ලොත්පලයක් හා හෙවත් ප්‍රබුද්ධොත්පලයක් හා; සුරක්, සදෘශවූයේ; පල, ව්‍යක්තවූ; අක්, අඞ්ක ඇත්තේ හෙවත් ශශලාඤ්ඡන ඇත්තේ; දිසේ, දෘශ්‍යයි. මේ **ගෞඩීයරීතියි.**

මෙහි—ප්‍රකාශාර්ථ කල ප්‍රසන්නයයි ආදී කීලෙස බැඳීම් වෛදර්භීරීතියි; එසේ නොව ප්‍රෞඪාර්ථ කල යහපතැයි කියා පසුව කීලෙස බැඳීම ගෞඩීය රීතියි; මත්තෙහිදු මෙසේමයයි දතයුතු මේ **ප්‍රසන්නප්‍රාණයි.**

ඉක්බිති සමප්‍රාණනම් අල්පප්‍රාණ මහාප්‍රාණයන් නිසා විෂම කොට දුටමනා දෙයක් හෙයින්ද, මෙහි මහාප්‍රාණ නැතිහෙයින්ද සමප්‍රාණය හැමවිටම ලබානුයි, ඒ හැර මාධුර්‍යප්‍රාණ කියත්.

35. යමෙක්නි, යම් ගුණයෙකින්; වියත් දෙනෙ, ව්‍යක්ත ජනතෙමේ; මීයෙන්, මධුයෙන්; බිඟුමුළුඑව්, භෘඞ්ගසමූහයාමෙන්; මත්වෙද, මන්ත්‍රවේද, සද, ශබ්දයෙහිද; අත්හිදු, අර්ථයෙහිද; රෙසෙන්, රසයෙන්; රසවත්, රසවත්වූ; (ඒ ප්‍රාණයතෙම;) මියුරු නම, මධුරනම්වේ.

36. ඉතා නුදුරු සම-වණ එක්ති දෙක්නිදු හොත්,
ලකුළු රස මෙමෙති යෙත්-වදන්රස දන්නො මෙසේ

37. මෙරද දෙරණිසුරු-ලදද යම් කල් විජ්කල්
එකල් ගිමින් ලෙව්හි-පැවැත් දහමිසුරු මහත්

38. ඉසින් මෙසේ සද-රස නුදුරකුරෙනිදු නු
නොඉස්ති කල්බඳ වත්-පියුමෙක්දුසි උළිඳු වී

39. තහවුරු හැම ලකර—අරුතෙහි රස මමාවා,
ඉතිදු අගම් සියෝ බැව්=වහා එ හැම බොහෝසේ,

---

36. ඉතා නුදුරු, අති දූරනුවූ; සම, සදෘශවූ; වණ වර්ණයන් එක්ති දෙක්නිදු, එකින් දෙකිනුදු; ලකුළුහොත්, අලඞ්කෘතවූව හොත්; වදන්රසදන්නො, වචනරස දන්නෝ; රස මෙමෙති යෙත්, රසවහනය කෙරෙතියි කියත්; මෙසේ, (ඒ අනුප්‍රාසයෙන්) මධුර තාව මෙසේයි

37. විජ්කල්, බ්‍රාහමණප්‍රියවූ; මෙරද, මේ රජතෙමේ; යම් කල්, යම්කාලයෙක්හි; දෙරණිසුරු ලදද, ධරණියෙහි ඓශ්වර්‍ය්‍ය ලදද; එකල් ගිමින්, ඒ කාලයෙහි පටන්; ලෙව්හි, ලොකයෙහි; මහත් දහමිසුරු, උදාරවූ ධර්‍මෛශ්වර්‍ය්‍යය; පැවැත්, ප්‍රවෘත්තවී.

මෙහි දකාර ලකාරාදීන්ගේ නැවත නැවත දැක්මෙන් අනුප්‍රාසරස මාධුර්‍ය්‍යය දතයුතු.

38. මෙසේ, මේ ආකාරයෙන්, නුදුරකුරෙනි, අදූරාක්ෂර යෙන්; දුනු, ජනිතවූ; සදරස, ශබ්දයෙහි රසය; ඉසින්, කැමති වෙත්; උළිඳු, චන්‍ද්‍රතෙම; කල්බඳ, කාන්තදෙහ ඇත්තියගේ; වත්පියුම්, වක්ත්‍ර පද්මය හා; එක්දුසිවි, එකාකාරයයි කියා; නො ඉස්ති, නොකැමති වෙත්.

මේ පද්‍යබන්ධනයෙහි "කල්බඳ"යයි කී තැන ලකාර දකාර "උළිඳු"යයි කියා අන්තයෙහි පැණුනාසේ, මධ්‍යයෙහි බොහෝ අක්ෂරයන් විසින් ව්‍යවධාන කල අනුප්‍රාස නොකැමැත්තාහයි සේයි.

39. තහවුරු, එකාන්තයෙන්; හැම ලකර, සමාලඞ්කාර; අරු තෙහි, අර්ථයෙහි; රස මමාවා, රසවහනය කෙරේවා; ඉතිදු, එතකුදු වුවත්; අගම් සියෝ බැව්, අග්‍රාම්‍යත්වයෙන් යුක්ත බව; එ හැම, ඒ සියලු රසයම; බොහෝසේ, බහුප්‍රකාරයෙන්; වහ, වහනය කෙරේ හෙවත් උසුලා.

40. කුළුණු වියො වියොවග—සොර වෙසසින් මා දෙසේ,
මියුලැස තියට නොඑසේ—වියත් මෙ අත් රස මෙමේ

41 කැමැතිය ම මනකත්—කෙසේ නොඉස්ති වියත්,
මේ ගම්වැසි වදනරුත්—රසහුන්බවටම වැටේ

42. දුවදන් පදසඳෙහි—වදන් පබඳතෙහිදු වූ,
සොයන්න සේ කිවිනෙයම—පවුත් නොයුත් නිදසුන්

43. එවන් පෙර පියොවක්—දුටද නොහැරබෙත් වත්,
දිවවදනෙව් යත් යත්—පෙරලේදනො සියවදන්

---

40. මියුලැස, මෘගාක්ෂිය; වියොවග සොර, අනඞ්ගචෞරතෙම; වෙසෙසින්, විශෙෂයෙන්; මා දෙසේ, මා දිශායෙහි; කුළුණුවියො, කරුණාවියුක්තය හෙවත් නිෂ්කරුණාය; තියට නොඑසේ, තිට එසේ නොවන්නේය (එහෙයින් තිට ශරප්‍රහාර නොකරන්නේයයි); වියත්, කියත් හොත්; මෙ අත්, මේ අර්ථය; රස මෙමේ, රස වහනය කෙරේ.

41. කත්, කාන්තාව; කැමැතිය මන, කැමැත්තාවූ සිත් ඇති; ම, මා; කෙසේ නොඉස්ති වියත්, කවර පරද්දෙකින් නොකැමැත්තේදැයි කියත්හොත්; මේ ගම්වැසි වදනරුත්, මේ ග්‍රාම්‍ය වචනාර්ථයතෙම; රසහුන්බවටම වැටේ, රසහිනබවටම වැටෙන්නේය.

42. සේ කිවින්, ජේකවූ කවීනි; පදසඳෙහි, පදයන් දෙදෙනෙකුගේ සන්ධියෙහිද; වදන් පබඳතෙහිදු වූ, වචනප්‍රබන්ධාර්ථයෙහිද වූ; දුවදන්, දුර්වචනයන්; සොයන්න, අන්වේෂණයකොට හරණා එයම නිදසුන්, ඒ ග්‍රාම්‍යවචනයම නිදර්ශන; පවුත් නොයුත්, දක්වත් නුසුදුසුයි.

වෙන වෙන සිටි පදවයෙක සන්ධි එක්වූ තැන දෙකින් මුසුව අසභ්‍ය වචනයක් හැගේනම්ද, යහපත්වූ අර්ථයක් ප්‍රකාශකරන්නාවූ අසභ්‍ය වචනයක් ඇත්නම්ද, එසේවූ බස් ප්‍රබන්ධයෙන් හැර සුඩකටයුතුය යනු භාවයි.

43. එවන්, එවැනිවූ (හෙවත් වර්තමානකාලයෙහි අසභ්‍යවචන ස්වරූපවූ); පෙර පියොවක් දුටද, පූර්වකවීන්ගේ ප්‍රයොගයක්

44. අරුත්පල නම නොනෙ—බැවරුත් හේ මෙගින් වෙන්,
කුරසුන් නා හුරිරු රත්—දලනිදුනි උපුලෙ පොළෝ

45. මී උපුලේ එමහ—හුරු රත් සයුරුනෙන් වී,
මෙතෙක් මත් දුටහොත්—උරිඳු හුරිරම නෝබැව

දුටද; නොහැරබෙත් වත්, නොහැරබෙන්නට සුදුසුයි; දිවවද නෙව්, දිව්‍යභාෂා (නම්වූ සංස්කෘතය) මෙන්; සියවදන්, ස්වභාෂා තොමෝ හෙවත් සිංහලභාෂාතොමෝ; යත් යත්, කාලාතික්‍රාන්ත වත් වත්; නොපෙරළේද, පරිවර්තනය නොවේද; (පෙරළී අතික් ලෙසක් වෙමැයි). **මධුරප්‍රාණයි**, සුකුමාර ප්‍රාණනම්, මහාප්‍රාණ අකුරු බොහෝ නුවූවමිනා ගුණයක් හෙයින්, හෙවත් අල්ප ප්‍රාණම හෙයින්; ඒ හැර ඉතර ප්‍රාණයන් කියත්.

44. අරුත්, අර්ථයාගේ; නොනෙබැව්, අනෙයත්වය හෙවත් සාරණය ශබ්දාර්ථයෙන් ප්‍රතීතබව; අරුත්පල නම්, අර්ථව්‍යක්ති නම්; හේ මේගින්, ඒ මේ ආකාරයෙනි, වෙන්, විෂ්ණුතෙම; කුරසුන්, ඛුරයෙන් සුණුකරණලද; නා, නාගයන්ගේ; හුරිරු, රුධිරයෙන්; රත්, රක්තවූ; දලනිදුනි, ජලනිධියෙන්; පොළෝ උපුලෙ, පෘථිවිය උත්පාටනය කෙළේය. මෙහි-අනෙයත්වය නම්, කර්තෲහු විසින් මෙම බස මේ අභිප්‍රායෙන් කීමියි නොකියා ඇසූ විඥයන්ට අර්ථ ප්‍රතීතවන බවයි.

45. එ මහහුරු, ඒ මහා වරාහතෙම; රත් සයුරුනෙන්, රක්ත සාගරයෙන්; මී උපුලේවී, පෘථිවිය උත්පාටනය කෙළේයයි කියා; මෙතෙක් මත් දුටහොත්, මෙපමණක් දුටහොත්; උරිඳු හුරිරම, උරගෙන්ද්‍ර රුධිරයට; නෝබැව්, නෙයබවයි. මෙහි-විෂ්ණුවරාහයා රත්මුහුදින් පොළොව නැගියයි කී කල ඇසූවන්ට කෙසේ මුහුද රත්වීද යනු නොහැහෙන හෙයින්, උහුගේ ඛුරයෙන් සුණුකල නයින්ගේ ලෙයින් රත්වියයි ප්‍රතිපාදනයකොට හැඟවිය යුතුය; මෙසේවූ නෙයබන්ධනය නොබැන්ද යුතු, විෂ්ණු වරාහවිලාසය කින් ශ්‍රීකාන්තාදි තිසා මුහුදු වැද නාගයන් වනසා පොළොව නැගිය යනු සිද්ධාන්තයයි,

46. බැඳුම්හි මේ නියර—බුහුමන් නැත් මහදනා,
නොහගවන තම අරුත්—වදනියර* ඇත්ද කවර

47. වැජඹි ගුණ නේරුස්—හැගේද යම් දෙයක් වත්,
උලාරනමෙයිනි සියල්—කිවිමග වොරජනෙ මෙසේ

48. යදි සාවණැස් කෙණෙක—හිතිනම් මෙ තා වත්හි
එවණින් අනිසුරු මුහුණු—පිළි නොබලා මහකුළුණු

49. මෙ දුගුණය මෙන්—නන් ගුණරැස්හි වෙසෙස්,
හැගෙත්හොත් හගුන් යුත්—උලාරසිරි සියෝබැව්

---

46. මේ නියර, මේ ප්‍රකාරවූ; බැඳුම්හි, බන්ධනයෙහි; මහදනා, මහජනයාගේ, බුහුමන් නැත්, බහුමානයෙක් නැත හෙවත් ආදර නැත; තම අරුත් නොහඟවන, තමාගේ අර්ථ ප්‍රකාශ නොකරන් නාවූ; **කවර වදනියර, කවරනම් වාග්රීතියෙක්; ඇත්ද, ඇත් තේද. අර්ථව්‍යක්ති ප්‍රාණයි.**

47. යම් දෙයක්වත්, යමක් ප්‍රකාශකරන්ම; වැජඹි, විජෘම්භිතවූ, නේ ගුණරුස්, අනෙක ගුණරාශිය; හැගේද, දැනේද; උලාරනම්, (ඒ) උදරනම; එයිනි, ඒ ප්‍රාණයෙන්; සියල් කිවිමග, සකලකවි මාර්ගය; වොරජනෙ, විරාජමානවන්නේය; මෙසේ, (ඒ උදර ප්‍රාණය) මේ ආකාරයි.

48. මහකුළුණු, මහාකාරුණිකය; යදි, යාචකයන්ගේ; සාව ණැස්, කෘපණවූ දෘෂ්ටිය; කෙණෙක, ක්ෂණයෙක්හි; මෙ තා වත්හි, මේ තාගේ වක්ත්‍රයෙහි; හිතිනම්, පතිතවීනම්; එවණින්, ඒ සැටියෙන්; අන්ඉසුරු, අන්‍ය ඊශ්වරයන්ගේ හෙවත් සෙසු දනන්ගේ, මුහුණු, වක්ත්‍රයන්; පිළි, නැවත; නොබලා, නොබලන්නේය.

49. මෙ දුගුණය මෙන්, මේ දුතගුණය පරිද්දෙන්; නන් ගුණ රැස්හි, නානාගුණ රාශියෙහි; වෙසෙස්, විශෙෂය; හැගෙත් හොත්, ප්‍රකාශවන්හොත්; උලාරසිරි සියෝබැව්, උදරනම් ප්‍රාණයාගේ ශ්‍රියෙන් යුක්ත බව, හගුන් යුත්, සලකන්නට යුක්තයි.

---

* වදනිසිර-සමහර. සන්නයෙහි-වචනොශ්චයයෙක්.

50. මහගු වෙසෙසුන් යුත්—අත් කෙනෙකුළාර වියත්,
මෙසේ හේ මිණිගිනුදම්—රුවන්වලා දිමුත් හර

51. සමස්නි ළකළ වද—පබදෙහි ඔදපණ නම්,
පසසිත් කෙනෙක් එනියර—පදබැඳුමෙහිදු හෙ මෙසේ

52. සුපුන් සරා සිසි—රස්කලඹෙව් සෙමර රජ,
දහසැඳිලි මුදුනෙ වි ලඹ—පලඹනෙහි ත බජන් කග

53. දනකල්නමික්මැනො—පැවතුම් ලොවී වටමෙන්,
හෙ වැත්නා වදනෙහි වේ—පිළි වැන්මෙහිදු හෙ මෙසේ

---

50. මහගු වෙසෙසුන්, මහාර්ඝවූ විශෙෂණයෙන්; යුත්, යුක්තවූ; අත්, අන්‍ය; කෙනෙක්, සමහර කෙනෙක් හෙවත් ගෞඩියයෝ; උළාර වියත්, උදාරයයි කියත්; හේ මෙසේ, ඒ මෙසේයි; මිණිගිනුදම්, මණිමෙඛලාදාමයයිද; රුවන්වලා, රත්නවලයයිද; දිමුත් හර, දීප්තිමත් මුක්තාහාරයයිද කියාති. මෙහි-මහාර්ඝ විශෙෂණ නම්, මිණි යනුද; රුවන් යනුද; දිමුත් යනුද වේ. උදාර ප්‍රාණයි.

51. වදපබන්දෙහි, ගද්‍ය ප්‍රබන්ධයෙහි; සමස්නි ළකළ, සමාසයෙන් අලංකෘතවූව; ඔදපණනම්, ඕජඃ ප්‍රාණනම් වෙයි; කෙනෙක්, සමහර කෙනෙක්; පදබැඳුමෙහිදු, පද්‍යබන්ධනයෙහිද; එනියර, ඒ ප්‍රකාරය; පසසිත්, ප්‍රශංසාකෙරෙත්; හෙ, ඒ (පද්‍යයෙහි වූ ඔජොගුණය); මෙසේ මේ ආකාරයි.

52. ත පලඹනෙහි, තාගේ ප්‍රලම්බවූ හස්තයෙහි; කග, ඛඩ්ගය; බජත්, හෙබනා කල්හි; සුපුන්, සම්පූර්ණවූ; සරා සිසි, ශරච්චන්ද්‍රයාගේ; රස්කලඹෙව්, රශ්මිකදම්බ වැනිවූ; ලඹ, ලම්බමානවූ, සෙමෙර, චාමර ඇති; රජ දහස්, ක්ෂත්‍රිය සහස්‍රයන්ගේ; ඇඳිලි, අඤ්ජලිතෙම; මුදුනෙ වි, මස්තකයෙහි පිහිටියේය. මෙහි-ප්‍රථමාර්ධයෙහි හැමපදයන් සමාසව සිටිහෙයින් ඔජස්වි නම්. ඔජස් ප්‍රාණයි.

53. ලොවී වටමෙන්, ලෞකික ප්‍රවෘත්තියෙන්; නොඉක්මැ පැවතුම්, අතික්‍රාන්තනොව පැවැත්ම; දනකල් නම්, ජනකාන්තනම් (ප්‍රාණය) වෙයි; හෙ, ඒකාන්තගුණයතෙම; වැත්නා වදනෙහි වේ, වාර්තා වචනයෙහි වන්නේය; පිළි, නැවත; වැන්මෙහිදු,

54. ගෙනම් හෙම තවසර—යමෙක් ත බඳෙ තමන්,
පිවිතුරුවූ සරණයුග—රජරැස්නි රඳවන්නම්

56. වැජඹෙන මෙ පියවුරු—බරට අත්ලිය අතුරු,
පමණ නොමවේ වැඩමට—කලහස ලසගමන් තී

56. ඉසිත් මෙසෙ නුවතන—දෙනෝ ලෙව්හි වැටුම්,
කෙනෙක් තුසිත්ලු මෙසේ—කියත් වියතුන්ම කෙරේ

57. සුරඟෙ නියමින් අද—හිමින් අයදමට වත්,
නිවසේ තමා සරණ ත;—සරණ රජ දෙ පවරැස්

වර්ණනායෙහිදු(වන්නේය);හෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි. මෙහි-ලොකාතීත නොව, ලෞකිකාර්ථයෙහි සිට විදග්ධාවිදග්ධ ජනයාට ප්‍රියවන ගුණය ජනකාන්තනම් වෙයි; හේ ස්වාගතයෙහි හා වර්ණනායෙහිද පැණෙයි යනු භාවයි.

54. තවසර, තපශ්චාරිය; තබඳෙ, නොපබඳුවූ කෙනෙක්; තමන්, තමන්ගේ; පිවිතුරුවූ, පවිත්‍රවූ; සරණයුග රජරැස්නි, චරණයුග රජෝ රාශියෙන්; යමෙක්, යම් ගෘහකෙනෙකුන්; රඳවන්නම්, රඤ්ජනය කරන්නෝ වූහුනම්; ගෙනම් හෙම, ගෘහනම් ඒ ගෘහයෝමැයි මෙ ස්වාගතයෙහි කාන්තගුණයි.

55. කලහස, කාලහංසයන්සේ; ලසගමන්, අලසවූ ගමන්ඇති; තී, තීගේ; වැජඹෙන, විජෘම්භමානවන; මෙ පියවුරු බරට, මේ පයොධර භාරයට; අත්ලිය අතුරු, බාහුලතාවන්ගේ අන්තරය; වැඩමට පමණ නොමවේ, වැඩීමට ප්‍රමාණ නොවන්නේය හෙවත් නොසෑහෙන්නේය. මේ පයොධරවර්ණනාවෙහි කාන්තගුණයි.

56, ලෙව්හි වැටුම්, ලොකයෙහි ප්‍රවෘත්තිය; නුවතන දෙනෝ, අනුවර්තනයකරණ ජනයෝ හෙවත් ලෞකිකාර්ථය නොඉක්ම පවත්නා ජනයෝ; මෙසේ ඉසිත්, මේ අටකි පරිද්දෙන් කැමති වෙත්; වියතුන්ම කෙරේ, ව්‍යක්තයන්ම අතුරෙහි; කෙනෙක්, සමහර කෙනෙක් හෙවත් ගෞඩියමාර්ගී ගත් කෙනෙක්; මෙසේ කියත්, මේ (මතුකියන) ආකාරයෙන් (ලොකාතීත කොට;කියත් නොත්; තුසිත්ලු, සතුටු වෙත්ලු.

37. තමා නිවෙස්, තමාගේ භවනය; සරණ තා, සරණවූ තාගේ; සරණරජ, පාදරජයින්; දෙ, ධෞතවූ හෙවත් ශුද්ධකරණලද;

58. නගමානො කර මද—මැවී බඹ නුබ සියල්,
මෙබඳුව තී වින බැව්—පියවුරු පතර පැතුරුම්

59. නොවේ පණ දනකල්—නම් අතිසය ලකර වී,
කියත් යුත් සලෙලු කල්—මෙයම පෙර කී මග සර

60. අන් දහමක් අනික්—තැනෙක්හි ලෝ වටමෙන්,
මොනවට පිහිටුවන්හොත්—සමාදිය යෙත් හෙ මෙසේ

61 කුමුදන් නිදු පියුම්—වෙනෙ පුබුදුවෙ වියු මෙන්,
මෙ නෙත්කිරිය දුරීමෙන්—කියන වදන් සුලබවේ.

පවරැස්, පාපරාශි ඇත්තේ; අද හිමින්, අද පටන්; සුරගෙ නියමින්, දෙවාලයක් පරිද්දෙන්; අයදමට වත්, ආරාධනාවට සුදුසුයි හෙවත් තම තමන්ගේ අභිප්‍රාය සිධකරගන්ට අපගේ මනට පූජාකරන්ට සුදුසුයි. මේ සමාගතයෙහි අත්‍යුක්තියෙන් විදග්ධයන්ට මතු සන්තොෂකරණ ගෞඩීය මාර්ගයයි.

58. තී, තීනේ; පතර, ව්‍යාප්තවූ; පියවුරු, පයොධරයන්ගේ පැතුරුම්, පැලඹීම; මෙබඳුව, මේ ආකාරයෙන්; විනබැව්, වින් නාවූ භාවය; නොනගමා, පරීක්ෂානොකොට; බඹ, බ්‍රහ්මතෙමේ; සියල් නුබ, සකලාකාශය; මදකර මැවී, ස්වල්පකොට නිර්මාණය කෙළේය. මේ පයොධර වර්ණනාව විදග්ධ අවිදග්ධයන් සිත් නොගන්නා අත්‍යුක්තියි.

59. දනකල් නම් පණ නොවේ, (මේ යටකී කවි දෙක) ජනකාන්ත නම් ප්‍රාණය නොවේ; අතිසයලකර වී, අතිශයාලඞ්කාර යයි; කියත් යුත්, කියන්නට සුදුසුයි; සලෙලු කල්, දග්ධයන්ට කාන්තය; මෙයම, මේ (සම්ජන මනොඥවූ) කාන්ත නම් ප්‍රාණයම; පෙර කී මග, ආදි සමාගත (පයොධරවර්ණනා වශයෙන් කී) මාර්ගය; සර, සාරයි, ජනකාන්ත ප්‍රාණයි.

60. ලෝ වටමෙන්, ලොක ප්‍රවෘත්තියෙන් හෙවත් ලොකස්වභාවානුකූලවීමෙන්; අන් දහමක්, අන්‍ය (වස්තුවක්හුගේ) ස්වභාවයක්; අනික් තැනෙක්හි, අන්‍යස්ථානයෙක්හි; මොනවට පිහිටුවත් හොත්, සම්‍යක් ප්‍රතිෂ්ඨිත කරන්හොත් හෙවත් අනුචිත නොකොට ආරොපණය කරන්හොත්; සමාදිය යෙත්, සමාධියයි කියත්; හෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි.

61. කුමුදන් නිදු, කෞමුද නිදන්නේය; පියුම් වෙනෙ, පද්මවනය; පුබුදුවෙ වියු මෙන්, ප්‍රබොධවෙයි හිවාක් මෙන්; මෙ

62. සම්බැව් මට සිළුටු—සුකුමර මෙතුන් වියතුන්,
දිව වදනින්ම යෙදේ—පවසත් හොත් පළට කොට

63. සකුරු කිරි මී උගු—වෙන් වෙන් රස වෙසෙස් වේ,
කියනේ අසකිය ගින්—දුකිය පිළි කිවියරමග

64. නිසග සිදු පිළිබන්—උගත් ගත් විමල් නේ,
නොමඳ බියොවුදු හේ වේ—වෙසෙසින් මෙ කව්සපුවට

නෙත්කිරිය, **වේ**(නිද්‍රා ප්‍රබෝධ සඞ්ඛ්‍යාතවූ) නෙත්‍රක්‍රියා; දුරීමෙන්, අධ්‍යාරෝපණයෙන්; කියන වදන්, කියන්නාවූ වචන; සුලබවේ, සුලභවෙයි. මෙහි-ඉන්ද්‍රියබද්ධවූ නෙත්‍රයන්ගේ නිදීම් පිබිදීම් යන නෙත්‍රක්‍රියාව නිරින්ද්‍රියවූ කුමුද පද්මයන්හි අධ්‍යාරෝපණය කළ හෙයින් සමාධිප්‍රාණ නම් වේ. **සමාධිප්‍රාණයි.**

62. සම්බැව්, **ස**ම්ප්‍රමාණය; මටසිළුටු, සුශ්ලිෂ්ට ප්‍රාණය; සුකුමර, සුකුමාර ප්‍රාණය (යන); මෙ තුන්, මේ තුන්ගුණය; වියතුන්, ව්‍යක්තයන්; පළට කොට, ප්‍රකට කොට; දිව වදනින්ම, ගීර්වාණ වාණියෙන්ම; පවසත්හොත්, ප්‍රකාශ කරත්හොත්; යෙදේ, යෙදෙන්නේය. හෙළයෙන් නොකිය හැකි හෙයිනැයි සේයි.

63. සකුරු, ශර්කරාය; **කිරි**, ක්ෂීරය; මී, මධුය; උගු, උක්ෂ්‍ය යන මෙහි; රස වෙසෙස්, රස විශේෂය; වෙන් වෙන් වේ, පෘථග් පෘථග් භූතවෙයි හෙවත් වෙන වෙන ලෙසය; ඒ කියත්, ඒ අන්තරය කියත්හොත්; අසකිය ගින්, අශක්‍යය මෙන්; පිළි නැවත; කිවියරමග, (අනේකප්‍රකාර) කවිවර මාර්ගයද; දුකිය දුක්කර්ථයි හෙවත් නොකිය හැක්කේය. මෙහි-ගුඩාදීන්ගේ ද්‍රාන්තරවූ රස විශේෂය නොකිය හැක්කා මෙන්, කවියන්ගු පාසා වෙන් වෙන්ව සිටියාවූ සූක්ෂ්ම භේදඇති කාව්‍යමාර්ගය කියානත නොහැක්කේය. එහෙයින් ප්‍රසිද්ධවූ වෙනස් ඇති වෛදර්භ ගෞඩීය දෙමාර්ගයෙන් කිසිවෙක් කියනු ලැබේය යනු අභිප්‍රායි.

64. නිසග සිදු පිළිබන්, නිසගී සිද්ධවූ ප්‍රතිභානයද හෙවත් පූර්වාභ්‍යාස බලයෙන් ස්වයංසිද්ධවූ වැටහෙන බුද්ධියද; විමල් නේ උගත් ගත්, නිර්මලවූ නොයෙක් උගන්නාලද ශාස්ත්‍රද; නොමඳ බියොවුදු, අමන්දවූ ශාස්ත්‍රාභියෝගයද හෙවත් එක්වත් බැඳීමද; මෙ කව්සපුවට, මේ "කාව්‍යසම්පත්තියට හෙවත් මේ රචනා විභූතියට; වෙසෙසින් විශේෂයෙන්; හේ වේ, හේතුවෙයි.

65. නැතද හේ කළ තැන්—ගතින් අයදිය විදන්,
සිරි අනුහුරක්ම කෙරේ—නියත් සාවර දනක්හට
66. එබවිනි බද නැතින්—තිබද බස් අරියන්නේ,
කිවිබැව් නැතද ඉමහත්—වියත් සෙබෙ ඉසිර බෙජේ.
67. තෙපුලම් අතිසය සෙ—ලකුණු පණ තුබූ සේ,
කියු මනා මෙරුම් මග—ගියෙ මේ පළමුවන සඟ
68. කව් සිරි අරණ අත්—ලකරොහු අද දක්වා,
විකපෙන් සො ඔවුන සියල්-කියත පොහොසත්හු දියේ

65. හේ නැතද, පූජ්‍යවාසනා හෙතු නැතද; තැන්කල, යන්න කල කල්හි; ගතින් අයදිය, ශාස්ත්‍රයෙන් ආරාධනාකල පෙවත් එක්වන් ලක්ෂණශාස්ත්‍රාභියොගයෙන් වශගකල; විදත්, වාණී තොමෝ; කාවර දනක්හට, කිසි මුගධ ජනයක්හට; නියත්, එකාන්තයෙන්; සිරි අනුහුරක්ම කෙරේ, ශ්‍රීමදනුකරණය කරන්නීය.

66. එබවිනි, එසේබැවින්; නිබද බද තැතින්, නිබන්ධබද්ධ ප්‍රයත්නයෙන්; බස්. ඒ සරස්වතිය; අරියන්නේ, ආරාධනා කරන්නේය; කිවිබැව් නැතද, කවිත්වයක් නැත්තේද; වියත් සෙබෙ, ව්‍යක්ත සභායෙහි; ඉමහත්, අති මහත්වූ; ඉසිර, ජෛශ්වර්‍ය්‍යය; බෙජේ, භජනයකරන්නේය හෙවත් පණ්ඩිත සභායෙහි විසීමට පොහොසත්බැවීම සෙවනේය.

67. තෙපුලම, වචනයම; අතිසය සෙ, අතිශය පරිදිද; ලකුණු පණ, කාව්‍යලක්ෂණ ප්‍රාණ; තුබූ සේ, තුබූ පරිදිද; මනා මෙරුම් මග, සනාමාගීය අසනාමාගී දෙකද; කියූ, කථනය කලාවූ; මේ පළමුවන සඟ, මේ ප්‍රථම සගීය; ගියෙ, සමාප්තයි

පළමුවන සඟ නිමි.

දෙ ව න ස ග .

68. කව් සිරි අරණ, කාව්‍යයෙහි ශ්‍රී එලවින්නාවූ; අත්, අන්‍යය; ලකර, අලඞ්කාරයි; ඔහු, ඒ අලඞ්කාරයෝ; අද දක්වා, අද දවස් හිම්කොට; විකපෙන්, විකල්ප වෙති හෙවත් භෙදයට පැමිණෙති; සියල් ඔවුන, සමස්ත ඒ අලඞ්කාරයන්; කියත්, කථනය කරත් හොත්; දියේ, ජගත්හි; සො පොහොසත්හු, කවුරුනම් සමර්ථ යෝද. පෙර කී ශබ්ද නමැති ශරීරයට ශොභාකාරවූ අර්ථයෝ අලඞ්කාර නම්හ; ඔහු අද දක්වා අනෙකාකාරයෙන් මිශ්‍රව භින්නව උපදිති; ඔවුන් සර්වාකාරයෙන් කියන්නට කවුරු සමර්ථ යෝද යනු භාවයි.

69. ඉතිදුගොත වියත්—පෙර ඇදුරන් කළ වියාජ්,
වහරෙන් එක් දෙක් බිඳු—කියනැත් පවස් මෙ තමා

70. වත්කියමන් උවම්—රූපක දීපක නමී,
පැවතුම් අකොව් නම් ඇත්—පිළි අනතුරුනැසුදු ඇත්

71. වැතිරෙක විබාගවුන්—සමාස අතිසය නම්,
අයලසිතිවිලිදු හේ—සියුම් ලව පිළිවෙළ නමී

72. පිය රසවත් ගිවි—පරියා සමාහිත නම්,
උදත්තා නම් පිළිකෙව්—සෙලෙසැත් වෙසෙස් සමයෝ

---

69. ඉතිදුගොත, මෙසේ අලඞ්කාරයන් සම්ඛ්‍යාකාරයෙන් නො කියහැකි වුවද; වියත්, ව්‍යක්තවූ; පෙර ඇදුරන්, පූර්වාචාර්යයන්, කළ, කරණලද; විසාජ්වහරෙන්, බෙද නැමති ව්‍යාජයෙන්; එක් දෙක්බිඳු කියන, එක් දෙබිඳුවක් කියන හෙවත් එක දෙශයක් කියන; පවස්, ප්‍රවෙශාව; මෙ තමා ඇත්, මේ මා තුළ ඇත හෙවත් මා සිත්හි ඇත.

70. වත්කියමන්, වස්තුකථන නම් අලඞ්කාරයෙක හෙවත් ස්වභාවොක්ති නම් අලඞ්කාරයෙක; උවම්, උපමා නම් අලඞ්කාරයෙක; රූපක, රූපක නම් අලඞ්කාරයෙක; දීපක, දීපක නම් අලඞ්කාරයෙක; පිළි, නැවත; පැවතුම්, ප්‍රවෘත්ති නම් අලඞ්කාරයෙක; අකොව්නම් ඇත්, ආක්ෂෙප නම් යුත් අලඞ්කාරයෙක; අනතුරුනැසුදු ඇත්, අර්ථාන්තරන්‍යාස නම් අලඞ්කාරයෙක්ද ඇත.

71. වැතිරෙක, ව්‍යතිරෙකය; විබාගවුන්, විභාවනාය; සමාස, සමාසොක්තිය; අතිසය, අතිශයොක්ති නම් අලඞ්කාරය; අයල සිත්විලිදු, බැහැරින් චින්තාවද හෙවත් උත්‍ප්‍රෙක්ෂාද; හේ, හෙතුද; සියුම්, සූක්ෂමද; ලව, ස්වල්පද හෙවත් ලෙසද; පිළිවෙළ නම්, ක්‍රම නම් (අලඞ්කාර)ද ඇත.

72. පිය, ප්‍රෙයද; රසවත්, රසවත් නම්ද; ගිවි, අහඞ්කාර නම් අලඞ්කාරද; පරියා, පර්‍ය්‍යායොක්ති නම්ද; සමාහිත නම්, සමාහිත නම් අලඞ්කාරද; උදත්තා නම්, උදාත්ත නම්වූද; පිළිකෙව්, ප්‍රතික්ෂෙප නම්වූද; සෙලෙස්, ශ්ලෙෂ නම්වූද; වෙසෙස්, විශෙෂ නම්වූද; සමයෝ, තුල්‍යයොග නම්වූද; ඇත්, (අලඞ්කාරයෝ) ඇත.

73. **විරුදත්** නොපත් වැණුම්—වැජවැණුමුදු නිදසුන්,
සහකියමන් පෙරළුම්—පිළි ආසි මුසු හැඟුම්

74. මෙ බස්ලකණ ලකුළු—ලකරමුළු රුවන්රුස්,
සලහොත් **සිත්** මදෙස්හි—සිරිමත්නොවන්නො සවර

75. පදත් තන් තියරිනි—සිටිනා රූ දක්වත්,
වත්කියමන් නම් ඒ—පිළි දැකියුම් හෙ මෙසේ.

76. තුඩින් වක් සුරත්—මරාපැහැ කොමල පියෙන්,
ගෙළෙන් මොහු තිවණ රජ-මියුරු වදන් සුවො සියල්.

---

73. විරුදත්, විරුධාර්ථ නම්ද; නොපත් වැණුම්, අප්‍රාප්ත වර්ණනාවද හෙවත් අප්‍රස්තුතයද; වැජවැණුමුදු, ව්‍යාජස්තුතියද; නිදසුන්, නිදර්ශනද; සහකියමන්, සහකථනයද හෙවත් සහොක්තියද; පෙරළුම්, පරිවෘත්තියද; පිළි, නැවත; ආසි, ආශීර්වාදද; මුසු, මිශ්‍ර හෙවත් සඞ්කීර්ණාලඞ්කාරද; හැඟුම්, භාවික හෙවත් භාවාලඞ්කාරද (යන මෙකී) අලඞ්කාරයෝ ඇත.

74. බස්ලකණ, ශබ්දලක්ෂණ ඇතුළත්වූ; ලකුළු, අලඞ්කෘතවූ; මෙ ලකරමුළු රුවන්රුස්, මේ අලඞ්කාර සමූහ නමැති රත්න රාශිය; සිත් මදෙස්හි, චිත්ත නමැති මඤ්ජූෂාවෙහි; සලහොත්, විනාශ කළහොත්; සිරිමත් නොවත්නො, ශ්‍රීමත් නොවන්නෝ; සවර, සවරහුද. **මෙසේ** මාතෘකා දක්වා යථාක්‍රමයෙන් **නිර්දෙශ කෙරෙත්.**

75. පදත්, පදාර්ථයන්ගේ හෙවත් වස්තූන්ගේ; තන් තිරිනි සිටිනා රූ නානාප්‍රකාරයෙන්සිටිනා රූපය; දක්වත්, ප්‍රකාශ කරත් හොත්; ඒ, ඒ අලඞ්කාරයතෙම; වත්කියමන් නම්, වස්තුකථන හෙවත් ස්වභාවොක්ති නම් වෙයි; පිළි, නැවත; දැකියුම්, ජාති කථන නම්ද වෙයි; හෙ මෙසේ, ඒ අලඞ්කාරය මෙපරිද්දෙනි.

76. වක් සුරත්, වක්‍රව සුරක්තවූ; තුඩින්, චඤ්චුවෙන් හෙවත් තුණ්ඩයෙන්ද; මරා පැහැ, මරකත වර්ණවූ; කොමල පියෙන්, මෘදුවූ පක්ෂයෙන්ද; තිවණ රජ, ත්‍රිවර්ණ රාජි ඇති; ගෙළෙන්, ග්‍රීවයෙන්ද (උපලක්ෂිතවූ); මියුරු වදන්, මධුර වචන ඇති; මොහු සියල්, මොහු හැමදෙනා, සුවො, ගිරාහුයි. **ජාති වර්ණනායි.**

77. කලරැව් ගැබ ගෙලෙන්—පරෙවි පිය සසල නුවන්,
පිරිවත්මිනගනා තමා—සිඹී පියඹ රිසි සියෝ!.

78. ලොමුදැහැඟැ බඳමින්—සිතුහි නිවුම් කෙරෙමින්,
පියවමනි නුවන් යුග—පියන් පහස් පවත්නෝ.

79. නිල්ගෙලෙනත්ලෙ ලූ—කබල්ලෙන් සිනිඳු තඹ,
දෙළෙන් ගවයන් පළවී—සිසිකඩ කඩා මල්කඩ.

80. ද කිරිය ගුණ වත්—සතර කියුම මෙ නියර,
මුළ්ගත්හි ඉසුරු බෙජේ—පිළි කවිහිදු පළව වේ.

---

77. පිය පරෙවි, වල්ලභවූ පාරාපතතෙම; පියඹ රිසි සියෝ!, ශෘඞ්ගාර රුචියෙන් යුක්තවූයේ හෙවත් කාමතෘෂ්ණා සහිතවූයේ; සසල නුවන්, චපලවූ නෙත්‍ර ඇත්තේ; කලරැව් ගැබ, මනොඥවූ රාවගැබ කොට ඇති; ගෙලෙන්, කණ්ඨයෙන් යුක්තව; තමා අගනා, තමාගේ අඞ්ගනාව හෙවත් පාරාපතකාන්තාව; පිරිවත්මින්, පරික්ෂෙප කෙරෙමින්; සිඹී, චුම්බනයකෙරේ. **ක්‍රියා වර්ණනායි**.

78. ඇඟැ, ශරීරයෙහි; ලොමුදැහැ **බඳමින්**, රොමාවබන්ධනය කෙරෙමින්; සිතුහි, චිත්තයෙහි; නිවුම් කෙරෙමින්, නිවීම කෙරෙමින්; නුවන් යුග පියවමිනි, නෙත්‍රයුගලය නිමීලනය කෙරෙමින්; පියන් පහස්, ප්‍රියාවන්ගේ ස්පර්ශය; පවත්නෝ, පවත්නෝයි. **ගුණවර්ණනායි**.

79. නිල්ගෙලෙන්, නිලවර්ණවූ **කණ්ඨයෙන්** යුක්තවූ; අත්ලෙ ලූ, හස්තයෙහි නික්ෂිප්තවූ; කබල්ලෙන්, කපාලයෙන් යුක්තවූ; සිනිඳු, සනිග්ධවූ; තඹදෙළෙන්, තාම්‍රවර්ණ ජටායෙන් යුක්තවූ; සිසිකඩ කඩා මල්කඩ, චන්ද්‍රඛණ්ඩය ශෙඛරකොට ඇති; ගවයන්, වෘෂභගාමීතෙම හෙවත් ඊශ්වරතෙම; පළවී, ප්‍රකටවී. **ද්‍රව්‍ය වර්ණනායි.**

80. ද කිරිය ගුණ වත් සතර, ජාති-ක්‍රියා-ගුණ-වස්තු-යන සතරදෙනාගේ; කියුම්, කථනයකිරීම; මෙ නියර, **මේ** ආකාරයයි; මුළ්ගත්හි, සමස්ත ශාස්ත්‍රයෙහි; ඉසුරු බෙජෙ, ඓශ්වර්‍ය්‍ය භජනය කෙරේ; පිළි, නැවත; කවිහිදු, කාව්‍යයෙහිද; පළව වේ, ප්‍රකටවේ.

ස්වභාවොක්ති නිමි.

81. කියත එක් පලහක්—තැනෙක්හි වූ යම්සේ,
උවම්නමෙහි විතර—තියර කියනෙමි එහෙ මෙසේ.

82. කමලෙව් රතත්තල—තී මෙ වියත් දනමුවමී,
දෙවත්හි ඇති දහම්—පළකොට නිදස්වීමෙන්.

83. පියුමෙව් තී වුවන්—වී ඉදුවරෙව් දෙනුවන්,
වියත් වත්උවම් මේ—පිළි හැඟුනෙක්දහම් වේ.

84. වුවනෙව් තී පුබුදු—පියුම් වීයයි යත් ලෙව්,
පළවත් පෙරළමෙන්—මේ පෙරළුම් උවම් නම් වේ.

---

81. තැනෙක්හි වූ, ස්ථානයෙක්හි වූ; එක් පලහක්, (පදාර්ථයන් දෙදෙනෙක්හුගේ) එකසදෘශවූ ආකාරයක්; යම්සේ කියත, යම් කිසි පරිද්දෙකින් කියත්හොත්; උවම් නම්, උපමා නම් වෙයි; එහි, ඒ උපමායෙහි; **විතර තියර**, විස්තර ප්‍රකාරය; කියනෙමි, කථනය කෙරෙමි; එහෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි:-

82. තී අත්තල, තීගේ හස්තතලය; කමලෙව්, පද්මයක් මෙන්; රත්, රක්තයි; මෙ වියත්, මෙසේ කියත්; දෙවත්හි, (උපමා උපමෙය යන) වස්තුවයෙහි; ඇති දහම්, විද්‍යමානවූ ධර්මය; පළකොට **නිදස්වීමෙන්**, ස්ඵුටකොට නෙවත් ප්‍රකාශ කොට දක්වීමෙන්; දනමුවම්, ධර්මෝපමා නම් වේ. **ධර්මෝපමායි.**

83. තී වුවන්, තීගේ වදනය; පියුම් එව් වී, පද්මයක් හා සදෘශයයිද; දෙනුවන්; උභයනෙත්‍රය; ඉදුවර එව්; ඉන්දීවර වැන්නැයිද; වියත්, කියත්හොත්; පිළිහැඟුනෙක් දහම්, ප්‍රතීතවූ එක්ස්වභාව ඇති; මේ, මේතෙම; වත් උවම් වේ, වස්තූපමා නම්වෙයි. **මෙහි-වක්ත්‍රය පද්මයක්** වැන්නැයි කීමෙහි සෞම්‍යශ්‍රිය හා සදෘශවෙයි; නෙත්‍රය නිලොත්පල වැන්නැයි කීමෙන්ම දීර්ඝත්වය ප්‍රකාශවෙයි, එහෙයින් සමගුණය පැහැයෙහි නොකියා උපමාකළ හෙයින් මේ වස්තූපමා නම්, **වස්තූපමායි.**

84. පුබුදු පියුම්, ප්‍රබුද්ධවූ පද්මයතෙම; තී වුවනෙව්, තීගේ මුඛය මෙන්; වීයයි යත්, වීයයි කියත්හොත්; ලෙව්, ලෝකයෙහි; පළවත්, ප්‍රකටවූ අර්ථයාගේ; පෙරළමෙන්, පෙරළීමෙන්; මෙ, මේතෙම; පෙරළුම් උවම් නම් වේ, විපර්‍ය්‍යාසෝපමා නම් වේ. **විපර්‍ය්‍යාසෝපමායි.**

85. වුවනෙව් තී පියුම් — පියුමෙව් තී පිළි වුවන්,
වියත් අනුනුවම් වේ — උසසොවුනොවුන් දිස්වූ.
86. තී වුවන් කමලක් — හාම සුදුසු නොවන් හා,
වියතනුවම් වැළැක්මෙන් — නියම උවම් වියත් මේ.
87 තී වුවන් පියුමෙක් — වැනි පිළි අනෙ පළහවත්,
එ උවම් වේවා මේ — වියතනියම් උවම් යෙත්.
88 පැහැන් මතු වුවන් — සිරි තී සඳ නොඅනු වේ,
සැනහිමෙනුදු අනුවේ -- වියත් සමුසුඋවම් නම්.
89 තී කෙරෙ වේ වුවන් — සිරි ති නුබෙ සුපුන්සඳ,
දිටිම් මෙතෙක් මෙ අතුරු — වියතතිසයඋවම් යෙත්

---

85. පියුම්, පද්මයතෙම; තී වුවන් එව්, තීගේ වක්ත්‍රය වැන්න; පිළි, නැවත; තී වුවන්, තීගේ වදනය; පියුමෙව් වියත්, පද්මය වැන්නැයි කියත්; ඔවුනොවුන්, අන්‍යෝන්‍යයන්ගේ; උසස් දිස්වූ, වෛචිත්‍ර්‍යය දක්වූ (හෙයින්); අනුනුවම් වේ, අන්‍යෝන්‍යොපමා නම් වේ. **අන්‍යෝන්‍යොපමායි.**

86. තී වුවන්, තීගේ වදනය; කමලක් හාම සුදුසු, පද්මයක් හාම සදෘශය; නොවන් හා, අන්‍ය වස්තුවක් හා සදෘශනොවෙයි; වියත්, කියත්නොත්; අන් උවම් වැළැක්මෙන්, අන්‍ය උපමාවන්ගේ නිවෘත්තියෙන්; මේ නියමඋවම් වියත්, මේ නියමොපමා. යයි කියත්. **නියමොපමායි.**

87 තී වුවන්, තීගේ වක්ත්‍රය; පියුම් එක්වැනි, පද්මයක් හා එකාකාරය; පිළි, නැවත; අන්, අන්‍ය වස්තුවක්ද; එපලහවත්, එකාකාරවත් නෙවත් ඒ පද්මය හා සදෘශවේනම්; එ උවම් වේවා, ඒද උපමාවේවයි; වියත්, කියත්හොත්; මේ අනියම් උවම් යෙත්, මේ අනියමොපමායයි කියත්. **අනියමොපමායි.**

88 තී වුවන් සිරි, තීගේ මුඛශ්‍රීය; පැහැන් මතු, ප්‍රභායෙන් මතු; සඳනොඅනුවේ, චන්ද්‍රයා හා සමවන්නේ නොවෙයි; සැනහිමෙනුදු (සිත්) සනහන ගුණයෙන්ද; අනුවේ වියත්, අනුවන්නේයයි කියත් හොත්; සමුසුඋවම් නම්, සමුච්චයොපමා නම්. **සමුච්චයොපමායි.**

89 තී වුවන් සිරි, තීගේ මුඛශ්‍රීය; ති කෙරෙ වේ, තී කෙරෙහි වෙයි; සුපුන්සඳ, සම්පූර්ණ චන්ද්‍රයා; නුබෙහි, ආකාශයෙහි (වෙයි); මෙතෙක් මේ අතුරු, මෙපමණවූ මේ අන්තරය; දිටිම් වියත්, දුටිමියි කියත්හොත්; අතිසයඋවම් යෙත්, අතිශයොපමා නමැයි කියත්. **අතිශයොපමායි.**

90 මම කෙරේ ඈ වත්—සිරි සී දැපෙත් සඳහට,
නොපත් හේ පියුමද ඇත්—වියතයලසිතුවම් වේ.

91 නැඟි බැම සසල නෙත්—යම් කමලක් වත්හොත්,
හේ වත්සිරි දෙරේ තී—වියත් අසිරි උවම් නම්.

92 සුපුන් සිසිමඬලැයි—තී වුවනත උපෙයිම්,
පිළිපදිම්යි ඔහුද වත්—වියත් එ මොහොඋවම් යෙත්.

93 අතුර බුමු බමර—කමලෙක් හො සසල නුවන්,
වුවනත හො තී ම මෙනේ-ලෙලෙයන් සැකඋවම් යෙත්.

---

90 ඈ වත් සිරි, ඇයගේ වක්ත්‍රශ්‍රිය; මම කෙරේ සී, මා කෙරෙහියයි; දැපෙත්, දර්පණය කරත්හොත් හෙවත් අභිමාන කරන්හොත්; සඳහට, චන්ද්‍රයාහට; නොපත්, අප්‍රාප්ත හෙවත් නුසුදුසුය; හේ, ඒ මුඛශ්‍රිය; පියුමද ඇත්, පද්මයෙහිද විද්‍යමාන යයි; වියත්, කියත්හොත්; අයලසිත් උවම් වේ, අයලචින්තා උපමං හෙවත් උත්ප්‍රෙක්ෂිතොපමා නම් වේ **උත්ප්‍රෙක්ෂිතොපමායි**

91. නැඟි බැම, උද්ගතවූ භ්‍රෑ ඇති; සසල නෙත්, චචලවූ නෙත්‍ර ඇති; යම් කමලක් වත්හොත්, යම් පද්මයක් විද්‍යමාන වත්හොත්; හේ, එසේවූ පද්මයතෙම; තී වත්සිරි දෙරේ, තීගේ මුඛශ්‍රිය දරන්නේයයි; වියත්, කියත්හොත්; අසිරි උවම් නම් ආශ්චර්යොපමා නම් වේ. **අද්භුතොපමායි**.

92 සුපුන් සිසිමඬලැයි, සම්පූර්ණ චන්ද්‍රමණ්ඩලයයි සිතා; තී වුවනත, තීගේ වක්ත්‍රය; උපෙයිම්, උපෙක්ෂා කෙරෙමි; ඔහුද ඒ චන්ද්‍රයාද; වත්, වක්ත්‍රය කොට; පිළිපදිම්යි, ප්‍රතිපාදනය කෙරෙමි හෙවත් චන්ද්‍රයා දුට තී මුහුණයයි සිතමියි; වියත්, කියත්හොත්; ඒ මොහොඋවම් යෙත්, ඒ මොහොපමායයි කියත්. **මොහොපමායි**.

93 අතුර බුමු බමර, අනන්තර්භ්‍රාන්තවූ භ්‍රමරයන් ඇති; කමලෙක් හො, පද්මයෙක් ඇහෝ?; සසල නුවන්, චචලවූ නෙත්‍ර ඇති; තී වුවනත හො, තීගේ වදනය ඇහෝයි; ම මෙනේ, මාගේ චිත්තය; ලෙලෙ, භ්‍රාන්තවන්නේයයි; යත්, කියත්හොත්; සැක උවම් යෙත්, සංශයොපමායයි කියත්. **සංශයොපමායි**.

94 සඳ නිගත් කමලහු—කැල්මෝ සඳ නොවෙළපත්,
මුවනතමෙ තී මෙ එයින්—වියත නිරණඋවම් නම්.

95 මෙ තී මුවන් සසක්—පිළිවක් සුවඳ සිරිමත්,
සුපුල් කමලෙව් ලගනේ—වියතෙක් මේ සෙලෙසුවම්.

96 කළ හෝපලු මුහුලු—වරලින් යුත් රුපුනුවර,
තා ඇතොරන් හා වියත්—පබඳසෙලෙසුවම් නම්.

97 පියුම් රජරස් මුසු*—සසක් කිසඅත්ම බෙජේ,
මේ දෙක සෙමෙදිතිරිවත්—වියත් ගරහඋවම් යෙත්,

---

94 සඳ නිගත්, චන්ද්‍රයා විසින් නිගෘහිතවූ හෙවත් නිග්‍රහ කරණලද; කමලහු, පද්මයාගේ; කැල්මෝ, කාන්තිහු; සඳ නොවෙළපත්, චන්ද්‍රයා විඩම්බනය නොකෙරෙත්; එයින්, ඒ කාරණයෙන්; මෙ, මේතෙම; තී මුවනතමෙ, තීගේ වදනයමැයි; වියත්, (මෙසේ) කියත් හොත්; නිරණ උවම් නම්, නිර්ණයොපමා නම් වේ. **නිර්ණයොපමායි.**

95 සසක් පිළිවක්, ශශාඞ්ක ප්‍රතිපක්‍ෂවූ හෙවත් චන්ද්‍රයාට ශත්‍රුවූ; සුවඳ, සුගන්ධවූ; සිරිමත්, ශ්‍රීමත්වූ; මෙතී මුවන්, මේ තීගේ වදනයතෙම; සුපුල් කමලෙව්, සුප්‍රඵුල්ල පද්මයක් මෙන්; ලගනේ, හොබනේයයි; වියත්, කියත්හොත්; මේ මේතෙම; එක් සෙලෙසුවම්, එකශ්ලෙෂොපමායි හෙවත් අභින්න පදශ්ලෙෂොපමායි. **එකශ්ලෙෂොපමායි.**

96 කළ, කළගසින් හා; හෝපලු, හෝපලුගසින් හා; මුහුලු, මුහුලුගසින් හා; වරලින්, වරල්ගසින්ද (යුක්තවූ); දෝහෝ නො හොත්-හෝපලු, අශොකපල්ලවයන්; මුහුලුකළ, මුකුලිත කලාවූ හෙවත් කොශයෙහි ලා ගවසනලද්දවූ; වරලින් යුත්, කෙශකලාප යෙන් යුක්තවූ රුපුනුවර, ශත්‍රුනගරය; තා ඇතොරන් හා, තාගේ අන්තඃපුරස්ත්‍රීන් හා (සදෘශයයි); වියත්, කියත්හොත්; පබඳසෙලෙසුවම් නම්, ප්‍රබන්ධශ්ලෙෂොපමා නම්. **සන්තාන ශ්ලෙෂොපමායි.**

97 පියුම්, පද්මයතෙම; රජරස් මුසු, රේණුරාශියෙන් ගැවසි ගන්නේය නොහොත් රජස් නම්වූ දොෂරාශියෙන් ගැවසිගත්තේය; සසක්, චන්ද්‍රතෙම; කිසඅත්ම බෙජේ, (කෘෂ්ණපක්‍ෂයෙහි) ක්‍ෂයවන ආත්මයක්ම භජනයකරන්නේය නොහොත් ක්‍ෂය රොග ඇති ආත්මයක් භජනය කරන්නේය; මේ දෙක සෙමෙද;

---

* “සමුඛු-සුමුසු” සමහර.

98 සිවුවතුපත් කමල්—සඳ ඉසුරු සිරෙනි දූරු,
මෙ දෙක සෙමෙ ති වත් හා—වියත් පසස්ලුවම් නම්.

99 සඳ සෙමෙ ති වත් වී—කියනු පසසී මා සිත්,
හෙ වෙවා ගුණසුණු හෝ—වියත් කියනපවසුවම්.

100 පුබුදු පියුම් සරා—සිසිබිඹු සොමි වුවන් තී,
මෙ තුන් විරුදෙවුනොවුනට—වියත් විරුදුලුවම් යෙත්.

101 පොහොසත්බැවෙක් නැත්—සැහැසෙන් තී වුවන් හා,
සහ කැඩුමපත් සිසිහට—වියත් පිළිසෙවුවම් නම්.

මේ පද්ම චන්ද්‍ර යන වස්තුවය හා සමවූද; ති වත්, තීගේ වක්ත්‍රය; ඉතිරි, අතිරික්තය හෙවත් ඒ දෙකට අධිකයයි; වියත්, කියත් හොත්; ගරහලුවම් යෙත්, ගර්හෝපමායයි කියත්. **නින්දොපමායි.**

98 කමල්, පද්මයතෙම; සිවුවත් උපත්, චතුර්මුඛයාහට උත්පත්තිස්ථානය; සඳ, චන්ද්‍රතෙම; ඉසුරුසිරෙනි දූරු, ඊශ්වරයාගේ සිරසින් ධාරිතය; මෙ දෙක, මේ පද්ම චන්ද්‍ර දෙක; තී වත් හා සෙමෙ, තීගේ වදනය හා සදෘශයයි; වියත්, කියත්හොත්; පසස්ලුවම් නම්, ප්‍රශංසොපමා නම්. **ප්‍රශංසොපමායි.**

99 තිවත්, තීගේ වක්ත්‍රය; සඳ සෙමෙ වී, චන්ද්‍රයා හා සමයයි; මා සිත් කියනු පසසී, මාගේ චිත්තය කථනයකරණු කැමතිය; හෙ, ඒ කථනයතෙම; ගුණ වේවා, ගුණ හෝ වේවයි; අගුණු හෝ, අගුණ හෝ වේවයි හෙවත් දෝෂ හෝ වේවයි (මාගේ සිත වනාහි එසේ කියනු කැමතියයි); වියත්, කියත්හොත්; කියනපවසුවම්, කථනප්‍රවාසොපමායි. **ආචිඛ්‍යාසොපමායි.**

100 පුබුදු පියුම, ප්‍රබුද්ධ පද්මය; සරාසිසි බිඹු, ශරච්චන්ද්‍ර බිම්බය; තී සොමි වුවන්, තීගේ සෞම්‍ය වදනය (යන); මෙතුන් මේ තුණ; ඔවුනොවුනට විරුදු, අන්‍යොන්‍යයන්ට විරුද්ධයයි හෙවත් ශත්‍රුයයි; වියත්, කියත්හොත්; විරුදු උවම් යෙත්, විරුද්ධොපමායයි කියත්. **විරුද්ධොපමායි.**

101 සහකැඩුම පත්, සකලඞ්කත්වයට පැමුණුනාවූ හෙවත් ශශකලඞ්ක සහිතවූ; සිසිහට, චන්ද්‍රයාහට; තී වුවන් හා සැහැසෙන්, තීගේ වක්ත්‍රය හා ප්‍රතිවාදයට; පොහොසත් බැවෙක් නැත්, සමර්ථභාවයෙක් නැතැයි; වියත්, කියත්හොත්; පිළිසෙවුවම් නම්, ප්‍රතිෂෙධොපමා නමි. **ප්‍රතිෂෙධොපමායි.**

102 මියුලැස්නි යුත් තී—වුවනත සඳ මුවසියෙ!,
ඉතිදු හොතොනුවෙසෙස්—වියත් වෙ සෙව්වදනුවම්.

103 වුවන්ම නො පියුම්—පිළි නො බමරයුග නුවන්,
වියතෙක්වැනි විලස්නෙන්—නතුකියුමුවම් නම් වෙ.

104 සඳ කමලෙක්වැනි—විලසික්ම තී මෙ වුවන්,
අත්ම සෙමේ වියත්—නොඅන්සුදුසු උවම් නම්;

105 නැතෙක්හි වූ හැම—පියුම් පැහැසර රැස් මෙන්,
වොරජනෙ ති වත් යත්—නොඋවම් නම් වියත් වේ.

---

102 නි වුවනත, තීගේ වදනය; මියුලැස්නි යුත්, මෘගනෙත්‍රයෙන් යුක්තය හෙවත් මුවන්ගේ ඇසින් යුක්තය; සඳ මුවසියෝ!, චන්ද්‍රතෙම සකල මෘගයා විසින් යුක්තය; ඉතිදු හොත්, එසේද වුවත්; එ, ඒ (සකල මෘගයා ඇති) චන්ද්‍රතෙම (මෘගයාගේ ඇස් පමණක් ඇති තී මුහුනම); නුවෙසෙස්, අවිශෙෂය හෙවත් නොවැඩියයි; වියත්, කියත්හොත්; සෙව්වදනුවම් වෙ, සෙව්‍ය වචනොපමා නම් වේ. **චාටූපමායි.**

103 නො පියුම්, (මේ) පද්මයෙක් නොවෙයි; වුවන්ම, (තීගේ) වදනයමැයි; පිළි, නැවත; නො බමරයුග, භ්‍රමර යුගළයෙක්ද නොවෙයි; නුවන්, නෙත්‍රයුගමයමැයි; වියත්, කියත්හොත්; එක්වැනි විලස්නෙන්, එකාකාර විලාසයෙන් හෙවත් මේ දැක්වූ එකස්වරූප ලීලාව කාරණකොටගෙණ; තතුකියුමුවම් නම් වෙ, තත්ත්වාඛ්‍යානොපමා නම් වේ **තත්ත්වාඛ්‍යානොපමායි,**

104 එක්වැනි, එකාකාරවූ; සඳ කමල්, චන්ද්‍ර පද්මයන්ගේ; විලස් ඉක්ම, විලාසය අතික්‍රාන්තව හෙවත් මැඩ; තී මෙවුවන්, තීගේ මේ වදනය; අත්ම සෙමේවී යත්, (තමහට) තමාම සදෘශ වීයයි කියත්හොත්; නොඅන්සුදුසුඋවම් නාම්, අනන්‍යසදෘශොපමා නම්. **අසාධාරණොපමායි.**

105 නැතෙක්හි වූ, එක්ස්ථානයෙක්හි ජනිතවූ; හැම පියුම්, සර්වපද්මයන්ගේ; පැහැසර රැස් මෙන්, ප්‍රභාසාර රාශියක්මෙන් (හෙවත් ලොකයෙහි විද්‍යමානවූ පද්මයන්ගේ ප්‍රභාසාරය එක් තැනෙක ඉපිද රාශිව සිටියාක් මෙන්); තී වත්, තීගේ වක්ත්‍රය; වොරජනෙ යත්, විරාජමාන වන්නේයයි කියත්; මේ, මේ උපමාව; නොඋවම් නම් වියත්, අභූතොපමා නමැයි කියත්. **අභූතොපමායි.**

106 වස සෙ සඳින් සඳුන්—දෙලෙන් හුතැස් මෙන් නී,
මේ වත්නි කැසුළු වදන්-වී යත් දුගඳුවම් නම්.

107 සඳුන්දල සඳරැස්—සිසිකත මිරු කපුරු හර,
හැලි හෙල්මැලි සිහිල් නී-පහස වියත් බුහුඋවම්.

108 කළ වන් සිසිබිඹුනි—ගෙණු පුල වන් නි වුවන්,
තඹුරු ගැබින් තුනුවග—වියත් විකරඋවම් යෙන්,

109 ගුවන දවසෙව් දවස—හිරෙව් හිරුද රස් එව්,
සියවික්ම න කෙරේ දිනි-සිරි යත් මල් උවමි නම්.

---

106 තී මේ වත්නි, තීගේ මේ වක්ත්‍රයෙන්; කැසුළු වදන්, කාන්ත වචනයන්; සඳින් වස සෙ, චන්ද්‍රයාකෙරෙන් විෂ පරිද්දෙද නැද; සඳුන් දෙලෙන්, චන්දන ජලයෙන්; හුතැස්මෙන්, හුතාශනය හෙවත් වහ්නියමෙන්ද; වීයත්, වීයයි! කියත්හොත්; දුගඳුවම් නම්, දුශ්ශ්‍රාධ්‍යොපමා හෙවත් අසම්භාවිතොපමානම් වේ. **අසම්භාවිතො පමායි.**

107 තී පහස, තීගේ ස්පර්ශය; සඳුන්දල, චන්දනොදක සේද; සඳරැස්, චන්ද්‍රරශ්මි සේද; සිසිකත, චන්ද්‍රකාන්ති මාණික්‍ය සේද; මරු, (මඳ) මාරුතය සේද; කපුරු, කර්පූරසේද; හර, මුක්තාහාර සේද; හැලි, නිර්ඣර සේද; හෙල්මැලි, කල්හාරසේද; සිහිල් සීතලයයි; වියත්, කියත්හොත්· බුහුඋවම්,(බොහෝදෙනා හා සදෘශකළ හෙයින්) බහුපමා නම් වේ. **බහුපමායි.**

108 තුනුවග, තනුවඩිය හෙවත් කෘශවූ ශරීර ඇත්තිය; නී වුවන්, තීගේ වක්ත්‍රය; සිසිබිඹුනි, චන්ද්‍රබිම්බයෙන්ද; තඹුරු ගැබින්, තාමරස ගර්භයෙන්ද; උපුල වන්, උපුරණලද්දාවූ වර්ණය; ගෙණ, ග්‍රහණයකොට; කළවන්, කරණලද වනැයි; වියත්, කියත්හොත්; විකරඋවම්යෙන්, වික්‍රියොපමායයි කියත්. **වික්‍රියොපමායි.**

109 **සියවික්ම**, ස්වකීය වික්‍රමයතෙම; න කෙරේ, නා කෙරෙයි; සිරිදිනි, ශ්‍රී ජනිතකෙළේ; (කුමක් මෙන්ද යත්)-ගුවන දවසෙව්, ආකාශයෙහි ශ්‍රී ජනිතකළ දිවසය මෙන්ද; දවස හිරෙව්, දිවායෙහි ශ්‍රී ජනිත කළ සූර්ය්‍යා මෙන්ද; හිරුද රස් එව්, සූර්ය්‍යා කෙරෙහි ශ්‍රී ජනිතකළ රශ්මියමෙන්දැයි; යත්, කියත්හොත්; මල් උවමි නම්, මාලොපමා නම්. **මාලොපමායි.**

110 වදපබඳක් හා යම—වදපබඳරුත් සම්වත,
හෙ එක් නොඑක් එවිසද—වදපබඳුවම් නම් වූ

111 සලනෙත් වොරජනා—දසන් මෙරජ වුවන් ති,
බුමු බමර දුල කෙසුරු—පුබුදු පියුමෙව් හොබනේ.

112 සර වන් එ තුනුවග—කමල් සෙමේ වුවන්හි,
බැරෙව් බිබී කෙලෙනෙම්—මුවමී මී සුදුසුවූ.

113 කියා එක්වන් එක්—දහමක්හු දක්වත්හොත්,
සමබැව් පිළිවත්නු වී-පිළිවත්උවම් හෙ මෙසේ.

---

110 වදපබඳක් හා, වචනප්‍රබන්ධයක් හා; යම් වදපබඳරුත්, යම්වචන ප්‍රබන්ධාර්ථයක්; සමවත, සදෘශවත්හොත් හෙවත් එක් වාක්‍යාර්ථයක් හා අනික් වාක්‍යාර්ථයක් හා තුල්‍යාකාරත්හොත්; වද පබඳ උවම් නම්වූ, වචන ප්‍රබන්ධ උපමා නම්වූ හෙවත් වාක්‍යාර්ථෝපමා නම්වූ; හෙ, ඒ උපමාලඞ්කාරයතෙම; එක් නොඑක් එවිසද, එක් 'එව්' ශබද අනේ 'එව්' ශබ්ද ඇතිවන්නේයි. (ඒ මෙසේයි.,:-

111 සලනෙත්, චචලවූ නෙත්‍ර ඇති; වොරජනා, විරාජමානවූ; දසන් මෙරජ, දසන මරීචි ඇති; තීවුවන් තීගේ වක්ත්‍රය; බුමු බමර, භ්‍රාන්තවූ භෘඞ්ගයන් ඇති; උදුල කෙසුරු, උජ්වලවූ කෙශර ඇති; පුබුදුපියුමෙව්, ප්‍රබුද්ධ පද්මයක් මෙන්; හොබනේ, විරාජමාන වන්නේයි. **එකෙවශබ්දවාක්‍යාර්ථෝපමායි.**

112 සරවන්, ශරයක් වැනිවූ, එ තුනුවග, ඒ තන්වඞ්ගියගේ; කමල් සෙමෙ, පද්මයක් හා සදෘශවූ; වුවන්හි, වදනයෙහි; මී සුදුසුවූ, මධුනා සදෘශවූ; මුවමී, මුඛමධුව; බිබී, පානයකෙරෙමින්; බමරෙව්, භෘඞ්ගයෙකුමෙන්; කෙලෙනෙම්, ක්‍රීඩාකෙරෙම්. මෙහි-ආදි කවිහි උපමෙය වස්තූන් එකවිට දක්වා,පසුව තත් සදෘශවූ උපමා වස්තූන් දක්වා, එකම සාදෘශ්‍යවාචිවූ ශබ්දය ප්‍රයොගකරණලද; දෙවන කවිහි උපමා උපමෙය වස්තූන් වෙනවෙනම දක්වා, සාදෘශ්‍යවාචි ශබ්දද වෙන වෙනම දක්වා ප්‍රයොග කරණ ලදි. **අනෙකෙවශබ්දවාක්‍යාර්ථෝපමායි.**

113 එක්වන් කියා, (පුරුෂාදි) එක් වස්තුවක් දක්වා; එක් දහමක්හු දක්වත්හොත්, (ඒ වස්තුව හා සමානගුණඇති) අන්‍ය වස්තුවක්හු පවුන්හොත්; සමබැව් පිළිවත්නු වි, සමභාවයට ප්‍රතිවස්තු වීනුයි; පිළිවත් උවම්, ප්‍රතිවස්තූපමා නමි; හෙ මෙසේ,ඒ මෙසේයි.

114 ත සේ නැතන් රදෙක්—උපදන රදුනතුරේ,
දෙවනුව නැත්මැයි තුඹරක්—පරසතුනම් තුරුවරට.

115 ඉතිරි යමක්හු හා—මෙරමා හා කමෙහි එක්,
සමයෝ කරු පවත්වත්—සමයෝඋවම් හෙ මෙසේ.

116. දෙවිඳු රකී සුරලෝ—හිමිඳු රකි මුළුපොළෝ,
වනසා හෙ අසුර සහස්—හිමි වනසා රුපු සහස්.

117. පැහැන් නිසයුරුවන්—තෙදින් හිරුතො මහරජ,
ගැඹුරෙන් සයුරු වැන්නෙහි-යත් මේහේ උවම් නම්.

---

114 උපදන රදුනතුරේ, උත්පාද්‍යමානවූ රජදරුවන් අතුරෙහි; ත සේ අන්රදෙක් නැත්, තාසේවූ අන්‍යරාජයෙක් නැත; (ඒ එසේමැයි); පරසතු නම් තුරුවරට, පාරිජාතනම් තරුවරයට; දෙවනුව තුරෙක් නැත්මැයි, ද්විතීයව (තත් සදෘශවූ) වෘක්ෂයෙක් නැත්මැයි. **ප්‍රතිවස්තූපමායි.**

115 ඉතිරි යමක්හු හා, අධිකතරයක්හු හා; මෙරමා හා, එයින් අන්‍යයා හා හෙවත් ඕහට අඩු තැනැත්තහු හා; එක් කමෙහි, එක් ක්‍රියාවෙහි; සමයෝ කරු, සම්යෝගකොට හෙවත් සමසේ එක්කොට; පවත්වත්, ප්‍රවර්තනය කරන්හොත් හෙවත් කියත්හොත්; සමයෝ උවම්, තුල්‍යයෝගෝපමායි; හෙ මෙසේ ඒ මෙසේයි:-

116. දෙවිඳු, දෙවේන්ද්‍රතෙම; සුරලෝ රකි, දිව්‍යලෝකය රක්ෂාකෙරෙයි; හිමිඳු, ස්වාමිද; මුලු පොළෝ රකී, සමස්ත පෘථිවිය රක්ෂාකෙරෙයි; හෙ, ඒ(දෙවේන්ද්‍ර) තෙම; අසුර සහස්, අසුර සහස්‍රයන්; වනසා, නසන්නේය; හිමි, ස්වාමිතෙම; රුපුසහස්, ශත්‍රු සහස්‍රයන්; වනසා, නසන්නේය. මෙහි—අධිකවූ දෙවේන්ද්‍රයා හා අඩුවූ රජුහා දෙදෙනා රක්ෂා විනාශ ක්‍රියාවන්හි සම්කොට යෙදූ හෙයින්, තුල්‍ය යොගොපමා නම් වෙයි. **තුල්‍යයෝගෝපමායි.**

117. මහරජ, මහාරාජය; තො, තෝවනාහි; පැහැන්,ප්‍රභාවෙන්; නිසයුරුවන්, නිශාකරයා වැන්නෙහිය; තෙදින්, තේජසින්; හිරු, සූර්‍ය්‍යයා වැන්නෙහිය; ගැඹුරෙන්, ගම්භීරත්වයෙන්; සයුරුවැන්නෙහි, සාගරයවැන්නෙහියයි; යත්, කියත්හොත්; මේ, මේ උපමාතොමෝ; හේඋවම් නම්, හේතූපමා නම්. **හේතූපමායි.**

118. කමලතල ඉඳුසැව්—බැමලේ ලතුදල ලවන්,
කන කතුරු මිටු කන්පට—කනකැට මිටු සුවම කට.

119. කිසලත සඳ මුවන්—ඉඳුවර නෙතකුසු ගගන්,
වදුරුමැද තුනු තිසර—පියවුරු කොඳවැල දසන්.

120. කඩතඹර පාතල—රඹයුග වටොර බිඟුරජ,
වසා සරාසිසි මෙරජ—සිරිපත් සිනා යෝනන්,

121. සසක් මුවන් මිණි—නිල් නෙත් ලිය කොමලඟැ,
කිසු අරුතෙවුසඳ හල—පිළි මේසමසුවම් නම්.

122. අන්පද අරුත්සර—උතුරු පදරුත්සර හා,
පෙරපද අරුත්සරහා—දෙපද අරුත්සරද නැත්.

---

118. කමලතල, කමල හස්තතලය; ඉඳුසැව්බැමලේ, ඉන්ද්‍ර චාප භ්‍රූලතාය; ලතුදල ලවන්, අලක්තපත්‍ර අධරය; කනකතුරු මිටුකන්පට, කනකකත්‍රී මෘෂ්ටිකර්ණපට්ටය; කනකැටමිටු සුවමකට, කනකදර්පණ මෘෂ්ටිසුවෘත්ත කණ්ඨයයි කියාද.

119. කිසලත, කිසල හස්තය; සඳ මුවන්, චන්ද්‍රවදනය; ඉඳුවරනෙත්, ඉන්දීවර නයනය; අකුසු ගඟන්, අඞ්කුශශ්‍රෝණිය; වදුරුමැදතුනු, වජ්‍රමධ්‍ය ශරීරය; තිසර පියවුරු, හංස පයෝධරය; කොඳවැල දසන්, කුන්දවලී දසනයයිද.

120. කඩතඹර පාතල, අභිතාමරස පාදතලයයිද; රඹයුග වටොර, රම්භායුග්ම ඌරුයයිද; බිඟුරජ වසා, භෘඞ්ගරාජ රෝමාවලියයිද; සරා සිසි මෙරජසිරි පත්, ශරච්චන්ද්‍රමරීචි ශ්‍රී ප්‍රාප්තවූ; සිනායෝනන්, ස්මිත යුවතීන්ගේයයි කියාද.

121. සසක් මුවන්, ශශාඞ්ක වදනයයිද; මිණිනිල් නෙත්, මණිනීල නෙත්‍රයයිද; ලියකොමලඟ ඇ, ලතාකොමලාඞ්ගියයිද යනාදිවූ; කිසු අරුත්;උක්තාර්ථයෙන්;එව්සඳහල, උපමාවාචිවූ එව ශබ්දය හළවාවූ (හෙවත් සමාසකළ හෙයින් උක්තාර්ථයන්ගේ අප්‍රයෝගය වේනුයි, ඉවශබ්දය ලොප්කොටවූ;) මේ පිළි, මේ වනාහි; සමසුවම් නම්, සමාසොපමා නම්. **සමාසෝපමායි.**

122. උතුරු පදරුත්සර හා, උත්තරපදාර්ථ ප්‍රධානසමාසය හා; පෙරපද අරුත්සරහා, පූර්ව පදාර්ථ ප්‍රධාන සමාසය හා දෙපද අරුත්සරද, උභයපදාර්ථ ප්‍රධාන සමාසයද; නැත් නැතහොත්; අන්පද අරුත්සර, අන්‍යපදාර්ථ ප්‍රධාන සමාසනම්;

123. නොඑක් ලිඟුවදනුදු—කුදුමහ වතුදු උවමට,
නිදෙස්පෙර කිවිවරත්—පියෝ ඇසුරුකරත්හොත්.

124. ගැහැණි එව් හෙ සෙරේ—පිරිමිහු මෙන් හෝ බෙණේ.
පණුන් සෙ පියවී සබඳ—වුහු විදුහු දනකෙව් රුස්

මෙහි—උත්තර පදාර්ථ ප්‍රධාන සමාසනම්, "රාජපුරුෂඃ" යනුයි; මෙහි රාජන් ශබ්දය පුරුෂයා වෙසෙසන්ට සිටිබවමුත් "රාඥඃ පුරුෂඃ 'යි කියයුතු පුරුෂයාටම පරපදවූ හෙයිනි. පූර්ව පදාර්ථ ප්‍රධාන සමාසනම්, "උපකුම්භම්" යනාදියයි; මෙහි කුම්භයාගේ සමීපාර්ථය හඟවන්නාවූ උපශබ්දය පූර්වපදව සිටි හෙයින් "කුම්භස්‍ය සමීපම්" කියා කියයුතුවූයේ සමීපයයි. උභය පදාර්ථ ප්‍රධාන සමාසනම්, 'අශ්වවෘෂභම්' යනාදියයි; 'අශ්වගවවෘෂභාශ්ව' යි පූර්වාපරදෙපදය කියයුතුද්‍රව්‍යහෙයිනි. අන්‍යපදාර්ථ ප්‍රධාන සමාසනම්, "චන්‍ද්‍රමුඛී" යනාදියයි; මෙහි-පූර්වපදවූ චන්‍ද්‍රයාත් පරපදවූ මුඛයත් යන දෙකින් පිටත්වූ අතික් පදාර්ථයක්ම වාච්‍යහෙයිනි; එහෙයින්, මේ "චන්‍ද්‍රමුඛී" යන්න මෙන් යම් අන්‍යාර්ථ සමාසයෙක් උපමා හඟවන්නේයයි දතයුතු.

123. නොඑක් ලිඟු වදනුදු, භින්නලිඞ්ග භින්නවචනද හෙවත් නොසමවූ ලිඞ්ගවචනද; කුදු මහ වතුදු, ක්ෂුද්‍ර මහත් දෙයද; පෙර කිවිවරත් පියෝ, පූර්ව කිවිවරයන්ගේ ප්‍රයොග; ඇසුරුකරත්හොත්, ආශ්‍රය කරත්හොත්; උවමට නිදෙස්, උපමාවට නිර්දෙෂයි. ඒ මෙසේයි:—

124. හෙ, ඒ පුරුෂතෙම; ගැහැණි එව් සෙරේ, ස්ත්‍රියක් මෙන් ගමන්කරන්නේය; හෝ, ඒ ස්ත්‍රීතොමෝ; පිරිමිහුමෙන් බෙණේ, පුරුෂයකුමෙන් බස් කියන්නීය; (මේ දෙක ලිඞ්ගභෙද කොට උපමාකී කල දෙෂ නැතිබවට උදාහරණයි.) සබඳ, මිත්‍රතෙම; පණුන් සෙපියවී, ඉෂ්ටප්‍රාණයන් සේ ප්‍රියය; (මේ එක වචනවූ මිත්‍රයාහට බහුවචනවූ ප්‍රාණයන් උපමාකළ හෙයින්, වචනභෙද කොට උපමා කී කල දෙෂ නැතිබවට උදාහරණයි.) විදුහු, විද්‍යුවෝ; දනක් එව්, ධනයක්මෙන්; රුස්වුහු, රාශිවූහු; (මේ ස්ත්‍රීලිඟු බහුවචනවූ විද්‍යුවන්ට නපුංසකලිඟු එකවචනවූ ධනය උපමාකළහෙයින් ලිඞ්ගවචනභෙද එක්වූතැන දෙෂ නැතිබ්වට උදාහරණයි).

125 තා මෙන් හිමි මිහිපල්—වොරජනේ සක්දෙව්රජ,
පළතෙදිනි නො සහස්රැස්-සෙමෙ යත් තිදසුනෙතුණම්.

126 සිසි හස්කතෙව් සුදු—නුබ වී විමල් විල් සේ,
හිමි බැති බෙළෙ සුවටු වන්—රිවි මෙන් කදෝ දිස්නේ.

127 ඈනද හෙ නියවත්හු—නොමපසසිත් මේ උවමි,
දූසි සුරු සුදු සුරක් එව්—එක්බඳු නුරු පිළිරු.

128 අයුරු වැනි වලා—පලඟ හරණ හින් මෙන්,
දහළු සුලා හළු වත්—විපක් පිළිවක් බඳු සේ.

---

125 මිහිපල් හිමි, මහීපාල ස්වාමිය; තා මෙන්, තා පරිද්දෙන්; සක්දෙව්රජ, ශක්‍රදෙවරාජයා; වොරජනේ, විරාජමාන වන්නේය; (මේ අධිකයාහට හීනයා උපමාකළ තැන නිර්දොෂබවට උදාහරණයි.) නො, නෝවනාහි; පළතෙදිනි, ස්ඵුට තෙජසින්; සහස්රැස් සෙමෙ, සහස්‍රරශ්මිහු හා සමයෙහිය; (මේ හීනයාහට අධිකයා උපමාකළ තැන නිර්දොෂ බවට උදාහරණයි.) යත්, (මෙසේ පූර්වකවින්ගේ ප්‍රයොගයට අවිරුඬකොට උපමා) කියත් නොත්; එතුණම නිදසුන්, ඒ ලිඞ්ගභෙද-වචනභෙද-හීනාධිකත්ව යන තුණට නිදර්ශනයි.

126 සිසි, චන්ද්‍රතෙම; හස්කතෙව්, හංසකාන්තාවක් මෙන්; සුදු, ශුභ්‍රය; (මේ ලිඞ්ගවිරොධයට උදාහරණයි) නුබ, ආකාශය තෙමේ; විල් සේ, සරසුන් පරිද්දෙන්; විමල් වී, නිර්මල විය; (මේ වචනවිරොධයට උදාහරණයි) හිමි බැති, ස්වාමිභක්තිකවූ හෙවත් ස්වාමිපක්ෂපාතවූ; බෙළෙ, භටතෙම; සුවටු වන්, ශ්වාන යෙකු හෙවත් බල්ලකු වැන්න; (මේ අධිකයාහට හීනයා උපමා කළ විරොධයට උදාහරණයි.) කදෝ, ඛද්‍යෝතතෙම; රිවි මෙන්, සූර්‍ය්‍යයා මෙන්; දිස්නේ, දෘශ්‍යමානයි; (මේ හීනයාහට අධිකයා උපමාකළ තැන විරොධයට උදාහරණයි) උපමාදොෂයි.

127 හෙ ඈනද, (උපමාකරන්නට සුදුසුවූ) ශුභ්‍ර හටාදි හෙතු ඈතද; නියවත්හු, ඥාණවන්තයෝ; මේ නොමපසසිත්, මේ ප්‍රශංසා නොකෙරෙත්; (ඉක්බිති උපමාවාචි ශබ්ද කියනුලැබේ) උවමි, උපමාව-දූසි යනුද; සුරු යනුද, සුරක් යනුද; එව් යනුද; එක්බඳු යනුද; අනුරු යනුද; පිළිරු යනුදූයි; (මෙකී ශබ්දයෝද)

128 අයුරු යනුද; වැනි යනුද; වලා යනුද; පලඟ යනුද; හරණ යනුද; හින් යනුද; මෙන් යනුද; දහළු යනුද; සුලා

129 නොපිටිගණී ගැහැවේ—සැවේ නාසා වනසා,
නොඅඹුවෙ වඩා වඩවා—වියවා සුරු පරදවා.

130 සැහැසේ රෙසේ සේ—පැහැසේ වැසේ අවුසේ,
දෙනේ තෙනේ නුවේ—කෙවුලා කොවා වෙළපා.

131 මේ ඇ නන් උවම්—කියන වදන් මිණිරුවන්,
කිවින් හිදඅත්හි කරත්—පොහොසත්වන් කවර බර.

---

132 සියල්ලෙනන්සෙයින්—හෙයිනුදු තතු වැළැක්මෙන්,
උවම් වැතිරෙක සෙලෙස්—වෙසෙස් වසම් අකෙවදූන්.

යනුද; යළු යනුද; වණ් යනුද; විපක් යනුද; පිළිවක් යනුද; බදු යනුද; සේ යනුදූයි (මෙකී ශබ්දයෝද.)

129 නොපිටිගණී යනුද; ගැහැවේ යනුද; සැවේ යනුද; නසා යනුද; වනසා යනුද; නොඅඹුවෙ යනුද; වඩා යනුද; වඩවා යනුද; වියවා යනුද; සුරු යනුද; පරදවා යනුදූයි (මෙකී ශබ්දයෝද.)

130 සැහැසේ යනුද; රෙසේ යනුද; සේ යනුද, පැහැසේ යනුද; වැසේ යනුද; අවුසේ යනුද; දෙනේ යනුද; තෙනේ යනුද; නුවේ යනුද; කෙවුලා යනුද; කොවා යනුද; වෙළපා යනුදූයි මේ ශබ්දයෝද (වෙත්). **උපමාභෙදක ශබ්දයි.**

131 මෙ ඇ, මේ ආදිවූ; නන්, නානාප්‍රකාරවූ; උවම් කියන, උපමා වාචීවූ; වදන් මිණිරුවන්, වචන නමැති මාණික්‍යරත්න යන්; හිදඅත්හි කරත්, හෘදයාභ්‍යන්තරයෙහි කරත්හොත් හෙවත් සිත තබත්හොත්; කිවින්, කවින්; පොහොසත්වන්, සමර්ථවන්නට; කවරබර, කුමන භාරයෙක්ද.

උපමාලඞ්කාර නිමි.

---

132 සියල්ලෙන්, සමස්තයෙන්ද; අන්සෙයින්, ඒ සමස්තයෙන් අන්‍යවූ අවයවයෙන්ද; හෙයිනුදු, හෙතුයෙන්ද; තතු වැළැක්මෙන්, තත්වාපහරණයෙන්ද හෙවත් ඇති තත්වය නොකීමෙන්ද; උවම්, උපමායෙන්ද; වැතිරෙක, ව්‍යතිරෙකයෙන්ද; සෙලෙස්, ශ්ලෙෂයෙන්ද; වෙසෙස්, විශෙෂයෙන්ද; වසම්, විෂම යෙන්ද; අකෙවදූ, ආක්ෂෙපයෙන්ද (යුක්තවූ රූපක); ඇත්, ඇත්තේය,

133 උවම්මෙ නෑසුනු බේ—රූපක නම් හෙ මෙසේ,
බහුලිය අත්තල පියුම්—නුවනිඳුවර උවන් සඳ.

134 සුරතැඟිලි වී පලු—නියරැස් වී කුසුම්රැස්,
අත්හුදු වී ලිය වසත්—සිරි නො අපට පසක්සර.

135 සමස නම් පෙර කියෙ—නොසමස නම් වේ පිළි,
සමසනොසමසුදු ඇත්—දක්වන්නෙම් හේ මෙසේ.

136 සොමි වුවන් සුපුන්—සිසිමඬල නී කල්බඳ,
සිරිපත් සිනාමෙ මෙරජ—ම මන කුමුදු පුබුදුවී.

---

133 නෑසුනු බේ, සැඟවුනු භෙද ඇති; උවම්මෙ, උපමාම; රූපක නම්, රූපාලඞ්කාර නම් වෙයි; හෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි; බහුලිය, බාහු ලතායයිද; අත්තල පියුම්, හස්තතල පද්මයයිද; නුවනිඳුවර, නයනෙන්දීවරයයිද; වුවන්සඳ, වක්‍ත්‍රචන්‍ද්‍රයයිද කියායි. මෙහි "බහුලිය"යයි බාහුව ලතාවක් කොට රූපණය නොකොටලා බාහු නමැති ලතාවයයි සමාසකොට කී හෙයින්, මේ ආදි දෙය සමස්තරූපක නම් වෙයි. **සමස්තරූපකයි.**

134 සුරතැඟිලි, සුරක්තවූ අඞ්ගුලී; පලු වි, පල්ලව විය; නිය රැස්, නඛරශ්මිය; කුසුම්රැස් වී, කුසුමරාශි විය; අත්හුදු, හස්තද; ලිය වී, ලතා විය; (එහෙයින්) නො, නෝ වනාහි; අපට, අප හට; පසක්සර, ප්‍රත්‍යක්ෂසාරිණීවූ; වසත්සිරි, වසන්තශ්‍රී විය. මෙහි අඞ්ගුල්‍යාදීන් පල්ලවාදියෙහි රූපණය කොට, සමාස නොකොට දක්වූ හෙයින් ව්‍යස්තරූපක නම්. **ව්‍යස්තරූපකයි.**

135 පෙර කියෙ, ආදි දක්වූයේ; සමස නම්, සමස්ත (රූපක) නම් වේ; පිළි, නැවත (දක්වූයේ); නොසමස නම් වේ, අසමස්ත (ව්‍යස්ත) රූපක නම් වේ; සමසනොසමසුදු ඇත්, [ඉක්බිති] සමස්තාසමස්ත (රූපකද) ඇත; හේ මෙසේ දක්වන්නෙම්, ඒ මෙසේ දක්වන්නෙමි.

136 කල්බඳ, කාන්තවූ දෙහ ඇත්තිය; නී, නීගේ; සොමි වුවන්, සෞම්‍ය මුඛ නමැති; සුපුන් සිසිමඬල, සම්පූර්ණවූ චන්ද්‍ර මණ්ඩලයාගේ; සිනාමෙ, හාස්‍යයම; මෙරජ සිරිපත්, මරීචිශ්‍රියට ප්‍රාප්තවිය; ම මන කුමුදු, මාගේ මනස් නමැති කෞමුදය; පුබුදුවී, ප්‍රබොධවිය. මෙහි–"සොමි වුවන්" "සුපුන් සිසිමඬල" යනු සමස්තපදයි; "සිනාමෙ" යනුද "මෙරජසිරි පත්" යනුද ව්‍යස්තපදයි; එහෙයින් මේ සමස්තව්‍යස්ත රූපක නම්. **සමස්ත ව්‍යස්ත රූපකයි.**

137 සුරතැඟිලි පත්පෙළ—නියරුස් කෙසුරු ත සරණ,
කමල් මිහිපල් මුදුනේ—නරනිඳු අරද රඳනේ.

138 රත් නුවන් මහනෙල්—සසල ලවන් කිසල් තී,
වුවනත කවර කරුණෙනි—විසිනත නැත තමා දෙස්.

139 සුනන් බැමලේ මුත්—සරම දලබිඳු රත් නෙත්,
පලවකෙරේ මදසමා—සිරිමත් වත්පියුම් තී.

140 මදරත් කොපොල් රත්—නුවන් මහනෙල් නෙත්කල්,
වුවනතිනි තී මෙ සියල්—දනරුස් රාමුවා වී.

---

137 **නරනිඳු**, නරේන්‍ද්‍රය; සුරතැඟිලි පත්පෙළ, සුරකතාඞගුලි නමැති පත්‍රපඞ්ක්ති ඇති; **නියරුස් කෙසුරු**, නඛරශ්මි නමැති කෙසර ඇති; ත සරණ කමල්, තාගේ චරණ නමැති පද්මය තෙම; මිහිපල් මුදුනේ, මහිපාලයන්ගේ මස්තකයෙහි; අරද, නිරන්තරයෙන්; රඳනේ, රඤ්ජමාන වන්නේය. මේ සම්‍යකාර යෙන් රූපණයකළ හෙයින්, සකලරූපක නම් වේ. **සකල රූපකයි.**

138 විසිනත, පරීක්‍ෂා කරත්හොත්; තමා දෙස් නැත, මාගේ ද්වේෂයෙක් නැත; තී වුවනත, තීගේ වදනය; කවර කරුණෙනි, කවර කාරණයෙකින්; රත් නුවන් මහනෙල්, රක්තවූ නෙත්‍රොත්පල ඇත්තේද; සසල ලවන් කිසල්, චචලවූ අධර පල්ලව ඇත්තේද.

මෙහි-නෙත්‍රයන් උත්පල කොට හා අධරයන් කිසලය කොටද රූපණය කොට; (අවයවීවූ) වක්ත්‍රය රූපණයනොකළ හෙයින්, අවයව රූපක නම් වේ. **අවයවරූපකයි.**

139 සුනන් බැමලේ, සුෂ්ඨුනත භ්‍රූලේඛා ඇති; මුත් සරම දලබිඳු, මුක්තවූ ශ්‍රමජලබින්දු ඇති; රත් නෙත්, රක්තවූ නෙත්‍ර ඇති; **සිරිමත්**, ශ්‍රීමත්වූ; තී වත්පියුම්, තීගේ වක්ත්‍රපද්මය; මද සමා, මදනකාලය; පලවකෙරේ, ප්‍රකාශකෙරේ. මෙහි-අවයව යන් රූපණය නොකොට, (අවයවීවූ) මුඛය මතු පද්මය කොට රූපණයකළ හෙයින් අවයවිරූපක නම්. **අවයවිරූපකයි.**

140 මදරත් කොපොල්, මන්‍දරක්තවූ කපොල ඇති; රත් නුවන් මහනෙල්, රක්තවූ නෙත්‍රොත්පල ඇති; නෙත්කල්, නෙත්‍ර කාන්තවූ හෙවත් ඇසට ප්‍රියවූ; මෙ තී වුවනතිනි, හෙ තීගේ

141 එකඟ රූපක මේ--මෙසේ දෙඅඟ තුණඟ වෙ,
සිදුවූ රූපකින් යළ—පළවූ රූපක මෙසේ.
142 සිනා සුදු කුසුමු—දුල සසල නෙත් බිගු තී,
මුවනත වියත කුසුම්—බිගු සියොවින් යුත් කියත්.
143 කොමල සිනා සිසි—රස් සිනිදු නෙතුපුලුවන්,
වියතුපුල් සිසිරස් හා—නොයුතින් මේ අයුතු නම්.
144 බුමු බැමලිය සැව්—මදරත් කොපුල් මල්හි,
මුවන් සිසිමඩලෙන් තී--දිනත පියල් දිය සියල්.

වදනයෙන්; සියල් දනරුස්, සකල ජනරාශිය; රමුවා වී, රාගමය වී, **එකාඞගරූපකයි.**

141 මෙ එකඟ රූපක, මේ (යට කී කව, අවයවිවූ වක්‍රයද සෙසු අවයවයන්ද රූපණයකොට, නෙත්‍රයන් මතු උත්පලත්‍ව යෙන් රූපණයකල හෙයින්) එකාඞගරූපක නම් වෙයි; මෙසේ දෙඅඟ, මෙපරිද්දෙන් (අවයවී හා සමහර අවයවයන් හා රූපණයකොට අවයවමයක් රූපණයකලහොත්) ව්‍යඞගරූපක නම් වෙයි; තුණඟ වෙ, (තුන්අවයවයක් රූපණය කලහොත්) ත්‍ර්‍යාඞගරූපක නම් වේ; සිදුවූ රූපකින්, සිඩවූ රූපකයෙන්; යළ, නැවත; පළවූ රූපක, ව්‍යක්තවූ රූපකයද; මෙසේ, මෙ පරිද්දෙනි. **ව්‍යඞගාදිරූපක ලක්‍ෂණයි.**

142 සිනා සුදු කුසුමුදුල, ස්මිත නමැති ධවලකුසුමයෙන් උජ්වලිතවූ; සසල නෙත්, චචලවූ නෙත්‍ර නමැති; බිගු, භෘඞග යන් ඇති; තී මුවනත, තීගේ වක්‍ත්‍රයයි; වියත, කියත්හොත්; කුසුම් බිගු, කුසුම හා භෘඞගයන්ගෙන්; සියොවින්, යුක්තවී මෙන්; යුත් කියත්, මේ යුක්ත (රූපක) යයි කියත්. **යුක්ත රූපකයි.**

143 කොමල සිනා, කොමලස්මිත නමැති; සිසිරස්, චන්‍ද්‍රරශ්මි ඇති; සිනිදු නෙත්, සනිඟධවූ නෙත්‍ර නමැති; උපුල්, උත්පල ඇති; මුවන්, වක්‍ත්‍රයයි; වියත්, කියත්හොත්; උපුල්, උත්පල යන්; සිසිරස් හා, චන්‍ද්‍රරශ්මි හා; නොයුතින්, අයුක්ත හෙයින්; මේ අයුතු නම්, මේ අයුක්තරූපක නම් වේ. **අයුක්තරූපකයි.**

144 බුමු බැමලිය, භ්‍රාන්තවූ භ්‍රූලතා නමැති; සැව්, චාපඇති; මද රත්, මන්‍දරක්තවූ; කොපුල් කපොල ඇති; තිවුවන්, තීගේ වදන නමැති; සිසිමඩලෙන්, චන්‍ද්‍රමණ්ඩලයෙන්; මල්හි, පුෂ්පශර තෙම; සියල් දිය දිනත, සකලජගත් ජයගණුත්; පියල්, ප්‍රබලයි.

145 මුදුන් ලඟ නුබගඟ—දල වැරැලි පියුම් නැබ,
සරණත දිත් බියෙන් මුත්—සුර සොම්නස්දද දෙනේ.

146 නොමුහුලු කෙරෙ පියුම්—ඉළු නොදබෙමෙ නුබෙ වුවන්.
සිසි තී වැටේ මෙ තමා—මරණට යත් විරුදු නම්.

147 ගැඹුරිනි තො දලනිදු—සරින් මෙර තෙදින් හිරු;
කැමැතියතද බැවිනුදු—පිළි කප්තුරු මුලුදියේ,

148 තී වුවතන නඹුරු—මේ රජහස් බජත් වත්,
සිරිනුදුල ලකළ මුහුලු—සියග දියෙහි වොරජනේ.

මෙහි–සමහර අවයවයන් රූපණයකොට, සමහරක් රූපණය නොකළ හෙයින් හා අවයවී රූපණයකළ හෙයින්ද, විෂමරූපක නම්. **විෂමරූපකයි.**

145 මුදුන් ලඟ, (තමාගේ) ශිරස්හි ලඟනාවූ; නුබගඟ දල, ආකාශ ගඞ්ගාජල නමැති, වැරැලි, වස්ත්‍රඇති; දිත බියෙන් මුත්, අසුරභයින් මුක්තවූ; සුර, දෙවියන්ගේ; සොම්නස් දද, සන්තොෂධවජයක්වූ; පියුම්නැබ, පද්මනාභිහුගේ හෙවත් විෂ්ණුහුගේ; සරණත, චරණය; දෙනේ, ජයගණී. මෙහි–විෂ්ණුහුගේ පාදය තෙම තමාකෙරෙහි හුනු ආකාශගඞ්ගාජල නමැති වස්ත්‍ර ඇති දෙවියන්ගේ උත්සවධවජයෙකැයි සවිශෙෂණව කී හෙයින්, සවිශෙෂණරූපක නම් වේ. **සවිශෙෂණරූපකයි.**

146 තී වුවන් සිසි, තිගේ වක්ත්‍රචන්ද්‍රතෙම; පියුම්ඉළු, පද්මවනය; නොමුහුලු කෙරෙ, මුකුලිත නොකරන්නේය; නුබෙ, නභස්හිද; නොදබෙමෙ, භ්‍රමණයද නොකරන්නේය; මෙ තමා මරණට, මම් මාගේ මරණයට; වැටේ යත්, වැටෙන්නේය හෙවත් ලඟතුවන්නේයයි කියත්හොත්; විරුදු නම්, විරුඩ නම් වේ. මේ චන්ද්‍රයා විසින් කළමනා ක්‍රියානොකොට, අන්‍ය ක්‍රියාවක් කරණ හෙයින්, විරුඩ රූපක නම්. **විරුඩරූපකයි.**

147 තො, තෝ වනාහි; ගැඹුරිනි, ගාම්භීරත්වයෙන්; දලනිදු, සාගරයෙහි; සරින්, සාරත්වයෙන්; මෙර, මෙරුයෙහි; තෙදින්, තෙජසින්; හිරු, සූර්‍ය්‍යයෙහි; පිළි, නැවත; මුලුදියේ, සමස්ත ලොකයෙහි; කැමතියතද බැවිනුදු, අභිෂ්ටාර්ථදායක බැවින්ද; කප්තුරු, කල්පද්‍රුමයෙහිය. **හෙතුරූපකයි.**

148 රජහස්, රාජොත්තමයන් නොහොත් රාජහංසයන්; බජත් වත්, භජනයකරන්නට සුදුසුවූ; ලකළ, අලඞ්කෘතවූ; මුහුලුසිරි නුදුල, ධම්මිල්ලශ්‍රීන් උජ්වලිතවූ (නොහොත්) අලඞ්කෘතවූ

149 මෙදෙන් රත්පැහැ පත් — මෙ තී වුවන් සුපුන්සඳ,
සඳකැලුමන් මැද ලද — උදයගෙහි සඳ බඳු වී.

150 උළිඳු සුරනම වී — තමහට තී වුවන් සඳ,
හේ නොපිරුණේ මද වේ — සියහ සුපුන්විලස් මේ.

151 පැණේමිනනුන් මෙසේ — තවනා කලදහම් යුත්,
වුවනත සඳට තී දූන් — පියබඳ නැත උළිඳුබැව්.

152 තී වුවනත් සඳද — තවා මෙ දරුණුව තමා,
තමා කළ පව්නෙවියත් — සමදත් රූපක වියත්

මුකුලිතශ්‍රීන් උජ්වලවූ; මේ තී, මේ තීගේ; වුවනත තඹුරු, මුඛනමැති තාමරසය තෙම; සියහ, සතතයෙන්; දියෙහි, ජගත්හි හෝ ජලයෙහි; වොරජනේ, විරාජමානවන්නේය. **ශ්ලිෂ්ටරූපකයි.**

149 මෙදෙන්, මදයෙන්; රත්පැහැ පත්, රක්තප්‍රභාප්‍රාප්තවූ; තී, තීගේ; මෙ වුවන් සුපුන්සඳ, මේ වක්ත්‍ර නමැති සම්පූර්ණ චන්ද්‍රතෙම; සඳකැලුමන් මැද ලද, සන්ධ්‍යාකාන්ති මධ්‍යයෙහි ලද්දවූ; උදයගෙහි, උදයපර්වතාග්‍රයෙහි; සඳ බඳු වී, චන්ද්‍රයා වැනි වී. **උපමාරූපකයි.**

150 උළිඳු, චන්ද්‍රතෙම; සුරනම වී, දෙවතාවන්ට විය; තී වුවන් සඳ, තීගේ මුඛචන්ද්‍රතෙම; තමහට වී, අපහට විය; හේ, ඒ චන්ද්‍ර තෙම; නොපිරුණේ මදවේ, (කලෙක්හි) අසම්පූර්ණමද වෙයි; මේ, (මේ තීගේ මුඛචන්ද්‍ර) තෙම; සියහ, සතතයෙන්; සුපුන් විලස්, සම්පූර්ණ විලාස ඇත්තේය. මෙහි-ආදි සාම්‍යකොට තබා පසුව වෙනසක් කී හෙයින් ව්‍යතිරෙක රූපක නම් වේ. **ව්‍යතිරෙක රූපකයි.**

151 පියබඳ, ප්‍රියදෙහ ඇත්තිය; පැණේමින්, දෘශ්‍යමාන වෙමින්; මෙසේ, මේ ආකාරයෙන්; අනුන්, අන්‍යයන්; තවනා කලදහම් යුත්, තාපනය කරණ බලස්වභාව ඇති; තී වුවනත සඳට, තීගේ වදනචන්ද්‍රයාට; දූන් උළිඳුබැව් නැත, දූන් උඩුරාජ භාවය නැත හෙවත් චන්ද්‍රත්වය නැත. මෙහි-චන්ද්‍රයාකෙරෙහි අවිද්‍යමානවූ අනුන් තවන ගුණය මුඛචන්ද්‍රයාට ඇතිහෙයින්, චන්ද්‍රත්වය නවතනලදනුයි, ආක්ෂේප රූපක නම් වේ. **ආක්ෂේප රූපකයි.**

152 තී වුවනත් සඳද, තීගේ මුඛචන්ද්‍රයාද; දරුණුව, දරුණ ගුණොපෙතව; තමා තවා, මා තවයි;ඒ, ඒවනාහි; තමා කළපවින්

153 වුවන් පියුම් පළ—රඟෙහි ති බැමලිය තිළි,
ලීලා නැටුම් පෑ නිති—මන කා නොගත්ති සියල්.

154 මෙ වුවන් පියුම් පිළි—නො තී නුවන් බමරයුග,
කෙසුරුමය නො දසන්රස්—පියවුරු නො තී රන්හස්.

155 උවම් රූපක දෙකෑ—කරහොත් නැත් මුලුවිකප්,
සෙසුහුදු මෙ මගිනි වියත්—කිවිනනුමත් කරත් යුත්.

වියත්, තමා කළාවූ පාපකර්මයෙන් වීයයි කියත්; මෙ **සමදන්** රූපක වියත්, මේ **සමාධාන** රූපකයයි කියත්. මෙහි–මුඛව්‍යඤ්ජයා කරණ තාපය තමාගේ කර්මබලයෙන්ම වීයයි ගිවිස ඉවසූ හෙයින්, සමාධාන රූපක නම් **සමාධානරූපකයි**.

153 තී, තීගේ; බැමලිය තිළි, භ්‍රෑලතා නමැති නාටිකා තොමෝ; වුවන් පියුම්, මුඛපද්ම නමැති; පළරඟෙහි, ව්‍යක්ත රඞ්ගණයෙහි; නිති, නිරන්තරයෙන්; ලීලා නැටුම් පෑ, ලීලානෘත්‍ය දක්වා; කා, කාගේ; සියල් මන නොගත්ති, සව්විත්ත පැහැර නොගණීද. මෙහි–මුඛය පද්මය කොටලා නැවත රඞ්ගභූමියෙන් රූපණයකළ හෙයින්ද; භ්‍රෑලතාව කොටලා නැවත නාටිකාකී කොට රූපණයකළ හෙයින්ද, රූපකරූපක නම්. **රූපකරූපකයි.**

154 මෙ තී වුවන් නො, මේ තීගේ වදනය නොවෙයි; පියුම්, පද්මයෙකි; පිළි, නැවත; මෙ තී නුවන් නො, මේ තීගේ නෙත්‍ර (මය) නොවෙයි; බමරයුග, භ්‍රමරයුගමයෙකි; මෙ තී දසන්රස් නො, මේ තීගේ දන්තරශ්මිය නොවෙයි; කෙසුරුමය, කෙශර මැයි; මෙ තී පියවුරු නො, මේ තීගේ පයොධර නොවෙයි; රන්හස්, ස්වර්ණහංසයෝයි. මෙහි–ඇති තත්වය වළකා අන්‍ය පදාර්ථයෙහිම රූපණයකළ හෙයින්, තත්වාපහ්නවරූපක නම්. **තත්වාපහ්නව රූපකයි.**

155 උවම් රූපක දෙකෑ, උපමාලඞ්කාර රූපකාලඞ්කාර දෙක්හි; මුලුවිකප් කරත්, සමස්තවිකල්පනය කරත්හොත්; අන් නැත්, අන්තයෙක් නැත (හෙවත් සියලුභෙදය කියත්හොත් පර්යන්ත නැත); සෙසුහුදු, (මෙයින්) අවශිෂ්ටවූ (නොකී) උපමා රූපකද; මෙ මගිනි වියත්, මේ මාර්ගයෙන් කියත්; කිවින්, (ව්‍යක්ත) කවීන් විසින්; අනුමත් කරත් පත්, අනුමතකරත් සුදුසුයි.

රූපකාලඞ්කාර නිමි.

156 දීපක නම් වෙ දා—කිරිය ගුණ වත් දක්වා,
සිටි කව මුලුනෙපලනට—වහල් වදනෙක්හි මෙසේ.

157 දකුණු මරු තුරුහිස්—සලා හරි පරණලා,
වැවේ නවපියන් යළ—මන වනල මන් බිඳුමට.

158 සෙරෙන් සිවුසයුරු—හිමිනැතුළු සක්වළෙහි,
ගජරජහු න පුබුදු කොඳ—වන සුදු යසපබඳහුදු.

159 සුනිල්පැහැ වුනු නිති—දිනුහු බදපවුසමෙයින්,
පොළොහුදු සුසිනිදු ළඳ—නවසඳලරැස්නි සියල්.

---

156 දා, ජාතිය; කිරිය, ක්‍රියාව; ගුණ, ගුණය; වත්, ද්‍රව්‍යය (යන මේ); දක්වා, පෑ; කව එක්හි සිටි, පද්‍යයෙහි (ආදි, මධ්‍ය, අන්ත යන මෙයින් යම්) එක් ස්ථානයෙක්හි සිටියාවූ; මුලුනෙප ලනට වහල්, සමස්ත ශබ්දයන්ට උපකාරවූ; වදන්, වචනය; දීපක නම් වෙ, දීපකාලඞ්කාර නම් වේ; මෙසේ, (ඒ) මෙ පරිද්දෙනි.

157 දකුණු මරු, දක්ෂිණ මාරුතයතෙම; තුරුහිස් සලා, වෘක්ෂශීර්ෂයන් චලිතකොට; පරණලා හරී, පුරාණපර්ණයන් හරණය; යළ, නැවත; නවපියන්, අභිනව ප්‍රජාවන්ගේ; මන වනළ, සිත්හි වැනැරුණාවූ; මන් බිඳුමට, මානයාගේ භඞ්ගයට; වැවේ, පවත්නේය.

මෙහි–දක්ෂිණමාරුතය ජාතිව කව ආදියෙහි සිටගෙණ, උභයවාක්‍යයටම උපකාරවූ හෙයින්, ජාත්‍යාදි දීපක නම් වෙයි. **ජාත්‍යාදි දීපකයි.**

158 සිවුසයුරු හිමින් ඇතුළු,චතුස්සාගර සීමායෙන් ඇතුළත්හි; න ගජරජනු, තාගේ ගජරාජයෝ; සෙරෙත්, සචාරණය කෙ රෙත්; පුබුදු කොඳවන සුදු, ප්‍රබුධවූ කුන්දවනයක් සේ ශුභ්‍රවූ; යසපබඳහුදු, (තාගේ) යසස්ප්‍රබන්ධයෝද; සක්වළෙහි, චක්‍රවාට යෙනි; (සෙරෙන්, සංචාරණය කෙරෙත්.) මෙහි–"සෙරෙත්" යන ක්‍රියාව කව ආදියෙහි සිටගෙණ උභයවාක්‍යයටම උපකාරිවූ හෙයින් ක්‍රියාදි දීපක නම් වේ. **ක්‍රියාදි දීපකයි.**

159 දිනුහු, දින්නු; නිති නිරන්තරයෙන්; බදපවුසමෙයින්, බඩවූ ප්‍රාවෘට් මේඝය කාරණකොටගෙණ; සුනිල්පැහැ වුනු, සුනීලප්‍රභා වූහ; සියල් පොළොහුදු, සකල පෘථිවිහුද; සුසිනිදු, සුස්නිග්ධවූ; ළඳ, තරුණවූ; නවසඳලරැස්නි, අභිනව ශාවල රාශියෙන් හෙවත් අලුත් තණරැසින්; (සුනිල්පැහැ වුහු, සුළවූ

160 නරණා විසින් පළ—වික්මෙන්යුතසුරසියන්,
සිරිසර කවර නොපැලූ—සුරනිඳුහු නො කවර පත්.

161 මෙකී ගැමම පෙර—දීපකය මින් මෙ සියල්,
වදනුන් මැදවසන්හිදු—පිළි දක්වමි හෙ මෙසේ.

162 නටත් ගයත් කෙකා—රැවින් බෙයද මුදුනේ,
සිකිනිඳුහුබදිති නුවන්—ගෙනෙ සොම්නසැස්දරගැබ්.

යිලවූ ප්‍රභා ඇතිවූහ.) මෙහි-“සුනිල් පැහැ” යන ගුණය කව ආදියෙහි සිටනෙණ, උභයවාක්‍යයටම උපකාරිවූ හෙයින්, ගුණාදි දීපක නම් වේ. **ගුණාදි දීපකයි.**

160 පළ වික්මෙන් යුත්, ව්‍යක්තවූ ත්‍රිපදවික්‍රමයෙන් යුක්තවූ; නරණා විසින්, නාරායණයා විසින්; අසුරසියන්, අසුරශතයන් ගේ; කවර සිරිසර, කවර නම් ශ්‍රීසාරයක්; නොපැලූ, නොපල වනලදද; සුරන්, දෙවතාවන්ට; කවර ඉඳුහු නොපත්, කිනම් සෘඩිකෙනෙක් නොපමුණුවනලදද හෙවත් කවර සමෘද්ධියක් නොකරණලදද. මෙහි-“නාරායණ” යන ද්‍රව්‍යය කව ආදියෙහි සිටනෙණ,. උභයවාක්‍යයටම උපකාරිවූ හෙයින්, ද්‍රව්‍යාදි දීපක නමි. **ද්‍රව්‍යාදි දීපකයි.**

161 මෙකී ගැමම, යථොක්තවූ කව් සතරම; පෙරදීපකය, පූර්ව දීපකයි; මින්, මෙපරිද්දෙන්; මෙ සියල් වදනුන්, මේ සියලු (ජාති, ක්‍රියා, ගුණ, ද්‍රව්‍ය වාචිවූ) වචනයන්; මැදවසන්හිදු, මධ්‍යාවසානයෙහිද වෙයි; පිළි, නැවත; හෙ මෙසේ දක්වමි, **ඒ මේ** ආකාරයෙන් දක්වමි.

162 සිකිනිඳුහු, මයූරරාජයෝ; බෙයද මුදුනේ, පර්වත මෙඛලා ශිඛරයෙහි; නටත්, නෘත්‍යකෙරෙත්; කෙකා රැවින්, කෙකා රාව යෙන්; ගයත්, ගායනා කෙරෙත්; සොම්නසැස්දරගැබ්, සන්තොෂාක්ෂිධාරා ගර්භකොට ඇති හෙවත් සතුටුකඳුළු සිලියෙන; නුවන්, නෙත්‍රයන්; ගෙනෙ බදිති, මෙඝයෙහි බඳිති හෙවත් මෙඝය බලත්. මෙහි-සිඛිනිඳුහු යන ජාතිවචනය කව මධ්‍යයෙහි සිටනෙණ තුන්වාක්‍යයටම උපකාරිවූ හෙයින්, ජාති මධ්‍ය දීපක නමි. **ජාතිමධ්‍ය දීපකයි.**

163 මඳසුවඳැති සිහිල්—නල කර වෙ සඳරැස් සමු,
හුහැස් පිළි සඳනලෙවුන්—ඝන සත්වැසි විගෝනට.

164 දල දලදරිනුතුල—විමන් සිකි නලන් කැල,
සල සිය විදුකිඳුහුදු—බල කුසුමවිය මෙ සියල්.

165 ති සවණ සවණිඳු—වර සැර සැව් මුවරදද,
තමා මන මරුගිඳු—සම කල්හි තුන් මෙ කෙළේ.

166 මැද ගුණවත් වසනැ—එද වත් කියත් පත් මේ,
මෙගින් සැකෙවින් උසුරු—අන් වදනුදු පවුත් යුත්.

---

163 විගෝනට, විනොදිත්ව; මඳ, මඳවූ; සුවඳැති, සුගන්ධවත්වූ; සිහිල්, සීතලවූ; නල, මාරුතය; කර වෙ, ක්ෂාරයක් වන්නේය; සඳරැස්, චන්ද්‍රරශ්මිය; සමු, සමමුඛවූ; හුහැස්, වහනියෙක් වන්නේය; පිළි, නැවත; සඳනලෙවුන්, චන්දනාලෙපය; ඝන සත්වැසි, ඝනවූ ශස්ත්‍රවර්ෂාවේ. මෙහි–"වෙ" යන ක්‍රියාව කාව මධ්‍යයෙහි සිටගෙණ තුන් වාක්‍යයටම උපකාරිවූ හෙයින් ක්‍රියා මධ්‍ය දිපක නම්. **ක්‍රියාමධ්‍ය දීපකයි.**

164 දලදරින් උතුල, ජලධාරාවෙන් හෙවත් මෙඝයෙන් අතිරික්තවූ; දල, ජලයද; විමන් සිකි නලන්කැල, ගෘහමයූර නාටකයන්ගේ සමූහයද; සල, චචලවූ; සිය විදුකිඳුහුදු, ශතවිද්‍යුත් කලාපයෝද (යන); මෙ සියල්, මේ සියල්ල; කුසුම්අවිය බල, කුසුමායුධයාගේ සෙනාහයි. **ජාත්‍යන්ත දීපකයි.**

165 තී සවණ, තීන් කර්ණයෙහි; සවණිඳු වර, කර්ණොත්පලයද; මුවරදද, මකරධවජයාගේ හෙවත් අනඞ්ගයාගේ; සැව්, චාපයෙහි; සැර, ශරයද; තමා මරුගි, මාගේ මරණයෙහි; මනදු, සිතද (යන); මෙ තුන්, මේ තුණ; සමකල්හි කෙළේ, එකවට කරණලදි. **ක්‍රියාන්ත දීපකයි.**
මේ දෙක්හි–"බල" යන ජාතිය හා "කෙළේ" යන ක්‍රියාව හා දෙක අන්තපාදයන්හි සිට තුන්වාක්‍යයටම උපකාරි වී.

166 මැද, මධ්‍යයෙහි; ගුණ **වත්**, ගුණ හා ද්‍රව්‍යද; අවසනැ, අවසානයෙහිද; එද, ඒ ගුණ ද්‍රව්‍යද (යන); මේ, මෙය; කියත්, කථනය කරන්නට; පත්වත්, ප්‍රාප්තවුවහොත්; මෙ ගින්, මේ ආකාරයෙන්; සැකෙවින් උසුරු, සඞ්ක්ෂෙපයෙන් කථිතවූ (සූක්ෂම්වූ); අන් වදනුදු, අන්‍ය වචනයන්ද; පවුත් යුත්, [මෙ සේම] පානම යුක්තයි.

167 පෙරඬමස සිසිහට—වැඩුමට හෙද කඳප්හට,
කඳපුදු රාමනට හෙද—දහර මනදෙළ කෙළියට.

168 විසුළ පියගඳ තුඟු—තමල්ලිය නිල් නෙත්කල්,
බෙමෙත් දළදරඟු නුබේ—මිහිහි මදමත් ඇත්හුදු,

169 කඳප්හු දප් වඩත්—බද දලදරහු රුසිරු,
කෙරෙත් තුනු ගිම්හු හමල—පවනසිනුතුළ තෝබිදු.

මෙතැන්හි මුල දණ්ඩ්‍යලඞ්කාරයෙහි නොදැක්වූ-ගුණමධ්‍ය දීපක; ද්‍රව්‍යමධ්‍ය දීපක; ගුණාන්ත දීපක; ද්‍රව්‍යාන්ත දීපක යන මොහු මෙතැන අවශ්‍යයෙන්ම පැවමිනා වීනම්, මෙසේම, අනික් තැනෙකත් සඞ්ක්ෂෙපයෙන් දැක්වූ දෙයෙහි සූක්ෂ්මයකුදු විස්තර කොට කිවමැනව; එතකුදු වුවත් එසේ නොකියම්හ යනු භාවයි

167 පෙරඬමස, පූර්ණමාසයතෙම හෙවත් පෙර දෙපෝය; සිසිහට වැඩුමට, චන්ද්‍රයාහට වෘද්ධිය පිණිස වන්නේය; හෙද, ඒ චන්ද්‍රයාද; කඳප්හට, කන්දර්පයාට වැඩීම පිණිස වන්නේය; කඳපුදු, කන්දර්පයාද; රාමනට, රාගවිත්තයාගේ වැඩීම පිණිස වන්නේය; හෙද, ඒ රාගවිත්තයද; දහර, තරුණයන්ගේ; මනදෙළ කෙළියට, මනොරථ ක්‍රීඩාව වැඩීම පිණිස වන්නේය. **මාලා දීපකයි.**

168 විසුල පියගඳ, විස්තීර්ණවූ ප්‍රියගන්ධ ඇති; තුඟු, උස්වූ; තමල්ලිය නිල්, තමාලලතා සේ නිල්වූ; නෙත්කල්, නෙත්‍රකාන්තවූ; දල දරඟු, මෙඝයෝ; නුබේ, නභස්හි; බෙමෙත්, භ්‍රමණයකෙරෙත්; මදමත් ඇත්හුදු, මදයෙන් මත් හස්තිහුද; මිහිහි, පෘථිවියෙහි; (බමමන්, භ්‍රමණය කෙරෙත්). මෙහි-ගන්ධ වහනත්වාදි ගුණයන් මෙඝ හස්තිදෙකට සමහෙයින්, මේ ශ්ලිෂ්ට දීපක නම්. **ශ්ලිෂ්ට දීපකයි.**

169 රුසිරු, මනොඥවූ; බද දලදරහු, බැඳිවූ මෙඝයෝ; කඳප්හුදප් වඩත්, කන්දර්පයාගේ දර්ප වඩන්නාහ; හමල පවන සින්, හැමූ පවනින්; උතුළ තෝබිදු, උඩුතවූ ජලකණිකාවෝ; ගිම්හු දප්, ඝර්මයාගේ දර්පය; තුනුකෙරෙත්, තුනීකෙරෙත්. මෙහි වඩන ක්‍රියාව හා තුනී කරණ ක්‍රියාව හා දෙකින් දලදරහු දප් යන්න හා ගිම්හු දප් යන්න හා දෙකින් යුක්තවන්නේ විරුද්ධ ක්‍රියානුයි, විරුද්ධාර්ථ දීපක නම් වේ. **විරුද්ධාර්ථ දීපකයි.**

170 හරිත් දිගුන් විතර—ගණිත් තරුවැලද යළ,
අදින් පණුන් මෙ තමා—මයමේහු මෙ වැජඹෙනා.

171 මලින් සෙලෙස්නෙන්—විරුදතිනෙකතින් මෙසේ,
සෙසුහුදු මෙම තියම්නෙන්— විකපත් පත් කිවිදනා.

---

172 පිළි පැවතුම් නමැත්—තුණෙක් අරුත්තිදු පෙදෙත්,
එදෙක්තිදු පිළි පවත්—කැර වත්නෙම් හෙ මෙසේ.

173 පුබුදි කොලඹිළු පිපෙ—කඳුළු මිනිමුස්සි මුහුළු,
විතිදි දුනුකෙහි කැකුළු—මිනිදුදිරි හෝතුරු පෙළ.

---

170 වැජඹෙනා, විජෘම්භනය කරන්නාවූ; මෙ මහමේහු, මේ මහාමෙඝයෝ; දිගුන් විතර හරිත්, (අට) දිගුන්ගේ විස්තරය ගන්නාහ; යළ, නැවත; තරුවැලද, තාරකාවලියද; ගණිත්, ග්‍රහණය කරන්නාහ; මෙ තමා පණුන්, මේ මාගේ ප්‍රාණයන්; අදින්, ආදනය කරන්නාහුයි හෙවත් ගන්නාහුයි. මෙහි-"හරින්; ගණින්; අදින්" යයි එක ගැන්මටම කීහෙයින්, එකාර්ථ දීපක නම් **එකාර්ථ දීපකයි.**

171 මලින්, මාලයෙන්ද; සෙලෙස්නෙන්, ශ්ලෙෂයෙන්ද; විරුදතින්, විරුද්ධාර්ථයෙන්ද; එකතින්, එකාර්ථයෙන්ද (යුක්තවූ දීපක); මෙසේ, මෙසේ ආකාරයෙනි; සෙසුහුදු, අවශිෂ්ටවූ දීපකයන්ද; මෙම් තියම්නෙන්, මේ ක්‍රමයෙන්; විකපන්, විකල්පනය කරන් හෙවත් බෙද කියත්; කිවිදනා පත්, කවිජනයාහට ප්‍රාප්තයි

දීපාලඞ්කාර නිමි.

---

172 පිළි, නැවත; පැවතුම් නම්, ප්‍රවෘත්තිනම්වූ අලඞ්කාරයෙක්ද; ඇත්, ඇත; අරුත්තිදු, අර්ථයෙන්ද; පෙදෙන්, පදයෙන්ද; එදෙක්තිදු, ඒ අර්ථ පද දෙකින්දූයි; පිළි, නැවත; පවත්, ප්‍රවෘත්ති නොමෙ?; තුණෙක්, තුණෙක් වන්නේය; කැර වත්නෙම්, (එහි ස්වරූපය) මෙහාට ප්‍රකාශකොරෙමි; හෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි.

173 කොලඹිළු, කදම්බවනය; පුබුදි, ප්‍රබුද්ධ වෙයි; කඳුලු පිපෙ, කන්දලි පුෂ්පිත වන්නේය; මුහුලු මිනිමුස්සි, වකුලවෘක්ෂ මන්මෝචනය වන්නේය; දුනුකෙහි, රාජකෙතකියෙහි; කැකුළු විතිදි, කුඩ්මල විකශිතවන්නේය; හෝතුරු පෙළ, අශොකවෘක්ෂ පඞ්ක්තිය; මිනිදුදිරි, මනිජර්ජර* වන්නේය. මෙහි පදයන්ගේ වෙන්ව මුත්, එක් ප්‍රබුද්ධාර්ථයම පස්නැනෙක පෙණුනු හෙයින් අර්ථාවෘත්ති නම් වී. **අර්ථාවෘත්තියි**

---

* ජජ්ජරිත-සමහර.

174 දෙනෙ වසත් සහමල්—පලු ලිය තුරින් සසිරි,
දෙනෙ මුවර දෙදෙ සියල්—ලියසැව්හි මල්හියෙන්,
175 දනා සියල් හිමි—වෙසේ දූන් ඇතොරන් හා,
වෙසේ දෙව්සරන් හා—පිළි රුපුවග ත සග පත්.

---

176 අකෙව් නම් පිළිසෙව්—හේ කල්විසින් තුන් සේ,
වැළකුම් වතුන් හේතිදු—හෙම වේ අනත මේ ගින්.
177 පස්කුසුම් සෙරෙන්—දිනී මුවරදෙදෙ සියල්,
ඉතිදුහොත් නොහැදහුම්—වත් හේ විසිතුරු වන්.

---

174 සහමල් පලු, පුෂ්පපලලව සහිතවූ; ලියතුරින් ලතාද්‍රැමයෙන්; සසිරි, සශ්‍රිකවූ; **වසත්**, වසන්තකාලයතෙම; දෙනෙ, ජනිත වන්නේය; මුවරදෙදෙ, මකරජධවතෙම; ලියසැව්හි, ලතාචාපයෙහි; මල්හියෙන්, පුෂ්පශරයෙන්; **සියල්**, සමස්ත (ලොකය); දෙනෙ, ජයගන්නේය. මෙහි-වෙන වෙන අර්ථවත්වූ "දෙනෙ" යන්න දෙපදයෙහිම පෙණුන හෙයින් පදාවෘත්ති නම්. **පදාවෘත්තියි.**

175 හිමි, ස්වාමිතෙම; සියල් දනා, සියල්ලන් ජයගෙණ; දූන්, මෙකල්හි; ඇතොරන් හා, අන්තඃපුරවාසීන් සමග; වෙසේ, වාසය කරන්නේය; පිළි, නැවත; ත රුපුවග, තාගේ ශත්‍රුවර්ගතෙමේ; සගපත්, ස්වර්ගප්‍රාප්තවූයේ; දෙව්සරන් හා, දිව්‍යාඞ්ගනාවන් සමග; වෙසේ, වාසයකෙරේ. මෙහි-එකාර්ථවූ "වෙසේ" යන්න පෙරළා දුටුහෙයින් උභයාවෘත්ති නම්, **උභයාවෘත්තියි.**

ආවෘත්ත්‍යලඞ්කාර නිමි.

---

176 අකෙව් නම්, ආක්ෂෙප නම්; පිළිසෙව්, ප්‍රතිෂෙධය හෙවත් වැළකීමයි; හේ, ඒ (ආක්ෂෙපය) තෙම; කල්විසින්, කාලවිශයෙන්; තුන් සේ, (භූත, භවිෂ්‍යත්, වර්‍තමාන යන) තුන්ප්‍රකාර වන්නේය; වැළකුම් වතුන්, වැළකියයුතු වස්තූන්ගේ; හේතිදු, හෙතුවෙන්ද; හෙම, ඒ (ආක්ෂෙපය) ම; මේ ගින්, මෙපරිද්දෙන්; අනත වේ, අනන්ත වේ.

177 මුවරදෙදෙ, මකරධවජයා; පස්කුසුම් සෙරෙන්, පචකුසුම ශරයෙන්; **සියල්** දිනී, සකලලොකය ජයගත්තේය; ඉතිදුහොත්, මෙසේද වන්; නොහැදහුම් වන්, අසම්භාවනාවට යුක්තය නොහොත් එයේ නොමෙන්; වන්හේ, වස්තු ශක්තිය; විසිතුරු, විචිත්‍රයි. මෙහි-අනඞ්ගයා මල්හි පසකින් මුලුලෝ දිනීය යනු

178 කුමක් හේ කෙරෙහි—සවණිඳුවර සවන්හි,
මෙ කම්හි තී දිගුනෙත්—නොපමණ විකුම් හැඟවී,

179 අන් ලවනත ලගන්—ලාරස රත් නෙත් දකුත්,
තෝ නොලබා තමා හිමි—හදහා මා මේ වදන්.

180 ඉකුත් කල් විසා—පෙර කියෙ වත් මන් කල්,
පිළි කියෙ අනාවිසා—කල්කෙළෙ යළ කියේ.

නොහැදගිය හැක්කේද, වස්තූන්ගේ ශක්තිය අචින්ත්‍ය හෙයින්, නොවෙතියි නැතැයි තමාට උපන් අසම්භාවනාව දුරුකළ හෙයින් භූතවූ ශඞ්කාවගේ ආක්ෂේපයනුයි භූතකාලාක්ෂේප නම් වේ. **භූතකාලාක්ෂෙපයි.**

178 කුමක් හේ, කවර කාරණයෙකින්; සවණිඳුවර, කර්ණෝත්පලය; සවන්හි කෙරෙහි, කර්ණයෙහි කෙරෙහිද හෙවත් කණතබයිද; තී දිගුනෙත්, තීගේ දිඝීවූ නෙත්‍රය; මෙ කම්හි, මේ ක්‍රියායෙහි හෙවත් කණ හෙබවීමෙහි; නොපමණ විකුම්, අප්‍රමාණ වික්‍රමයන්; හැඟවී, දක්වී. කර්ණයෙහි කණුපුල් කුමට තබයිද; කණ සරහන්නට තීගේ දික් ඇස්ම පමණවේදැයි කර්ණෝත්පල තබන තැනැත්තිය වැළකූ හෙයින් වර්තමානාක්ෂේප නම්. **වර්තමානාක්ෂෙපයි.**

179 හිමි, ස්වාමිය; අන් ලවනත, අන්‍යාඞ්ගනාවන්ගේ අධර යට; ලගන්, ලගන්තොත්; ලාරස රත්, (එහි) ලාක්ෂාරසයෙන් රක්තවූ; නෙත්, නෙත්‍රයෙන්; තමා දකුත්, තමා දක්නට; තෝ නොලබා, තෝ නොලබන්නෙහිය; මා මේ වදන්, මාගේ මේ වචනය; හදහා, ගිවිසු. මෙහි-අන්‍ය ස්ත්‍රියකගේ අධරයෙන් තැවරුණු ලාක්ෂාරසයෙන් රත් ඇසින්, තෝ මා දක්ක නොහෙන්නෙහිය කියා, මතු අපරාධයක් නොවුව මැනවැයි ආදිම ස්වාමියා වැළකූ හෙයින්, අනාගතාක්ෂේප නම් වේ. **අනාගතාක්ෂෙපයි.**

180 පෙර කියෙ, පළමු කියේ; ඉකුත් කල් විසා අතීතකාල (විෂයවූ ආක්ෂේප) යයි; පිළි කියෙ, දෙවැනිව කියේ; වත්මන් කල්, වර්තමානකාල (විෂයවූ ආක්ෂේප) යයි; යළ කියෙ, නැවත (තුන්වැනිව) කියේ; අනාවිසා කල් කෙළෙ, අනාගතකාල විෂය කරණලද්දේයි.

181 නී සියලඟ වතළ—මෙ කොමලබැව් නොසැබැව්,
ඉදි හෙ සැබවෙක් වීනම්—කිම රදවා නමා හිද.

182 පියබඳ හො මේ නොවේ—කෙසේ මෙ අතුරු දුනේ,
පැනේ මතු පැහැපබඳ—පැහැ ඇසිර ඇස්හි නොනේ.

183 දෙනෙන් රත්පැහැ ගත්—නොමසන්හුන් ලවන් නී,
බුමුත් රළි බැමද යළි—වණ දෙස් නැත් බිය තමා.

184 ගත්හි ගත් වැද ගන—කල් දුරුවී තමා කල්,
ලියතුරුහු පුල්හු සියල්-පිළි නොමෙළෙම් කුම් කෙරෙම්

---

181 නී සියලඟ, නීගේ සකලශරීරයෙහි; වතළ, ව්‍යාප්තවූ; මෙ කොමලබැව්, මේ කොමලත්වය; නොසැබැව්, සත්‍ය නොවේ; ඉදි, ඉදින්; හෙ, ඒ කොමලත්වය; සැබවෙක් වීනම්, සත්‍යයෙක් විනම්; නමා හිද, මාගේ හෘදය; කිම රදවා, කුමට රිදවන් නෝද. මෙහි-ශරීරමාදීවය රුජාරූපකවූ ක්‍රියාවෙන් වැළකූ හෙයින්, ධර්මාක්ෂෙප නම්. ධර්මාක්ෂෙපයි

182 මෙ පියබඳ හො, මේ රූපකාන්තාව ඇගෙහි; නොවේ, නොවේඇගෙහිය; මෙ අතුරු, මේ අන්තරය; කෙසේ දුනේ, කවරලෙස හැගේද; පැහැපබඳ මතු, ප්‍රභාප්‍රබන්ධ මාත්‍රයක්; පැණේ, පෙණෙන්නේය; පැහැ ඇසිර, ප්‍රභාවට ආශ්‍රය (රූපය) වනාහි; ඇස්හි නොහේ, නෙත්‍රයෙහි නොහෙන්නේය. මෙහි-ප්‍රභාව පෙණෙන හෙයින්ද, ආශ්‍රයවූ රූපය නොපෙණෙන හෙයින්ද, කාන්තාව බවත් නොවන බවත් නොහැගෙයි කී හෙයින්, අවයවීහුගේ නැවතීමනුයි, ධර්ම්‍යාක්ෂෙප නම් වේ. ධර්ම්‍යාක්ෂෙපයි.

183 නී, නීගේ; දෙනෙන්, උභයනෙත්‍රය; රත්පැහැ ගත්, රක්ත ප්‍රභාව ගත; ලවන්, අධරයද; නොමසන්හුන්, අශාන්තය හෙවත් වෙව්ලන්නේය; යළි, නැවත; බැමද, භ්‍රෑද, රළි බුමුත්, රැල්ලෙහි භ්‍රමණය කරන්නිය; දෙස් වණ, දෙෂවියුක්තවූ; තමා, මාගේ; බිය නැත්, භයක් නැත. මෙහි-කොපාවස්ථාව කියා, කාරණාවූ භය වැළකූ හෙයින්, කාරණාක්ෂෙප නම්. කාරණාක්ෂෙපයි.

184 ගනකල්, මෙඝකාලයතෙම; ගත්හි වැදගත්, ගාත්‍රයෙහි සිසාරාගත; තමා කල්, තමාගේ වල්ලභතෙම; දුරුවී, දූරයෙහිය; සියල් ලියතුරුහු, සකලලතාවෘක්ෂයෝ; පුල්හු, ප්‍රබුද්ධවූහ; පිළි, නැවත; නොමෙළෙම්, නොමලෙම්; කුම් කෙරෙම්, කුමක් කෙරෙ

185 නොතැවිලියට වැටේ—සෙරෙන මෙ මට තා ගමන්,
යායුතුය තා යන්හොත්-සැක මෙහි නොමකරන් පත්.
186 යනෙම් වී පල තම—විසිනද වී මේ වදන්,
නොයනුහුදු මේ තා දූන්—තමහට කිමැත් මඳපෙම්.
187 ය යන්හොත් මහබා—තට හිය වේවා මග,
මෙමා එහි දූ වේවා—ගියෙනම් හිමි තෙනක් යම්.
188 න රුස්වන රුස්නෙම්—නො යවී යත් පැසැසියෙම්,
පලවේ නොයවී තමා—වදනුදු කුමක් ම කෙරෙම්.

මිද. මෙහි-මරණට කාරණා දක්වා, කාය්‍යීවූ මරණය නැවතූ හෙයින්, කාය්‍යීාක්ෂෙප නමි. **කාය්‍යීාක්ෂෙපයි.**

185 තා ගමන්, තාගේ ගමන; මෙ මට, මේ මාහට; සෙරෙන, චිරකාලයකට; තැවිලියට නොවැටේ, සන්තාපය පිණිස නොවන්නේය; තා යන්හොත්, තා යන්නෙහිනම්; යායුතුය, යායුත්තේය; මෙහි, මෙහිලා; සැක නොමකරත් පත්, ශංකා නොකටයුතුයි. මෙහි-තාවිසින් නොරකරණලද මා මියන හෙයින් තාගේ ගමන මට බොහෝ කලක් සන්තාපය නොකෙරෙයි, එයට සැක නොකරව; නෝ යෙහිනම් යානුයි අනුඥමුඛයෙන්ම නැවතූ හෙයින් අනුඥාක්ෂෙප නමි. **අනුඥාක්ෂෙපයි.**

186 අද, අද දවස්; තම විසින්, තමා විසින්; යනෙම් වී, යෙමියි කියා; මේ වදන් පලවී, මේ වචනය ව්‍යක්තවිය; මඳපෙම්, මඳ ප්‍රෙමවූ; නොයනුහුදු, නොයන්නාවූද; මේ තා, මෙ තාවිසින්; දූන්, මෙකල්හි; තමහට කිමැත්, මට කුමන ප්‍රයොජනයෙක් ඇද්ද. මෙහි-යෙමියිකියා සිටිනා සෙනහමඳ තා නොගියත් මට කුමන ප්‍රයොජනයෙක්දැයි රොෂයෙන් ගමන නැවතූ හෙයින්, රොෂාක්ෂෙප නමි. **රොෂාක්ෂෙපයි.**

187 මහබා, මහාභාග්‍යවන්තය; යන්හොත් යා, යෙසිනම් යා; තටමග හියවේවා. තට මාගීය හිතවේවා; හිමි, ස්වාමිතෙම; යම් තෙනක්, යම් ස්ථානයකට; ගියෙනම්, ගියේවීනම්; එහි, ඒ දෙශයෙහි; මෙමා දූ වේවා, මේ මාගේ ජන්ම වේවා. මෙසේ ආශීර්වාද මුඛයෙන් ගමන නැවතූ. හෙයින්, ආශීර්වචනාක්ෂෙප නමි. **ආශීර්වචනාක්ෂෙපයි.**

188 න රුස්වන රුස්නෙම්, තට ප්‍රියයක් කැමැත්තෙම්; නො යවී යත්, නෝ යයි කියත්; පැසැසියෙම්, කැමැත්තෙම්; තමා වදනුදු, තමාගේ වචනයද; නොයවී පලවේ, නොයයි කියා

189 අදසුනෙ අදනලද—පියබඳ සෙමෙහෙම් ත වියෝ!,
යමැඳිය නෙත්හි තමා—නහමාද නො කුසුම්සර.
190 දම් දූහැමිය කරුණු—පල ගමනට අනුදැනුම්,
රොසාසි තැත් උවෙනිදු—කරතන් විකප් මේ මග.

---

191 අතතුරුනැසුම්නමෙ—ලවා යම් වතෙසාහන්,
පොහොසත් වතුන් දක්වා—කියත් මේ අටසේ වේ.
192 දිය පතළේ වෙසෙස්—පිහිටි ෂෙලෙසත් සවිරුදු,
අයුත්කරු යුතත්මෙක්—පිළි යුත්නොයුත් මෙයිනන්.

සැබෑව වන්නේය; ම කුමක් කෙරෙම්, මම් කුම්ක් කෙරෙම්ද. මෙහි-යයි කියන්නා කැමැත්තක් ඇතත් නොයයි යන බස පිටත්වන හෙයින්ද, යත්නයෙන් කියා නැවතූ හෙයින්ද, යත්නාක්ෂෙප නම්. **යත්නාක්ෂෙපයි.**

189 තමා නෙත්හි, තමාගේ නෙත්‍රයෙහි; යම් ඇඳිය, යම් අඤ්ජනයක් ඇඳියහොත්; කුසුම්සර, අනඞ්ගයා; නොනහමාද, නොදකීද; එ අදසුන් අඳනලද, ඒ අදෘශ්‍යාඤ්ජනය ලදහොත්; පියබඳ, ප්‍රියදෙහිය; ත වියෝ!, තාගේ වියොගය; සෙහෙම්, ඉව සම්. මෙහි-නොලැබෙන අදෘශ්‍යාඤ්ජනය කියාලා, ගමන උපායෙන් වැළකූ හෙයින්, උපායාක්ෂෙප නම්. **උපායාක්ෂෙපයි.**

190 දම්, (යට දැක්වූ) ධර්මාක්ෂෙපය; දූහැමිය, ධර්ම්‍යාක්ෂෙපය; කරුණු, කාරණාක්ෂෙපය; පල, ඵලාක්ෂෙපය හෙවත් කාර්‍ය්‍යාක්ෂෙපය; ගමනට, ප්‍රයාණය පිණිසවූ; අනුදැනුම්, අනුඥාක්ෂෙපය; රොස්, රොෂාක්ෂෙපය; ආසි, ආශීර්වචනාක්ෂෙපය; තැත්, යත්නාක්ෂෙපය; උවෙනිදු, උපායාක්ෂෙපය යන මෙකී ලක්ෂණයෙන්ද; අන් විකප් කරත්, අන්‍ය විකල්පනයක් කරත්හොත් හෙවත් සෙසු නොකී පරවශාක්ෂෙපාදිවූ අක්ෂෙපභෙදයක් කරත්හොත්; මේ මග, මේ මාර්ගයි.

ආක්ෂෙපාලඞ්කාර නිමි.

---

191 යම් වත් එලවා, යම් වස්තුවක් ප්‍රස්තුත කොටලා; එ සාහත්, ඒ සාධනය කරණු පිණිස; පොහොසත් වතුන්, සමර්ථවූ වස්තූන්; දක්වා කියත්, පෙන්වා කියත්හොත්; අතතුරුනැසුම් නම්, අර්ථාන්තරන්‍යාස නම් වෙයි; මේ අටසේ වේ, (ඒ) මේ අෂ්ටප්‍රකාර වේ.

192 දිය පතළේ, ජගද්ව්‍යාපනය හෙවත් විශ්වව්‍යාපීය; වෙසෙස්

193 සිරිමත් ලෝදෙනෙත්—වැනි මේ හිරු සඳහුදු,
බල හත්ගිරි යෙත් කවර—වලකන්නෙ නස්න දහම්.

194 හරිත් දලදරහු—ලෙව්හි තැවිලි සියල්නට,
මහතුන් ලදත්බැව් නම්—පරදුක් දුරුකරන්නට.

195 සනහමින් ලෝ නැඟි—සියල් සුපුන් සරාසඳ,
විමලත්මෝ අමාඳ—සනහත්නු ලෝවැස්සන්.

196 වස නම්වද රසව—වලඳනෙ දිය මුළුදියේ,
අම අත්මෝ සඳෙස්වද—පරවැඩ කෙරෙත්නු මහත්.

පිහිටි, විශෙෂාර්ථය; සෙලෙසත්, ශ්ලෙෂාර්ථය; සවිරුදු, සවිරොධය; අයුත්කරු, අයුක්තකාරිය; යුත් අත්මෙක්, යුක්තාත්මකය; පිළි, නැවත; යුත්නොයුත්, යුක්තායුක්තය; මෙයින් අන්, මේ යුක්තායුක්තයෙන් අන්‍යවූ අයුක්ත යුක්තයයි (යන මේ අෂ්ට ප්‍රකාරයෙන් වේ).

193 ලෝදෙනෙත් වැනි, ලොකයට උභයනෙත්‍රාකාරවූ; සිරිමත්, ශ්‍රීමත්වූ; මේ හිරු සඳහුදු, මේ සූර්‍ය්‍යචන්ද්‍රයෝද; හත්ගිරි යෙත්, අස්තපර්‍වතප්‍රාප්ත වන්නාහ; (ඒ එසේමැයි;) නස්න දහම්, නශ්වරවූ ධර්‍මය; වලකන්නේ, වලක්වන්නේ; කවර, කවරෙක්ද; බල, නිරීක්ෂණයකර. මෙහි-සූර්‍ය්‍ය චන්ද්‍රයන් අස්තයට යන බව කියා, ඒ සාධනය පිණිස සියලු ධර්‍මයන් නාස්නා බැව් කී හෙයින්, විශ්වව්‍යාපි නම් වේ. **විශ්වව්‍යාපියි.**

194 දලදරහු, මෙඝයෝ; ලෙව්හි, ලොකයෙහි; සියල්නට, සියල්ලන්ට; තැවිලි හරිත්, සන්තාපය දුරුකරත්; (ඒ එසේමැයි;) මහතුන් ලදත්බැව් නම්, මහොත්තමයන් ලත් ආත්මභාවය නම්; පරදුක්, පරදුඃඛය; දුරුකරන්නට, දූරිකරණයටයි. මෙහි-මහොත්තමයන්ගේම ගුණය කී හෙයින්, විශෙෂාර්ථ නමි. **විශෙෂාර්ථයි.**

195 සුපුන් සරාසඳ, සම්පූර්ණ ශරච්චන්ද්‍රතෙම; සියල් ලෝ සනහමින්, සකල ලොකය සන්තර්පණය කෙරෙමින්; නැඟි, නැංගේය; (ඒ එසේමැයි;) අමාඳ, අමෘතරශ්මි දායකවූ නොහොත් අමෘත නිර්වාණ දායකවූ; විමලත්මෝ, නිෂ්කලඞ්ක ශරීර ඇත්තෝ නොහොත් රාගාදි මල රහිත නිර්මලචිත්ත ඇත්තෝ; ලෝවැස්සන්, ලොකවාසීන්; සනහත්නු, සන්තර්පණය කරන්නෝවද. **ශ්ලෙෂාර්ථයි.**

196 දිය, ජලයතෙම; වස නම්වද, වස යන නම් ඇතිවද; මුළුදියේ, සමස්ත ජගත්හි; රසව වලඳනෙ, රසභූතව පවත්නේය

197 මී බීමෙන් මියුරු—ගෙලෙතෙලඹද බමරරැව්,
නොකන්කලු සියල්ලෙන්—වියොවුන් පව් තුඹු සේ.

198 දවානු අඟ මේ—තමා කමල්දල යහන්,
යෙදේනො දහනෙක්රූ—දවන පියවී වන්නේ.

199 පෙලාවා රිසි සේ—සඳ වසතිඳු මා කෙසේ,
පෙළා මිළිනත්මන් කම්—නොයුතු සුවඳ විසුදුනට.

200 කුමුදිළු පවා තවා—තවා පියුම්ළු නො කෙසේ,
සිසිගැතියන් කුරිරුවන්-රිවිගැතියො වෙද්ද මොලොක්.

නොහොත් අනුභවකරන්නේය; (ඒ එසේමැයි) අම් අන්මෝ, ජලාතම්කයෝ නොහොත් අමෘතාතමකයෝ; සදෙස්වද, සදෙෂ වද (සිට); මහත් පරවැඩ කෙරෙත්නු, මහත්වූ පරාභිවෘඞි කරන් නෝ වෙද්ද. සවිරොධයි.

197 මී බීමෙන්, මධුපානයෙන්; මියුරු, මධුරවූ; ගෙලෙන්, කණ්ඨයෙන්; එලඹද, නිගීතවද; බමරරැව්, භෘඞ්ගරාවතෙම; නොකන්කලු, කර්ණයට කාන්ත නොවෙයි; (ඒ එසේමැයි) වියොවුන් පව්, වියොගින්නේ පාපය; සියල්ලෙන්, සර්වාකාරයෙන්; තුඹු සේ, තුඹු පරිදියි. මෙහි-මධුරස්වරය කර්ණයට අමධුර නියාව කී හෙයින්, අයුක්තකාරි නම්. අයුක්තකාරියි,

198 මේ කමල්දල යහන්, මේ පද්මපත්‍ර ශයනයතෙම; තමා අඟ, මාගේ ශරීරය; දවානු, දහනය කරයි; දහනෙක්රූ, දහනය හා එකරූපය දෙයි හෙවත් වහ්නිය හා සමාන වර්ණ ද්දය; දවන පියවී වන්නේ, දහනප්‍රකෘති වන්නේ; යෙද්නො යුක්ත නොවේද. මෙහි-ගිනි සේ රන්පිසුම් පෙති ඇතිරිය දවනබව සුදුසු හෙයින් යුක්තාතම නම්. යුක්තාතමයි.

199 සඳ, චන්ද්‍රතෙම; රිසි සේ පෙලාවා, සිත් සේ පීඩාකෙරේවා; වසතිඳු, වසන්තරාජතෙම; මා කෙසේ පෙළා, මා කුමට පෙලන් නේද; මිලිනත්මන්, මලිනාතමයන්ගේ; කම්, කටයුක්ත හෙවත් ක්‍රියාව; සුවඳවිසුදුනට, සුගන්ධවිශුඩයන්ට; නොයුතු, අයුක්තයි. මෙහි-පෙළිම මලිනචන්ද්‍රයාට සුදුසු හෙයින්ද,සුගන්ධවූ වසන්තයාට නුසුදුසු හෙයින්ද, යුක්තායුක්ත නම්. යුක්තායුක්තයි.

200 කුමුදිළු පවා, කුමුදුවනය පවා; තවා, තවන්නේය; පියුම්ළු, පද්මවනය; කෙසේ නොතවා, කවර පරිද්දෙකින් නොතවන්නේද; සිසිගැතියන්, චන්ද්‍රායත්තයන්; කුරිරුවන්, ක්‍රූර වත්ම; රිවිගැතියො, සූර්යායත්තයෝ; මොලොක්වෙද්ද. මෘදුවන් නාහුද; අයුක්තයුක්තයි.

අර්ථාන්තරන්‍යාස නිමි.

201 බසින් ආනම් හෝ—සම්බැව් හැඟිනිනම් හෝ,
දෙවිතුන් අතුරු දක්වත්—වැතිරෙක නම් මෙ මෙසේ.

202 මුහුදු සෙමෙ තො දිරිය—මහඅත්ම ගැඹර ගුණෙන්
අතුරු වත් නරපවර—පිවිතුරු ත මෙ තුනුසිරින්

203 නුබුන් හිමු ගැඹුරුය—යළ තොද මහමුහුදුදු,
මෙ අදනවතුරු සුරක්—පිළි තො කසුන්පැහැ සිරිරු.

204 දලනිදු තො මහසත්—තෙද යුතු පවති මුළුකල්,
තො පන නස්නේ මේ—සරස් හෙ තෝ මහසුළුණු.

---

201 සම්බැව්, සමන්වය; බසින් ආනම් හෝ, ශබ්දයෙන්ම පැමිණි යේනම් වේවයි; හැඟිනිනම් හෝ, ස්වභාවයෙන් ප්‍රතීතවීනම් වේවයි; දෙවිතුන් (උපමා උපමෙය යන) උභයවස්තූන්ගේ; අතුරු දක්වත්, අන්තරය කියන්නේහොත් හෙවත් වෙනස කියත් නොත්; වැතිරෙක නම්, ව්‍යතිරෙක නම් වන්නේය; හෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි.

202 දිරිය, ධෛර්‍ය්‍යයෙන්ද; මහඅත්ම, මහාත්මත්වයෙන්ද, ගැඹර ගුණෙන්, ගම්භීර ගුණයෙන්ද; තො මුහුදු සෙමෙ, තෝ සමුද්‍රය සමානයෙහිය; නරපවර, නරප්‍රවරය; අතුරුවත්, අන්තරයක්වේ නම්; පිවිතුරු, පවිත්‍රවූ; ත මෙ තුනුසිරින්, තාගේ මේ ශරීරශ්‍රියෙනි. මෙහි-ධෛර්‍ය්‍යාදිගුණයෙන් සාගරය හා රජහු සදෘශකොටලා, රජහුගේ ශරීරයෙන් වෙනස කීහෙයින්, ඒකව්‍යතිරෙක නම්වේ. **ඒකව්‍යතිරෙකයි,**

203 තොද මහමුහුදුදු, තෝද මහාසමුද්‍රයද; නුබුන් හිමු, අහිතන සීමා ඇත්තාවූ හෙවත් ආචාරය හා වෙරළ නොඉක්මුණුව; යළ, නැවත; ගැඹුරුය, ගම්භීරය; (එතකුදු වුවත්) හේ, ඒ සමුද්‍රයානම්; අදන වතුරු සුරක්, අඤ්ජනප්‍රවාහ සදෘශය; තො පිළි, තෝ වනාහි; කසුන්පැහැ සිරිරු, කාංචනප්‍රභාවූ ශරීර ඇත්තෙහිය. මෙහි—කෘෂ්ණවර්ණයෙන් හා ස්වර්ණවර්ණයෙන් දෙන්නාගේ වෙනස කීහෙයින්, උභයව්‍යතිරෙක නම්. **උභයව්‍යතිරෙකයි.**

204 දලනිදු, ජලනිධියද; තො, තෝද; මහසත්, (මහත්වූ මකරාදි සත්වයන් ඇති බැවින් හා, මහත්වූ එඩි ඇති බැවින්) මහාසත්වයහ; තෙද යුතු, (රත්නාලෝකාදිය ඇති බැවින් හා, (තෙජස් ඇති හෙයින්) තෙජෝයුක්තයහ; තො, (නරෙන්ද්‍රය) තෝ; මුළුකල් පවති, සමස්තකාලයෙහි පවත්නේය; පන, නැවත; හේ නස්නේ, ඒ සාගරය නශ්වරය; සරස්, ජලරාශිය නොහොත් විෂ

205 දරණුදු වූ දෙරණ—ගිරි සයුරු දිව්නි සියෝ,
බුජඟිසුරුබැවිනුරිඳු—නරනිඳු තට යටත්වේ.

206 තඟවුරුව සිටිනා—රුවනාරදු දිරියසර,
මිලිනෙ මුහුදු ගුණමුහුදු—සමබැව් නොඑලඹේ තා.

207 මෙසේ එකින් දෙකින්--සෙලෙස් නිදු හෙයිනකෙවින්,
වදනින් ආ සුදුසුබැව්—පිළි මේ හැහෙනුවැනිබැව්.

208 තී වුවන් කමලුදු--අතුරු කියත් මෙ දෙක්හි,
කමල් දෙලෙහි දනනුයේ—තිය ඇසිරිය ති වුවන්.

රාශිය; මේ තො, මේ තෝ වනාහි; මහකුළුණු, මහාකරුණාවෙ හිය. මෙහි—"මහසත්; තෙදයුතු" යනාදි කිහෙයින්, ශ්ලෙෂ ව්‍යතිරෙක නමි. **ශ්ලෙෂව්‍යතිරෙකයි.**

205 ගිරි,(සප්තකුල)පර්වතය; සයුරු, (චතුස්) සාගරය; දිව්නි, (චතුර් මහා) ද්වීපය යන මෙයින්; සියෝ, යුක්තවූ; දෙරණ, ධරණිය; දරුණුදු වූ, දරන්නාවූ; උරිඳු, උරගෙන්ද්‍රතෙම; බුජඟ, නාගයන්ට නොහොත් ධූර්තීයන්ට; ඉසුරු බැවින්, ඊශ්වරභාවයෙන්; නරනිඳු, නරෙන්ද්‍රය; තට යටත්වෙ, තට අධීනාන් වන්නේය. මෙහි—පෘථිවි ධරණය සමවූවත් අනන්තයා නාගනායක හෙයින් ද, රජහු ධූර්තනායකනොවන හෙයින්ද, භුජඞ්ගනායකත්වය දෙ දෙනාට සමනොවන **බැවින්**, හෙතුව්‍යතිරෙක නමි. **හෙතුව්‍යතිරෙකයි.**

206 ගුණමුහුදු, ගුණසාගරය; තඟවුරුව සිටිනා. ස්ථිරව පවත්නාවූ; රුවනාරදු, රත්නාකරද වූ; දිරියසර, ධෛර්‍ය්‍යසාරවූ; මුහුදු සමුද්‍රයතෙම; මිලිනෙ, කිලුටුවූයේ; තා සමබැව්, තා හා සමභාවයට; නොඑලඹේ, නොපැමිණේ. මෙහි—"මිලි" යන ව්‍යතිරෙකයෙන් සමත්වය වළකනලදී; සාගරය මලිනනම් දුම්ණිවූද ලවණ රසවූද ජලය ඇතිහෙයිනි. ආක්‍ෂෙප ව්‍යතිරෙක නමි. **ආක්‍ෂෙප ව්‍යතිරෙකයි.**

207 එකින්, එකව්‍යතිරෙකයෙන්ද; දෙකින්, උභයව්‍යතිරෙකයෙන්ද; සෙලෙස්නිදු; ශ්ලෙෂ ව්‍යතිරෙකයෙන්ද; හෙයින්, හෙතු ව්‍යතිරෙකයෙන්ද; අකෙවින්, ආක්‍ෂෙප ව්‍යතිරෙකයෙන්දැයි; මෙසේ මෙපරිද්දෙන්; වදනින් ආ සුදුසුබැව්, ශබ්දයෙන් ආවාවූ සාදෘශ්‍යය වේ; පිළි, නැවත; මේ, මේමතු කියන්නේ; හැහෙනුවැනිබැව්, තෙමේම ප්‍රතීතවන්නාවූ සාදෘශ්‍යයයි· ප්‍රසිධ සාදෘශ්‍යයෙන් ව්‍යතිරෙක කියනු ලැබෙයි සේයි ශබ්දොපාත්ත සාදෘශ්‍යව්‍යතිරෙක නමි.

208 තී වුවන්, තීගේ වදනයද; කමලුදු. පද්මයද; (යනු); මෙ දෙක්හි, මේ දෙක්හි; අතුරු කියත්, වෙනස කියත්හොත්; කමල්

209 නොපත් බැමලේ හව—මදරා නැත් මියුල්නෙත්,
තුනුවග ති මෙ යුගනුවන්—සියලෙගුණෙන් වොරජනේ;

210 රුවනලුයෙන් සියල්—රිවිරස්නිදු නොනස්නා,
නුවනැඳිරි ගන්වනුවූ—යොවුන් තම යෝනේ දුනු.

211 තී වුවන් පියුමුදු—පුබුදු සුවඳදු කල්බඳ,
බුමූ බමරයුග පියුම්—වුවන් තිය සසල නුවන්.

පද්මය; දෙලෙහි, ජලයෙහි; දනනුයේ, ජනිත වන්නේය; තී වුවන්, තීගේ වක්‍ත්‍රය; තිය ඇසිරය, තිම ආශ්‍රයකරයි. මේ උපා නිස්ථාන භෙද පමණකි. **භෙදමාත්‍ර ව්‍යතිරෙකයි.**

209 තුනුවග, තන්වඞගය; මියුල්නෙත්, මෘගනෙත්‍රයතෙම; බැමලේ හව් නොපත්, භ්‍රෑලෙඛා ලීලාවට අප්‍රාප්තය; මදරා නැත්, මන්ද රාගය නැත්තේය; ති මෙ යුගනුවන්, තීගේ මේ නෙත්‍රයුග්මයතෙම; සියල් එගුණෙන්, ඒභ්‍රෑවිලාස මන්දරාග සඞ්ඛ්‍යාතවූ සියලු ගුණයෙන්; වොරජනේ, හොබනේය. මෙහි—මෘගනෙත්‍රයට මැයගේ නෙත්‍රය අධික කරණලද හෙයින්, අධිකව්‍යතිරෙක නම්. **අධිකව්‍යතිරෙකයි.**

210 සියල් රුවනලුයෙන්, සකල රත්නාලොකයෙන්ද; රිවිරැස් නිදු, සූර්‍ය්‍ය රශ්මියෙන්ද; නොනස්නා, අවිනාශිතවූ; නුවනැඳිරි ගන්වනුවූ, නෙත්‍රාන්ධකාරය ගන්වන්නාවූ හෙවත් ඇස් පෙණිය නොදෙන්නාවූ; යොවුන්, යෞවන ජනයන්ගේ; යෝනේ දුනු, යෞවනයෙහි ජනිතවූ; තම, අන්ධකාරයයි. මෙහි—ළදරුවන්ගේ යෞවනය නිසා වූ මේ අන්ධකාරය, ඒ හා සමවූ * අන්ධකාරජාතියෙන් ව්‍යතිරෙකකොට ආලෝකයෙන් නොනස්නා බව කියන ලදින්, සවජාති ව්‍යතිරෙක නම්. **ස්වජාති ව්‍යතිරෙකයි.**

211 තී වුවන්, තීගේ වක්‍ත්‍රයද; පියුමුදු, පද්මයද; පුබුදු, ප්‍රබුද්ධයි; සුවඳදු, සුගන්ධද වෙයි; කල්බඳ, කාන්තවූ දෙහඇත්තිය; පියුම්, පද්මය තෙම; බුමූ බමරයුග, භ්‍රාන්තවූ භෘඞ්ගයුගමයක් ඇත්තේය; තිය වුවන්, තීගේ වක්‍ත්‍රය; සසල නුවන්, චපලවූ නෙත්‍රයුගමයක් ඇත්තේය, මෙහි–භෙදය සාම්‍යයෙන්ම කරණලදනුයි; සාදෘශ්‍ය ව්‍යතිරෙක නම්, **සාදෘශ්‍ය ව්‍යතිරෙකයි.**

---

* මොහාන්ධකාරය-සමහර,

212 සඳ අඹර පස්කැන්—සිරිහස් දල පලඳනේ,
ඝනතර තරුවැල! ගුවන්—පුබුදු කුමුදු සිලිල් විල්.
213 හුදු නොරතුරිනිතිරි—යෙන් සියදෑනිදු යළ,
වදනින් ආ සමසමහ—සමබැවිනි අන්නිදු වී.

---

214 යළ දිය පතළ හේ—අයල හෙ බහවුනෙන් හළ,
අහෙසිනි හෝ වනුවා—විබහවුන යෙත් හෙ මෙසේ.
215 නොබී මත් තිසර—ගෙණෙ නොහමට විමලඹර,
නොම පැහැසු සිසුම් තෝ—මනහරවී දිය සියල්,

---

212 සඳ, චන්‍ද්‍රතෙම; අඹර පස්කැන්, ආකාශයට කුණ්ඩලාභරණය; සිරහස්, ශ්‍රීහංසතෙම; දල පලඳනේ, ජලයට ආභරණය; ගුවන්, ආකාශය; ඝනතර, රශ්මි සහිතවූ; තරුවැල, **තාරකාවලි ඇත්තේය**; විල් සිලිල්, තටාක සලිලය; පුබුදු කුමුදු, ප්‍රබුධ කෞමුදයන් ඇත්තේය. මෙහි-චන්‍ද්‍ර හංසයන්ගේද, තාරකා කුමුදයන්ගේද ධවලගුණයෙන් සාදෘශ්‍යය ශබ්දයෙහි නොපෙණුනද ලොක ප්‍රසිධ හෙයින් හැඟේනුයි, ප්‍රතීත ව්‍යතිරෙක නමි. **ප්‍රතීත ව්‍යතිරෙකයි.**

213 හුදු නෝරතුරින්, කෙවල භෙදයෙන්ද හෙවත් භෙදමාත්‍ර ව්‍යතිරෙකයෙන්ද; ඉතිරියෙන්, අධික ව්‍යතිරෙකයෙන්ද; යළ, නැවත; සියදෑනිදූ, ස්වජති ව්‍යතිරෙකයෙන්ද; වදනින් ආ, ශබ්දයෙන් ආවාවූ; සමසමහ, සමත්වයෙන් හෙවත් සාදෘශ්‍යව්‍යතිරෙකයෙන්ද, අන්නිදූ, අන්‍යවූ ප්‍රසිද්ධියෙන් ආ; සමබැවිනි, සාදෘශ්‍යයෙන්ද හෙවත් ප්‍රතීත ව්‍යතිරෙකයෙන්ද; වී, (මේ යථොක්තවූ ව්‍යතිරෙක භෙදය) වූයේය.

ව්‍යතිරෙකාලඞ්කාර නිමි.

---

214 දිය පතළ, ජගත් ප්‍රසිධවූ; හේ, හෙතුව; හළ, දුරු කිරීමෙන්ද; අයල හෙ බහවුනෙන්, ආගන්තුක හෙතු විභාවනාකිරීමෙන් (හෝ); අහෙසිනි හෝ, අහෙතුවෙන් හෝ; වනුවා, වන දෙය; විබහවුන යෙත්, විභාවනාලඞ්කාරයයිකියත්; හෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි. මෙහි-යම් ඵලයකට ප්‍රසිධ කාරණය හැර අමුතු කාරණයක් හෝ, නිෂ්කාරණවූ බවක් හෝ කිවහොත්, විභාවනාලඞ්කාර නම් වෙයි සේයි.

215 නොබී මත්, අපීතව මත්වූ; තිසරගෙණෙ, හංසගණයා

216 නොම ඇඳියද සුනිල්—නුවනන නොනැඟුවද තී,
බැමලේ සුනන ලවනන—පිළි නොරඳතුඩු රත් වී.
217 න මේ වුවන් තිසග—සුවඳය පියවි රුසිරු,
බඳ නිකරණ රුපුදු සඳ—වියත් මෙ පලවිබහවුන්.

---

218 වතක් යම් කියපිවැ—එම වන් වැනි අන් වතක්,
පවසත් සකෙව්රුනෙන්—සමාසය යෙන් හෙ මෙසේ.
219 බොමින් මී රිසිසේ—බමර සුපුල් පියුම්හි,
පියගඳ නොපත් කල්හිදු—බල එලඹේ නව මුහුළු.

ඇති; නොනමට, නොනමඳනාලදුව; විමල්, නිර්මලවූ; අඹර, ආකාශය ඇති; නොම පැනැසූ, අප්‍රසාධිතව හෙවත් ඖෂධාදීන් පහද වානු නොලදුව; සියුම්, සූක්ෂ්මවූ; නීර්, ජල ඇති; සියල් දිය, සකල ජගත්; මනහර වී, මනොහර වී. **අහෙතුක විභාවනායි.**

216 තී, තිනේ; නුවනන, නෙත්‍රය; නොම ඇඳියද, අනඤ්ජිත වුවද; සුනිල්, සුනීලය; බැමලේ, භ්‍රැලෙඛාව; නොනැඟුවද, උද්ගත නොකළද; සුනන, සුෂ්ටුනමනය; පිළි, නැවත; ලවනන, අධරය; නොරඳතුඩු, රඤ්ජිත නොකළද; රත් වී, රක්ත වී; **අවිරුඪ විභානාවයි.**

217 න මේ වුවන්, තාගේ මේ මුඛය; තිසග සුවඳ, නිසර්ගසුගන්ධය; බඳ, ශරීරය; පියවි රුසිරු, ප්‍රකෘති රුචිරය හෙවත් ස්වභාවයෙන් සිත්කලුය; සඳදු, චන්ද්‍රද; තිකරණ රුපු, අහෙතුක ශත්‍රුයයි; වියත්, කියත්හොත්; මේ, මේ අලඞ්කාරයතෙම; පලවිබහවුන්, ඵලවිභාවනා නමි. **ස්වාභාවික ඵලවිභාවනායි.**

විභාවනාලඞ්කාර නිමි.

---

218 යම් වතක් කියපිමැ, යම් වස්තුවක් කථනය කරණු කැමැතිව; එම්වත් වැනි අන් වතක්, ඒ වස්තුව හා සදෘශවූ අන්‍යවස්තුවක්; පවසත්, කියත්හොත්; සකෙව් රුමෙනත්, සඞ්ක්ෂෙපස්වරූප බැවින්; සමාසස යෙන්, සමාසොක්තියයි කියත්; හෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි.

219 බමර, භෘඞ්ගතෙම; සුපුල් පියුම්හි, ප්‍රබුද්ධ පද්මයෙහි; මී, මධුව; රිසි සේ බොමින්, සිත්සේ අනුභව කෙරෙමින්; නවමුහුළු, අභිනව කුඞ්මලය; පියගඳ නොපත්කල්හිදු, ප්‍රියගන්ධය අප්‍රාප්ත කාලයෙහිදු; එලඹේ, උපස්ථිත වන්නේය; බල, දකු.

220 වලඳ මන ඇතියා—සරතර කුමරිය කෙරේ,
හැමෙග් බඳඅඳහස් නුගි—මින් පුවළඟන අතුරේ.
221 නුබුන් වෙසෙස්නෙක්—බුන් නුබුන් වෙසෙස්නෙක්,
නුවූවිරී වෙසෙසුනැත—පිළි මේ තුණට නිදසුන්.
222 මුලෙරුණ මහරු රුක්—මූලුකල් සියල් පුස්නා,
පලරැස්නි ඝනාසේ මේ—පිළි ලදිමද පිදිබෙලෙන්.
223 පලංමල්නි සුලකල—වතළ දදපෙළ බිඟුමුළු,
ගන සේ සතප්න සියල්—තහවුරු තුරසිර බෙජෙමි.

---

220 **මින්**, මේ වචනයෙන්; නුගි, අනුගතවූ; පුවළ, ප්‍රෞඪවූ; අඟන අතුරේ, අඞ්ගනාව **කෙරෙහි**; වලඳ මන ඇතියා, අනුභව චිත්ත ඇති පුරුෂයා; සරතර, සුන්දරතරවූ; කුමරිය කෙරේ, කුමාරිකාව කෙරෙහි; බඳඅඳහස්, බද්ධවූ අධ්‍යාසය; **හැමෙග්**, (ඇඳූ විඳියන්ට) හැමෙගන්නේය. **සමාසොක්තියි**.

221 නුබුන් **වෙසෙස්නෙක්**, අභින්නවිශෙෂණ නම්වූ **එක්** සමාසොක්තියෙක; බුන් නුබුන් වෙසෙස්නෙක්, **භින්නාභින්න** විශෙෂණ **නම්වූ එක්** සමාසොක්තියෙක; නුවූවිරී වෙසෙසුන් ඇත, අභූතවිශෙෂණ නම්වූ සමාසොක්තියෙක්ද ඇත; පිළි මේ, මේ වනාහි, තුණට නිදසුන්, (ඒ) තුණට නිදශිතයි.

222 මුලෙරුණ, මුල් බවුවාවූ; මූලුකල්, සියල්ලන්ට සාමාන්‍යවූ; පලරැස්නි, ඵලරාශියෙන්; සියල් පුස්නා, සියල්ලන් පොෂ්‍යය **කරන්නාවූ**; ගන **සේ**, ඝනච්ඡායා ඇති; මේ මහරු රුක්, මේ මහාභිවෘක්ෂය; ඇද, දැන්; පිදිබෙලෙන්, දෛව බලයෙන්; පිළිලදිමි, ප්‍රතිලබ්ධයෙමි; මෙහි–මහරු රුක් කියා **විශෙෂ්‍යපදමාත්‍රයක් භින්න**බව මුත්, පුරුෂයාන් මුල්බව හෙයින්ද, ජනප්‍රිය හෙයින්ද, තමාගේ විභවඵලයෙන් ජනපොෂණය කරණ හෙයින්ද, ඝනවූ ඡායා ඇති **හෙයින්ද**, විශෙෂණපද තාක් පුරුෂ වෘක්ෂ දෙපක්ෂය ටම සමනුයි, අභින්නවිශෙෂණ නමි. **අභින්නවිශෙෂණ සමාසොක්තියි.**

223 පල් **මල්නි**, ඵලපුෂ්පයෙන්; සුලකල, සුලක්ෂිතවූ; වතළ **ව්‍යාප්තවූ**; දදපෙළ, පක්ෂිපංක්තිය හා; බිඟුමුළු, භෘඞ්ගසමූහ ඇති; ගනසේ, ඝනයච්ඡායා ඇති; සියල් සතප්න, සියල්ලන් සන්තර්පිත කරන්නාවූ; තහවුරු, ස්ථිරවූ; තුරු, වෘක්ෂයක්හු; ඇසිරැ බෙජෙමි, ආශ්‍රය භජනයකෙරෙමි. මෙහි–"තුරු" යනු විශෙෂ්‍යය හා **භිමාභින්නත්‍රයක්** නොව "පලමල්නි සුලකල" යන විශෙෂණය හා "වතළ දදපෙළ බිඟුමුළු" යන විශෙෂණය හා **භින්න**

224 නැවැති බුජග සසග —නිසග මියුරු රස සමග,
කලෙක්හි සල වියෝ හා—වියලේ මේ මහමුහුදු.
225 යස හිමි ලබවිඳුම—නොබුන් වෙසෙස්නෙන් බුන්,
නොබුන් පැසුලු හැමෙ හෙයින්—කී මරණබුවෙසෙස්නි.

---

226 කියන පවසින් යම්—වෙසෙසක්හු ලෝ වැටමෙන්,
හේ අතිසය කියුම් නම්—ලකරක්ම වේ මේ ගින්.

හෙයින්ද, "ඝනමෙස්" යන්න හා "සතප්ත" යන්නා හා "තහවුරු" යන්න හා පුරුෂ වෘක්‍ෂ දෙපක්‍ෂයටම සමවූ අභින්නවිශෙෂණ හෙයින්ද මේ භින්නාභින්න විශෙෂණ සමාසොක්ති නමි. **භින්නාභින්නවිශෙෂණ සමාසොක්තියි.**

224 නැවැති, නිවෘත්තවූ, බුජග සසග, නාගයන්ගේ සංසර්ගී ද්‍රෝහී නොහොත් ධූර්තියන්ගේ සංසර්ගී ඇති; නිසග මියුරු රස සමග, නිසර්ගමධුර ජලයෙන් ද්‍රෝහී නොහොත් ස්වභාව මධුර ගුණරසයෙන් සමන්විතවූ; සල වියෝ, චාපල්‍ය වියුක්තවූහෙවත් අචපලවූ; මේ මහමුහුදු, මේ මහාසාගරයතෙම; කලෙක්හි, කාලයා කරණකොටගෙණ; වියලේ, ශුෂ්කවන්නේය; හා, බෙදයි. මෙහි-එක්තරා පියන්නාවූ පුරෂයක්හුගේ රූපය කියව්ව සමාසොක්ති කොට, සමුද්‍රයෙහි අවිද්‍යමානවූ භුජඞ්ග සංසර්ගී නිවෘත්ති යය; ස්වභාව මධුර රස භාවය; අචලත්වය යන මෙකී විශෙෂණ කීහෙයින්, අභූත විශෙෂණනමි. **අභූතවිශෙෂණ සමාසොක්තියි**

225 යස හිමි, සුන්දරවූ ස්වාමිය; ලබවිඳුම්, ලාභානුභවය; නොබුන් වෙසෙස්නෙන්, (පළමු කව කී) අභින්න විශෙෂණයෙන්ද; බුන් නොබුන් වෙසෙස්නෙන්, (දෙවන කව වූ) භින්නාභින්න විශෙෂණයෙන්ද; හැමෙ, ප්‍රකට වේ; පැසුලු කී අබුවෙසෙස්නි හෙයින්, පසුව කී අභූතවිශෙෂණ කවින්; මරණ, (එවැනි පුරුෂයක්හුගේ) මරණ; (හැමෙ, හැමෙන්නේය.)

සමාසොක්ත්‍යලඞ්කාර නිමි.

---

226 වෙසෙසක්හු, විශෙෂයක්හු; කියන පවසින්, කථනප්‍රපඤ්චයෙන්; ලෝ වැටමෙන් ඉක්ම, ලොකප්‍රවෘත්තීන් අතික්‍රාන්තව සිටියාවූ; යම්, යමෙක් ඇද්ද; හේ, එතෙම; අතිසයකියුම් නම්, අතිශයොක්ති නම් වූ; ලකර වේ, අලඞ්කාරය වේ; මේ ගින්, මෙ පරිද්දෙනි.

227 අලුත් සඳුන් මලි--ගියුමල්දම් බර වරල්,
අබිසරුවො සෙ දුහුල්ගන්--හිසිරස්හි නොපෙනෙනුවෝ.
228 සැකින් නිරඤින් මේ—ලකර වේ අන් සෙයිනුදු,
වදත වරා සුරජරා—පිළිබන් ලැබ කියත් සුත්.
229 පියයුරු බර දුවන්—බර මැදෙහි තී කල්බඳ,
තුනු ඇත හෝනැත හො වී–සැක නොවැලකේ මෙහමා.
230 ඇත වී යත් සබඳ—තුනු මැද තී රුසිරුබඳ,
ඉදිනෙනැත කිමද මෙසේ—තනන තන සිටුමට වත්.

---

227 අලුත් සඳුන්, අභිනව චන්දන (කලකාලෙප) ඇති; මලි ගිය මල්දම්, මාලතී මාලාදාමයෙන්; බර, භාරවූ; වරල්, ධම්මිල්ල ඇති; සෙ දුහුල් හන්, ශ්වෙතදුකූල පරිධානය කළාවූ; අබිසරු වො, අභිසාරිකාවෝ; හිසිරස්හි, චන්ද්‍ර රශ්මියෙහි; නොපෙනෙනු වෝ, නොදක්නාහුය. මෙහි-චන්ද්‍රරශ්මිහුගේ ආධික්‍යය ලොක සීමාභික්‍රාන්තව පැනේනුයි, **ලොකමෙලාවිලඞ්ඝිනී අතිශයොක්තියි.**

228 සැකින්, ශඞ්කායෙන්ද; නිරඤින්, නිර්ණයෙන්ද; මේ ලකර වේ, මේ අතිශයාලඞ්කාරය වන්නේය; අන්සෙයිනුදු, මේ දෙකින් අන්‍යවූ (යසස් ආදි අනෙක) වසතූන් විසිනුදු වන්නේය; වදතවරා, වදතුන්ට උත්තමවූ හෙවත් වාග්මීන්ට ශ්‍රෙෂ්ඨවූ; සුරජරා දෙවාචාර්‍ය්‍යයාගේ හෙවත් බෘහස්පතිහුගේ; පිළිබන් ලැබ, ප්‍රතිභානයලදින් හෙවත් ඔහු වැනි බුද්ධිය ලදින්; කියත් සුත්, (මේ අතිශයාලඞ්කාරය නිශෙෂයෙන්) කියන්නට සුදුසුහි.

229 කල්බඳ, කාන්තදෙහිනිය; තී, තීගේ; පියයුරු බර, පයොධරභාරය හා; දුවන්බර මැදෙහි, ජඝනභාර මධ්‍යයෙහි (අතරෙහි); තුනු, (මධ්‍ය) ශරීරය; ඇත හෝ නැත හො වී, ඇද්දෙ නැද්දෙ හෝයි කියා; මෙ තමා සැක, මේ මාගේ ශඞ්කාව; නො වැලකේ, නොනවත්නේයි. මෙහි-මධ්‍යප්‍රදෙශයෙහි කෘශත්වය අතිශය සංශයෙන් හඟවනලදින්, **සංශයාතිශයොක්තියි.**

230 රුසිරුබඳ, රුචිරවූ දෙහ ඇත්තිය; තී තුනුමැද, තීගේ තනුමධ්‍යය හෙවත් සිඟුවලඟ; ඇත වී යත් සබඳ, ඇතැයි කියත් සම්බන්ධයි; ඉදින් එ නැත, ඉදින් ඒ (මධ්‍යප්‍රදෙශය) නැතහොත්; මෙසේ, මේ ආකාරයෙන්; තනන තන, චමලවන්නාවූ ස්තන යන්ගේ; සිටුමට වත්, සිටීමට කාරණා; කිමද, කිමෙක්ද. මෙහි-මධ්‍යප්‍රදෙශ ප්‍රකාශය නිශ්චයෙන් කියනලදින්, **නිශ්චයාතිශයොක්තියි.**

231 අහෝ! අසඛ්ය තා—යසරැස් මනත් යම සේ,
මෙනේ මෙ තුන්ලෝකුස්—මිහිපල් විසල්නි තමා.

232 සසේනි වන්හු හෝ—පැවතුම් අන්හු අන් සේ,
විකප්ත් හොතත් සෙයිනිදු—අයලසිත යෙන් හෙ මෙසේ.

233 මැඳුම් පත් රිවි නැවි—ලි පත් මතැත් විල් වන්,
රිවිගැතියෙනු පුරන්නට—රිසිනැයි හඟිනෙමි කමල්.

234 ම මේ දික් වැලකු—කණතහුඅබරණ වී,
සව ඹිදුවරුස් කැල්මෙන්—තිය ඇක්මෙයි සැකියෙමි.

231 මිහිපල්, මහිපාලය; යම් සේ, යම් පරිද්දෙකින්; මනත් අසඛ්ය, මනන්නට අසමත්වූ; තා යසරැස්, තාගේ යශොරාශිය; මෙනේ, මනන්නේද (එහෙයින්); මෙ තුන්ලෝකුස්, මේ ත්‍රෛලොක්‍යකුක්ෂිය; තමා විසල්නි, තමාගේ විශාලත්වයෙන්; අහෝ, ආශ්චර්‍ය්‍යයයි. මෙහි-තාගේ යශොරාශිය අතිවිශාල හෙයින්, ප්‍රමාණ කට නොහැක්කාවූ ත්‍රෛලොක්‍ය කුක්ෂියද මනන්නේ මයයි කීමෙන් යසස්හුගේ අතිශය කියනලදී. යශොතිශයෝක්තියි.

අතිශයාලඞ්කාර නිමි.

232 සසේනි වන්හු හෝ, සචෙතන වස්තුවක්හු හෝ; අන්හු, අන්‍යයක්හු හෝ හෙවත් අචෙතන වස්තුවක්හු හෝ; අන්සේ පැවතුම්, අන්‍යවූ ප්‍රකාරයෙකින් ප්‍රවෘත්තිය; අන්‍යෙයිනුදු, අන්‍ය ප්‍රකාරයෙකින්; විකප්ත් හොත්, කල්පනා කරත්හොත්; අයලසිත යෙන්, ආගන්තුක චිත්තයයි කියති හෙවත් උත්ප්‍රෙක්ෂාලඞ්කාර යයි කියති; හෙ මෙසේ, ඒ මේ ආකාරයෙනි.

233 මැඳුම් පත්, මධ්‍යාහනප්‍රාප්තවූ; රිවි, සූර්‍ය්‍යයා කරණකොට ගෙණ; නැවිලි පත්, සන්තාපප්‍රාප්තවූ; මතැත්, මත්තහස්තියොම; විල් වන්, තටාකයට ප්‍රවිෂ්ටවිය; රිවිගැතියෙන්, සූර්‍ය්‍යපක්ෂ හෙයින්; කමල් උදුරන්නට, පද්මයන් උත්පාටනය කරන්නට; රිසිනැයි හඟිනෙමි, රුචියෙනැයි සිතන්නෙමි. මෙහි-සන්තාපපානාදිය නිසා වන්නාවූ ඇතුගේ ජලගාහනය, ශත්‍රුපක්ෂොඩරණය පිණිසයයි කාව්‍යහු කල්පනාකල හෙයින් උත්ප්‍රෙක්ෂා නමි. සචෙතනෝත්ප්‍රෙක්ෂායි.

234 ම දික් වැලකු, මාගේ දිසිතාව වළකා සිටි; කණතහු, කර්ණාන්තයට; මෙ අබරණ වී, මෙ ආභරණයයි; තිය සවඹිදු

235 හඟිම් සිතම් පිරික්—සම් විසිනෙම් සැකියෙම්,
මේ ඇ සදිනයලසින්—විලිත්වේ එව් සදිනුදු.
236 ලිපා එව් අඟ තම—නුබෙනදනරුස් වැසි එව්,
වී බගලඳර පළට—කළ මෙ වදනිනයලසිත්.
237 කෙනෙක් මෙ උවම් වී—පමදින් එව්සදින් නැත්,
කිරිය පෙදෙනුවම් වියු—වදනික්ම කී වියතුන්.

වර, තීගේ ශ්‍රවණෙඤිවරයතෙම හෙවත් කණෝත්පලයතෙම; ඇස් කැල්මෙන්, නෙත්‍රකාන්තියෙන්; ඇක්මෙයි, ආක්‍රාන්ත වන්නේයයි; සැකියෙම්, ශඞකාකෙලෙම්. මෙහි-නෙත්‍රකාන්තියම තමාගේ දීඝීතාව වළකා සිටි කණීයට ආහරණවූ හෙයින්, අන් පරිද්දෙකින් සිටි නෙත්‍රකාන්තිය විසින් කණේණොත්පලය ආක්‍රමණය කරණලදැයි අන්පරිද්දෙකින් කවීහු උත්ප්‍රෙක්‍ෂා කෙළේ. අචෙතනොත්ප්‍රෙක්‍ෂායි.

235 හඟිම්, හගිම් කියාද; සිතම්, සීතම් කියාද; පිරික්සම්, පිරික්සම් කියාද; විසිනෙම්, විසිනෙම් කියාද; සැකියෙම් සැකියෙම් කියාද; මේ ඇ සදින්, මේ ආදිවූ ශබ්දයෙන්; අයලසිත් විලිත් වේ, උත්ප්‍රෙක්‍ෂාව ප්‍රකාශවන්නේය; එසව්දිනුදු, එව් යන ශබ්දයෙනුදු (ප්‍රකාශවන්නේය)

236 තම, අඣකාරයතෙම; අඟ ලිපා එව්, ශරීරය ලිම්පනය කෙරෙයි හඟිම් හෙවත් ගල්වති සිතම්; නුබෙන්, ආකාශයෙන්; අදනරුස්, අඤ්ජනරාශියෙක්; වැසි එව් ව්, වැටෙයි හඟිම්යි කියා; බගලඳර, ඝනාඣකාරය; පළටකළ, ප්‍රකාශකළාවූ; මෙ වදනින්, මේ වචනයෙන්; අයලසිත්, උත්ප්‍රෙක්‍ෂාවයි.

237 කිරිය පෙදෙන්, ක්‍රියාපදයෙන්; උවම් නැත් වියු, උපමා නැතැයි කියා; කී වියතුන් වදන් ඉක්ම, කිවාවූ ව්‍යක්තයන්ගේ වචන අතික්‍රාන්තව; කෙනෙක්, (සමහර) කෙනෙක්; එව්සදින්, එව් යන ශබ්දය කාරණකොටගෙණ; මෙ, මේ යට කිවාවූ ලිම්පන වර්‍ණය; උවම් වී, උපමායයි කියා; පමදින්, භ්‍රාන්තවෙත්. මෙහි-අඣකාරය ශරීරලිම්පනයකරන්නාක් වැන්න; ආකාශය අඳුන්වැසි වස්නා වැන්නැයි උපමාකොට ගතහොත්, උපමා නම් උපමා උපමෙය වස්තූන් දෙදෙනෙක්හුගේ සමගුණ දක්වීමක් හෙයින්ද, එසේවූ සාදෘශ්‍යගුණයක් මෙහි නොපෙනෙන හෙයින්ද, උපමා නොවෙයි යනුද උත්ප්‍රෙක්‍ෂාමය යනුද දතයුතු.

උත්ප්‍රෙක්‍ෂාලඞකාර නිමි.

238 හෙ වදන බරණ පිළි—හේ කරු දන්වනුද වේ,
පැවතුම් නැවතුමුදු ඈ—නේ නියරුත් මෙ මේ ගින්.

239 ලද නවලොදුල සඳ—ලෙලදෙන පලුදල පහස්,
උපදවා සොම්නස් හව්—දනනට මෙ දකුණ පවන්.

240 සඳුන් වනනලලා—මලගල් ගඟුලෙහි පහස්,
ලැබ අද ලැඟුනු මෙ සුලඟ—වියෝදනනට නැස්මට.

---

238 හේ, හෙතු නම් අලඞ්කාරයතෙම; වදන බරණ, වචනයට ආභරණයෙකි; පිළි, නැවත; හෙ, ඒ වනාහි; කරු, කාරකද වෙයි; දන්වනුද වේ, ඥාපකද වෙයි; පැවතුම් නැවතුමුදු ඈ, ප්‍රවෘත්තිනිවෘත්ති ආදිවූද; නේ නියරුත්, අනෙකාකාර ඇත්තාවූ; මෙ, මේහෙතුතෙම; මේ ගින්, මේ ප්‍රකාරයෙන් වේ.

239 නව ලොදුල, අභිනවව සඤ්ජාතවූ; සඳ, චන්දනයෙහි; ලෙල දෙන, ලලනය දෙන්නාවූ; පලු දල, පල්ලව පත්‍රයන්ගේ; පහස් ලද, ස්පර්ශය ලද්දාවූ; මෙ දකුණ පවන්, මේ දක්ෂිණ මාරුතය තෙම; හව්දනනට, සජ්ජනයාහට; සොම්නස් උපදවා, සන්තොෂ ජනනය කරන්නේය, මෙහි-සන්තොෂයාගේ ජනනය වන කාට ෂුාත කරන්නාවූ පවන ඒ සොම්නසට හෙතු හෙයින්, මේ භාව කාර්‍ය්‍යකාරක හෙතු නම් වේ. **භාවකාර්‍ය්‍යකාරක හෙතුයි.**

240 සඳුන් වනන්, චන්දන වනයන්; අලලා, ක්ෂුභිතකොට; මල ගල්ගඟුලෙහි, මලයපර්වත නිර්ගඣරයෙහි; පහස්, ලැබ, ස්පර්ශය ලදින්; අද, අවුත්; ලැඟුනු, සම්ප්‍රාප්තවූ; මෙ සුලඟ, මේ මාරුතය; වියෝදනනට, විරහ ජනයන්ට; නැස්මට, විනාශයටයි. මෙහි-විරහජනයාගේ විනාශයට කාරණා (හෙතු) වූයේ පවන හෙයින්, උන්ගේ අභාවකාර්‍ය්‍ය කොට ඇති කාරකනුයි. **අභාවකාර්‍ය්‍ය කාරක හෙතුයි.**

මේ දෙක සොම්නස් හා වියොගින්ගේ භාවාභාව දෙක උපද වන හෙයින් තමා විසින් ඉපදවිය යුතුවූ භාවාභාව දෙකට කාරකනුයි, **නිර්වෘත්තිකාරක හෙතුයි.** මෙහි-කාර්‍ය්‍යනම්, නිර්වෘත්තිය; විකාර්‍ය්‍යය; ප්‍රාප්‍යයයි තුනෙක් වෙයි; එහි, "කටංකරොති දෙවදත්තඃ" යනාදිය අලුත උපදවන හෙයින් නිර්වෘත්ති නම් වෙයි; "කාෂ්ඨං ලුනාති දෙවදත්තඃ" යනාදිය දර ආදිය විකාරයට පමුණුවන හෙයින් විකාර්‍ය්‍යනම් වෙයි; "ගෘහම්ප්‍රවිශති දෙවදත්තඃ" යනාදිය චක්ෂුරාදි ෂඩින්ද්‍රියයන් විසින් පැමිණිය යුතු බැවින් ප්‍රාප්‍ය නම් වෙයි දතයුතු.

241 සහමල් පලු කමල්—විල් වන පුල් සුපුන් සඳ,
වනන් නුවන් වස සියල්—කෙළෙ කම්රකුස් නොසරස්.

242 මනට යොග කෙරෙමියි—වී කල්හු තන්හි තුබූ,
කල වමියක් බලා බුන්—බැම රත්නෙන් සල ලවන්.

243 රිවිහත්පත් සිසිදු—දිස්නෙ සියොත් නිවෙස් යෙත්,
වියත් මෙසින් සවස්කල්—දන්වත් මෙ වේ පෝසත්.

244 නොනෑ සඳනලෙව්නි—සිහිලස සියලඟ හුණින්,
හැගෙ සඳරැස් පහස්නිදු—වියොවග සමග තී සිත්.

---

241 සහමල්පලු, පුෂ්ප පල්ලව සහිතවූ; වන, වනයද; පුල් කමල්විල්, ප්‍රබුද්ධවූ පද්ම සරස්ද; සුපුන් සඳ, සම්පූර්ණ චන්ද්‍රයාද (යන); සියල්, (මේ) සියල්ල; කම්රකුස්, කාමරාක්ෂසතෙම; නොසරස්, වහාම; වනනුවන්, විරහින්ගේ නෙත්‍රයට; වසකෙළෙ, විෂයකෙළේය. මෙහි, ප්‍රියවූ වනතටාක චන්ද්‍රාදිය ස්වභාවප්‍රියගුණ හැර විකාර්‍ය්‍යය කාමයා විසින් පමුණුවනලදනුයි, විකාර්‍ය්‍යකාරක හෙතු නම්. **විකාර්‍ය්‍යකාරක හෙතුයි.**

242 මනට යොග කෙරෙමියි වී, මානයට යොග්‍යකෙරෙමියි කියා; කල්හු තන්හි, වල්ලභයාගේ ස්ථානයෙහි; තුබූ, වින්‍යාස කළාවූ; කල, කාන්තාව; බුන් බැම, භග්නවූ භ්‍රෑ ඇති; රත් නෙත්, රක්තවූ නෙත්‍ර ඇති; සල ලවන්, චපලවූ අධර ඇති; වමියක්, කාන්තාවක්තොමෝ; බලා, නිරීක්ෂණය කරන්නීය. මෙහි-අභිමානයෙහි අභ්‍යාසකරණ පිණිස යෙහෙළිය වල්ලභයා වැනි කොට තොමෝ කිපි බලන්නීයයි කීමෙන් නෙත්‍රයෙන් පැමිණියයුතු හෙයින්, ප්‍රාප්‍යකාරකහෙතු නම්. **ප්‍රාප්‍යකාරක හෙතුයි.** මේ සතරකාරක හෙතුයි.

243 රිවි හත්පත්, සූර්‍ය්‍යයා අස්ත (පර්වත) ප්‍රාප්ත විය; සිසිදු දිස්නෙ, චන්ද්‍රයාද දෘශ්‍යමානය; සියොත්, පක්ෂීහු; නිවෙස් යෙත්, නිවාසයන්ට යෙතියි; වියත්, කියත්හොත්; මෙසින්, මේ වචනයන්ගෙන්; සවස්කල්, සායාහ්න කාලය; දන්වත්, හඟවත්හොත්; මෙ, මේ හෙතුවතෙම; පෝසත්, සමර්ථයි. මේ කාලය හඟවන කාරණා හෙයින්, කාලඥාපකහෙතු නම්. **කාලඥාපක හෙතුයි.**

244 සිහිලස, ශීතලවූ; සඳනලෙව්නි, චන්දනාලෙපයෙන්ද; සඳරැස්, පහස්නිදු, චන්ද්‍රරශ්මිස්පර්ශයෙන්ද; නොනෑ, අවද්‍යවූ; සියලඟ හුණින්, සර්වාඞ්ගයෙහි උෂ්මයෙන්ම; වියොවග සමග, කාමාශ්‍රයවූ; තී සිත්, තීගේ චිත්තය; හැගෙ, ප්‍රකාශ වේ. **ක්‍රියාඥාපක හෙතුයි.**

245 නිපදනා කල් ලද—නවලොදුල යන්නෙන් දුටු,
සහමල් පලු මනට යොග—යනු විකර පැමිණෙන කම්.

246 පෙර නැති බැව් බහා—යනු නැති බැවොව්නොවිනුදු,
කෙරෙ නැති බැව් සවාරෙන්-පිළි නැතිබැව්දු හේ වේ.

247 නොසෙවියෙනුදු විදුන්—පිළි නොසසගින් සජනන්,
නොවිසිකෙරෙනුදු ඉඳුරන්—වසන් දෙනේ මිනිස්නට.

248 ගියෙ වියොවගනු කල්—පිළි මෙළෙ නවයොන විලස්,
මොහ වැනසී දිණු තණ-අද කෙළෙමෙති ම මන තෙවෙ

---

245 ලද නවලොදුල යන්නෙන්, (යට කියනලද) "ලද නව ලොදුල" යන කවින්; දුටු, දුටුයේ; නිපදනාකල්, නිර්වෘත්තිකාර්‍ය්‍ය නම් වෙයි; සහමල්පලු, සහමල්පලු යන කව හා; මනටයොග යනු, මනට යොග යන කව හා; විකරපැමිණෙන කම්, (යථාක්‍රම යෙන්) විකාරකාර්‍ය්‍ය හා ප්‍රාප්‍යකාර්‍ය්‍ය යන දෙකයි; (සහමල්පලු යනු විකාරකාර්‍ය්‍යය; මනටයොග යනු ප්‍රාප්‍යකාර්‍ය්‍යයයි සේයි.)

246 පෙර නැතිබැව්, පූර්වයෙහි නැතිබවය හෙවත් ප්‍රාගභාවය; බහා යනු නැතිබැව්, බාහ්‍යයට පැමිණ නැතිබවය හෙවත් පූර්වාවස්ථාවෙන් බාහ්‍යවූ අවස්ථාවකට නොපැමිණෙන හෙයින් සම්ප්‍රාප්‍යාභාවය; ඔව්නොවිනුදු කෙරෙ නැති බැව්, ඒ ඒ වස්තූන් කෙරෙහි අවිද්‍යමාන බවය හෙවත් ඉතරේතරාභාවයය; පිළි, නැවත; සවාරෙන් නැති බැව්දු, සර්වාකාරයෙන් නැති බවද හෙවත් අත්‍යන්තාභාවයදූයි යන; හේ වේ, හෙතුවන්නේය.

247 විදුන් නොසෙවියෙනුදු, විද්වන්ගේ අසේවනයෙන්ද; පිළි, නැවත; සජනන් නොසසගින්, සජ්ජනයන්ගේ අසංසර්ගයෙන්ද; ඉඳුරන් නොවිසිකෙරෙනුදු, ඉන්ද්‍රියයන්ගේ අවශීකරණයෙන්ද; මිනිස්නට, මනුෂ්‍යයන්ට; වසන් දෙනේ, ව්‍යසන උපදවන්නේය. මෙහි-විද්වද්භ්‍යාස, සජ්ජනසංසර්ග, ඉන්ද්‍රියදමනාදිය නොකළ බව, පසුව වන විපත්තියට කාරණා හෙයින්, ප්‍රාගභාව නම් වේ. ප්‍රාගභාවකාරක හෙතුයි.

248 වියොවගනු කල්, අනඞ්ගයාගේ කාලය; ගියෙ, අතික්‍රාන්ත විය; පිළි, නැවත; නවයොන විලස්, අභිනවවූ යෞවන විලාසය; මෙළෙ, නැසින; මොහ වැනසී, මොහයද නැසින; තණ දිණු, තෘෂ්ණාව ජීර්ණවිය; එනි, එහෙයින්; ම මන, මාගේ චිත්තය; අද, දැන්; තෙවෙ කෙළෙම්, තපස්හි කෙළෙම්. මෙහි-පූර්වකාලයෙහි ඇති කාමාදීන්ගේ මෙ තැන අභාවය තපශ්චිත්තයට හෙතුනුයි, සම්ප්‍රාප්‍යාභාවකාරකහෙතු නම් වේ. සම්ප්‍රාප්‍යාභාවකාරක හෙතුයි.

249 වෙනේ මෙ නොගේ පිළි—මොහු ගඟහු නො වරඟනෝ,
මුවමුලු මෙ නො සියබිළිඳු—මනනඳනේ එනි තමා.

250 අරිදනනට නොමැත්—පැවතුම් නොමිපිරික්සා,
එබැවිනි ඕනට සව—සියඟ සිරිසර වඩනේ,

251 උයන් සඟයුරු පගුරු—නො නොමිනිමුතු මත් බිඟු.
මගිවන අඹුවන් කැන්—සිළිලැඳිලිමෙ කළ වහල්.

252 පෙරුනැතිබැවැ සතර—බේ වතට හේ බැවෙකුදු,
වතට හේ බැවෙක් යළ—අබවට හෙයිදු මේ ගින්.

---

249 මෙ වෙනේ, මේ වනයයි; නොගේ, ගෘහය නොවෙයි; පිළි, නැවත; මොහු ගඟහු, මොව්හු ගඞ්ගාවෝය; නො වරඟනෝ, වරාඞ්ගනාවෝ නොවෙති; මෙ මුවමුලු, මේ මෘගයූථය; නො සියබිළිඳු, සියදරුවෝ නොවෙත්; එනි එහෙයින්; තමා මනනඳනේ, තමාගේ මනොනන්‍දනය කරන්නේය. මෙහි-ගෘහාදීන්ගේ අභාවය වනාදිභාවයෙන් චිත්‍තසන්‍තොෂයට කාරණා හෙයින්, ඉතරෙතරාභාව නම් වේ. **ඉතරෙතරාභාවකාරක හෙතුයි.**

250 අරිදනනට, අායර්‍ජනයන්ට; නොමපිරික්සා පැවතුම් නොමැත්, අපරීක්ෂිත ප්‍රවෘත්තිය අවිද්‍යමානමැයි; එබැවිනි, එසේ හෙයින්; ඕනට, ඒ උත්තමයන්ට; සියඟ, සතතයෙන්; සව් සිරි සර, සර්‍ව ශ්‍රීසාරය; වඩනේ, වර්‍ධනය වන්නේය. **අත්‍යන්තාභාව කාරක හෙතුයි.**

251 මත්බිඟු, මත්‍තභෘඞ්ගයන් ඇති; උයන්, උද්‍යානයන්හි; සහයුරු, සහකාර වෘක්‍ෂද; පගුරු, පගුරු වෘක්‍ෂද; නො නොමිනිමුතු, ප්‍රබුධනුවූයේ නොවෙයි; මගිවන අඹුවන් කැන්, පථිකයන්ගේ අඞ්ගනා සමූහය; සිළිලැඳිලිමෙ, සලිලාඤ්ජලියම; වහල් කළ, උපස්ථිත කළා. මෙහි-ප්‍රබුධ උද්‍යාන වෘක්‍ෂයන් පථික ස්ත්‍රීන්ගේ මරණට කාරණා හෙයින්, අභාවකාර්‍ය්‍යකොට ඇති ආදියෙහි වෘක්‍ෂයන් අප්‍රබුධ හෙයින් ප්‍රාග්භාවවූ කාරකහෙතු නම් වේ, **අභාවකාර්‍ය්‍ය ප්‍රාග්භාවකාරක හෙතුයි.**

252 පෙර නැතිබැව් ඇ, ප්‍රාග්භාවාදිවූ; සතරබේ, චතුර්භේදවූ; වතට හේ බැවෙකුදු, වස්තුවට හෙතුභාවයද වන්නේය; යළ, නැවත; වතට, වස්තුයෙහි; හේබැවෙක්, හෙතුභාවයෙක්ද; අබවට හෙයිදු, අභාවයට හෙතුද; මේ ගින්, මෙම ක්‍රමයෙනි. මෙහි-උයන් සහයුරු යන කවින් දැක්වූ අභාවකාර්‍ය්‍ය ප්‍රාග්භාව හෙතුය, එසේම අභාවකාර්‍ය්‍යවූ සම්ප්‍රාප්‍යභාව හෙතුය, ඉතරෙ

253 දුරුපල එකෙක් පල—අනතුරු නිපදන අනෙක්,
පලසහද නම් එක් යල—පිළියුත් නම් නොයුත් නම්.

254 තැනෙක්හි එක් ගිනු—යහදසනන් නුවන් හි,
සකිසදිනෙයින් මෙ තමා—මන පහර එක්ලක් වී.

255 පැසුලු නැගි මෙරජ—විගිද වැජඹි සුපුන්සඳ,
උතුලේ රා මහමුහුදු—පෙරමැ මියුලැසන් සියල්.

256 පහලවේ විය නව—යොනන් තනන තෙනෙනන් යුත්,
සියහ සියල් දන මෙනේ—සමග නරග වියරු හා.

තරාභාව හෙතුය, අත්‍යන්තාභාව හෙතුය යන මේ තුණ හා ආදි කි ප්‍රාග්භාව හෙතුව හා සතරභෙදයක් ඇති, අභාවකාය්‍යී භාවහෙතුවෙන් මෙසේම භාව අභාව කාය්‍යීහෙතුත් දතයුතු.

253 දුරුපල එකෙක්, දූරඵල නම් එක් චිත්‍රහෙතුයෙක් ඇත; පල අනතුරු නිපදන, ඵලානන්තරයෙහි නිෂ්පන්න වන්නාවූ; අනෙක්, අනික් චිත්‍රහෙතුයෙකුදු ඇත; යල, නැවත; පලසහද නම් එක්, ඵල සහජ නම්වූ එක් චිත්‍රහෙතුයෙකුදු ඇත; පිළියුත් නම්, ප්‍රතියුක්ත නම්වූද; නොයුත් නම්, අයුක්ත නම් වූද (චිත්‍ර හෙතු ඇත).

254 සකිසඳිනි, සඛීත්‍රිකාව; යහදසනන්, ප්‍රියදශීනීයවූ තීගේ; නුවන් හි, නෙත්‍ර ශරය; එක් තැනෙක්හි ගිනු, (අන්‍යවූ) එක් ස්ථානයෙක්හි පතිතවිය; එයින්, ඒ ශරයෙන්; මෙ තමා මන, මේ මාගේ චිත්තය; පහර එක්ලක් වී, ප්‍රහාරයට එකලක්‍ෂ්‍ය විය. මෙහි-දෘෂ්ටියෙන් බලන ඵලය දුර හෙයින් දූරඵල නම්. **දූරඵල චිත්‍රහෙතුයි.**

255 මෙරජ විගිද, මරිචින් විශීර්ණකොට; වැජඹි, විජෘම්භිතවූ; සුපුන්සඳ, සම්පූර්ණ චන්ද්‍රයා; පැසුලු නැගි, පසුව උදාවිය; සියල් මියුලැසන්, සකල මෘගාක්‍ෂීන්ගේ; රා මහමුහුදු, රාග මහාසාගරය තෙම; පෙරමැ, පූර්වයෙහිම; උතුළේ, අතිරික්ත විය හෙවත් වැඩිනි මෙහි-තමා විසින් කටයුතුවූ රාගවෘද්ධියට පසුව චන්ද්‍රොදය වූ හෙයින් කාය්‍යානන්තරඵල හෙතු නමි. **කාය්‍යානන්තරඵල චිත්‍රහෙතුයි.**

256 නවයොනන්, නවයුවතීන්ගේ; තනන තෙනෙන් යුත්, තිනියෙන්නාවූ ස්තනයෙන් යුක්තවූ; විය, වයස් හෙවත් යෞවනය; සියහ, ස්තනයෙන්; සියල් දන මෙනේ, සකල ජනයාගේ මනස්හි; නරඟ වියරු හා සමග, අනඞ්ගවිකාරය හා එක්ව;

257 දෙරණි සුර නත්තල—තඹරිළු මුහුලුකෙලෙ සුග,
සරණ නිය සඳරැස් තා—මිනිමුතු කොඳ කුමුදු සුදු.

258 මිහිපලුනත්පියුම්—ඉළු තා මෙ සරණපැහැ,
නව රිවිරැස් කෙරෙ මුහුලු—අරද මහරද කවරසෙ.

---

259 හැඟෙන්නෙන් ඉඟියෙන්—සියුම්ගුණෙන් සියුම් නම්,
ලව නම් ලෙසින් හැඟවූ—සබවස මෙ දෙක මේ ගින්.

260 කිකල්හි ළුව් හොයි— කියත කලුහු යහ පහස්,
නොපොහොසත් දත් අඟනක්-සවණිදුවර කල මුහුලු.

පහලවේ, පහලවන්නේය. මෙහි-කායර්‍යවූ ජනයාගේ අනඞ්ග විකාරයට කාරණාවූ ස්ත්‍රීන්ගේ යෞවනය ඒ කාය්‍ර්‍යය හා එක්වම උපන් හෙයින්, සහජඵල නම්. **සහජඵලචිත්‍රහෙතුයි.**

257 මිනිමුතු, ප්‍රබුධවූ; කොඳ කුමුදු, කුඳ කෞමුදයන්සේ; සුදු, ධවලවූ; තා, තාගේ; සුගසරණ, චරණවන්වයෙහි; නිය සඳ රැස්, නඛචන්‍ද්‍රරශ්මිතොමෝ; දෙරණිසුරන්, (ප්‍රතිපක්‍ෂ) ධරණීශ්වර යන්ගේ; අත්තල තඹරිළු, හස්තතල නමැති තාමරස වනය; මුහුලුකෙලෙ, මුකුලිතකෙළේ. මෙහි-නඛචන්‍ද්‍රරශ්මිය තමාට සුදුසු කාය්‍ර්‍යය කල හෙයින්, යුක්තාකාය්‍ර්‍ය චිත්‍රහෙතු නමි. **යුක්තකාය්‍ර්‍යචිත්‍රහෙතුයි.**

258 මහරද, මහාරාජය; තා මේ සරණපැහැ, තාගේ මේ චරණ ප්‍රභා නමැති; නවරිවිරැස්, බාලාර්කරශ්මි රාශිය; මිහි පලුන්, මහිපාලයන්ගේ; අත්, හස්ත නමැති; පියුම්ඉළු, පද්ම වනය; අරද, නිරන්තරයෙන්; කවරසෙ, කුමන පරිද්දෙකින්; මුහුලු කෙරෙ, මුකුලිත කෙරේද; මෙහි-පාදප්‍රභා නමැති සූය්‍ර්‍ය රශ්මිය ප්‍රතිරාජයන්ගේ හස්තපද්මයන් මුකුලිත කරණ හෙයින් අයුක්තකාය්‍ර්‍ය නමි. **අයුක්තකාය්‍ර්‍ය චිත්‍රහෙතුයි.**

හෙත්වලඞ්කාර නිමි.

---

259 ඉඟියෙන් හැඟෙන්නෙන්, ඉඞ්ගිතයෙන් දැනෙන්නෙන්; සියුම් ගුණෙන්, සූක්‍ෂම ගුණය හෙතුකොටගෙණ; සියුම් නම්, සූක්‍ෂමාලඞ්කාර නම; ලෙසින් හැඟවූ, ලෙශයෙන් හඟවනලද්දවූ; සබවස, සභ්‍යවාක්‍යයතෙම; ලව නම්, ලවාලඞ්කාර නම හෙවත් ලෙශාලඞ්කාර නම; මෙ දෙක, මේ සූක්‍ෂම ලව දෙක; මේ ගින්, මේ මතුකියන ආකාරයෙනි,

260 යහපස්, සුඛස්පර්‍ශය; කිකල්හි වෙ හොයි, කවර කලෙක්හි වේදැයි හෝයි; කියත, කියන්නට; කලුහු නොපොහොසත්,

261 සවස්හි වනුයෙන්—මුහුලුකල සවණිඳුවර,
පියුම්එ එ කොමල මුහුලු—එසඳම නොවිසබඳ කෙලෙ.
262 වුහුටු නුවන් ඇ—ත අතුරෙතුළ රා සිලුටු,
ලියගි ගදෙව්නි බිජී—කවර මුව පුල් තඹරේ.
263 ලියගිනෙකල් මදක්—ඒ කල් කලහට තමා,
ඉස්නා බස් කල රහස්—කීයූ පියොදම්නි නුවන්.
264 ගගුත්හොත් දෙලෙහෙනි—අත්සමස වෙ සියුම් නම්,
මේ දෙක්හිම වියත් අත්—කරණු වියමුලුනො තමා.

වල්ලභයා අසමර්ථවත්ම; දත් අගනක්, (ඒ) **දත්**තාවූ අඞ්ගනාවක්; සවණිඳුවර, කණ්ණොත්පලය, මුහුලු කල, සඞ්කුචිත කලා. **ඉඞ්ගිතසූක්ෂමයි**.

261 පියුම්එ, පද්මවනය; සවස්හි, සායාහ්න කාලයෙහි; මුහුලු වනුයෙන්, සඞ්කුචිතවන හෙයින්; එ කොමල, ඒ කොමලාව; මුහුලු කල, මුකුලිතකලාවූ සවණිඳුවර, කණ්ණොත්පලය; එසඳම, එවේලෙහිම; නොවිසබඳ කෙලෙ, විෂබඞන නොවූවනු කෙලේ.

262 ත අතුරෙ, තා කෙරෙහි; වුහුටු නුවන්, මෙහෙයූ දෘෂ්ටිඇති හෙවත් පිහිටියාවූ ඇස් ඇති; ඇ, ඇයගේ; මුව පුල් තඹරේ, මුඛ ප්‍රඵුල්ල තාමරසයෙහි; ලියගී ගදෙව්නි, ලියගීති ගාන්ධර්වයෙන්; කවර, කොබඳුවූයේ; උතුළ රා, අතිරික්ත රාගයෙන්; සිලුටු, ශ්ලිෂ්ට ස්වභාවයෙක්; බිජී, හෙබී. **ව්‍යවසිත සූක්ෂමයි**.

263 එකල්, එසමයෙහි; කල, කාන්තාතොමෝ; ඒ කල්කල හට, ඒ කාන්තවූ වල්ලභයාට; තමා ඉස්නා, තමා කැමැත්තාවූ; රහස්බස්, රහස්‍ය වචනය; නුවන් පියොදම්නි, නෙත්‍රයන් මෙහෙයමින්; ලියගින්, ලයාන්විත ගීතිකායෙන්; මදක් කීයූ, ස්වල්පයක් හැඟවූ.

264 ගගුත්හොත්, පරීක්ෂා කරත්හොත්; දෙලෙහෙනි, දුර්ලභයෙන්; අත්සමස, අන්‍යසමාසවූ හෙවත් දුර්ල සමාසොක්තිය ගනීතොව ඇත්තේ; සියුම්නම් වෙ, සූක්ෂම නම් වේ; මේ දෙක්හිම, මේ සමාස සූක්ෂමදෙක්හිම; වියත් අත්කරුණු, වෙනස කියා ව්‍යාඛ්‍යාන කිරීම; තමා වියමුලුනො, තමා පිළිබඳ වේද.

සූක්ෂමාලඞ්කාර නිමි.

265 ඇතොරනතුරේ කළ—සිතු යුතු ලොමුදෙහෙන් මා,
දනිති හෝ අන් හා වී—සිහිල් තෙලෙ යේ මෙවුයන්.

266 ලද යහදසුනුතුල—සතුටුකඳුළැති මෙ විඳු,
අහෝ කුසුම්රේදෙන් නෙත්—කැලඹිනි පවනිනුදුහු.

267 රහසෙක් ලෙසෙක්නි—වැණුම් කෙනෙක් ලව වියත්,
පිළිවෙළිනි මෙ විලිත්වූ—ගරහ වියතන්හු මෙසේ.

268 සිකි මෙ තමාහට—කිමෙක් දෙකුරුරැස් විසින්,
නියුණුවට අරියුමේ—යුහු පියොවෙකැද්ද යමෙක්.

---

265 ඇතොරත් අතුරේ, අන්තඃපුර ස්ත්‍රීන් අතුරෙහි; කළ සිතු යුතු, බඩවූ චිත්ත ඇති; මා, මාගේ; ලොමුදෙහෙන්, රෝමහර්ෂයෙන්; දනිති හෝ, දනිත්දෝ හෝයි; අන් හා වී, අනිකකුදු වී; මෙවුයන්, මේ උද්‍යානයෙහි; සිහිල් තෙලෙ යේ, සීතල මාරුතය පවත්නේය. මෙහි-පුරස්ත්‍රීන් කෙරෙහි අනුරාගයෙන් වූ රෝමහර්ෂය, සීත පවන් ලෙශයෙන් හැඟවීම, **ලෙශාලඞ්කාර නම්.**

266 යහදසුන් ලද, ප්‍රියදර්ශනය ලැබීමෙන්; උතුළ සතුටුකඳුළු ඇති, අතිරික්තවූ සන්තොෂ බාෂ්ප ඇත්තේ; මෙ විඳු, මෙසේ කීයේය; අහෝ, ඛෙදයකි; පවනින් උදුහු, මාරුතයෙන් උද්ධුතවූ; කුසුම් රේදෙන්, කුසුම රජසින්; නෙත් කැලඹිනි, නෙත්‍රයන් ක්ෂුභිතවී. මෙහි-ප්‍රියදර්ශනයෙන්වූ සන්තොෂ බාෂ්පය පුෂ්පරේණු පීඩායෙන් වීයයි හැඟවීම, **ලෙශ නම්.**

267 කෙනෙක්, සමහර කෙනෙක්; රහස, රහස්හි; එක් ලෙසෙක්නි වැණුම්, එක්තරා ලෙශයකින් වර්ණනාකිරීම; ලව වියත්, ලවාලඞ්කාරයයි කියත්; මෙ පිළිවෙළිනි, මේ පන්තීන්; විලිත්වූ, දුක්වූයේ; ගරහ, ගර්හාවයයි; අන්හු මෙසේ වියත්, අන් ජනකෙනෙක් මෙසේ කියත්. මෙහි-නින්දාලෙශයෙන් කළ ස්තුතිද; ස්තුති ලෙශයෙන් කළ නින්දාද ලෙශ නම යනු භාවයි.

268 යමෙක්; යම් පුරුෂයෙක්; නියුණුවට, නිර්දොෂවීමට; අරියුමේ යුහු පියොවෙක් ඇද්ද, ආරාධනාවෙහි යොමුවූ ප්‍රවෘත්තියක් ඇත්තේද හෙවත් චාටුක්‍රියා දනිද්ද, එ කුරුරැස් විසින්, ඒ ක්‍රූරයා විසින්; සිකි, යෙහෙළිය; මෙ තමාහට, මේ මට; කිමෙක්ද, කවර ප්‍රයොජනයෙක්ද. මෙහි-චාටුක්‍රියා දනිතියි වල්ලභයාට නින්දාලෙශයෙන් ස්තුතිකළ හෙයින්, **ස්තුති ලවයි.**

269 කෙළිදල තැත් වරා—රණවෙස්හි බඳද යමෙක්,
තියම සුරිඳු කියහැකි—සබඳ දහර නිරිඳු බඳ.

270 පෙර කී වත් පමණ—පිළිවෙළිනි යළ කිවත්,
යෙදුමොවුනොවුන් හා වත්—පිළිවෙළ වෙ හේ මේ ගිත්.

271 සිනිඳු සිනා වුවත්—නුවන්පැහැ විල්කෙළියේ,
සරතැස් තෙනී කල්බඳ—කුමුදු කමලිඳුවර තී.

272 පිය නම් කල්වදන්—රසවත් නම් රෙසෙන් යුත්,
හිව් නම් දුනු අහිකර—ලකරසිරි තුන් මෙ තියර.

---

269 යමෙක්, යම් රජෙක්; කෙළිදල තැත් වරා, ක්‍රීඩායෙහි දක් උත්සාහය හැර; රණවෙස්හි බඳද, යුධවෙශයෙහි බඳද හෙවත් යුධයට සැරහුනේද; සුරිඳු බඳ, සුරෙන්‍ද්‍රයාබඳු දෙහඇති; හෙ දහර නිරිඳු, ඒ තරුණ නරෙන්‍ද්‍රතෙම; තියට සබඳ හැකි, තිට සම්බන්ධයට සුදුසුයි. මෙහි-රතික්‍රීඩායෙහි බඩවූ අධ්‍යාස ඇති රාජකුමාරිකාවට විවාහ ප්‍රාර්ථනාකරණ තරුණ රාජයාගේ යුධාභිප්‍රාය බව කියනකල සඛිය විසින් සතුතිලෙශයෙන් නිඥුව කරණලද හෙයින් නිඥ ලවයි.

ලෙශාලඞ්කාර නිමි.

---

270 පෙර කී වත් පමණ, පූර්වෝද්දිෂ්ට වසතූන් ප්‍රමාණවූ; යළ කිවත්, පසුව නිර්දිෂ්ටයන්ගේ; පිළිවෙළිනී, පන්තීන්; ඔවුනොවුන් හා යෙදුම් වත්, අන්‍යොන්‍යයන් හා යෙදීම් වත්හොත්; හේ පිළිවෙළ වෙ, ඒ ක්‍රමාලඞ්කාර නම් වේ; මේ ගිත්, මෙ පරිද්දෙනි.

271 කල්බඳ, කාන්තවූ දෙහ ඇත්තිය; විල් කෙළියේ, තඩාග ක්‍රීඩායෙහි; සරතැස් තී, ශ්‍රාන්තවූ තීගේ; සිනිඳු, සනිගධවූ; සිනා වුවත් නුවන් පැහැ, සම්තවක්ත්‍රනෙත්‍ර ප්‍රභාවන්; කුමුදු කමලිඳු වර, කෞමුද පද්ම නීලොත්පලයන් විසින්; තෙනී, වචාකෙළේ. මෙහි-ආදි කී සම්තවක්ත්‍ර නෙත්‍රයන්ට පසුව කී කුමුද කමල් නීලොත්පලයන් පිළිවෙළින් යෙදෙන හෙයින්, ක්‍රමාලඞ්කාරයි.

ක්‍රමාලඞ්කාර නිමි.

---

272 පියනම්, ප්‍රෙයොලඞ්කාරය නම්; කල් වදන්, මනොඥ වචනයි; රසවත් නම්, රසාලඞ්කාරය නම්; රෙසෙන්යුත්, (ශෘඞ්ගාරාදි) රසයෙන් යුක්තය; හිව් නම්, ඌර්ජස්වි නම් (අලඞ්කාරය)

273 යමෙක්ද අද ගොවිඳු—සතොස් ගෙ ආ කල්හි,
තමහට උපන් හේ වෙනු—පිළි තා මෙ ආ ගමිනින්.

274 සිසි හිරු මරු දෙරණ—අග තො ගුවන් හුනන් සුත්,
ත මේ විලසික්ම තෙනෙත්—කරතැස්සමුකවර මෝ.

275 නිදුටු පෙරශ මියුරු—පණ රස මෙහි පියඹ රොස්,
විරු කුළුණු අසිරි වහස්—බියදු නැහැරුමට වේ.

දුනු අභිසර, ජනිතවූ අහඞ්කාර ඇත්තේය; ලකර සිරි තුන්,(මේ යථොක්තවූ) අලඞ්කාරශ්‍රී තුන; මෙ තියර, මේ ආකාරයි.

273 ගොවිඳු, ගොවින්දයා; ගෙ ආ කල්හි, ගෘහයට ආ කල්හි; අද, අද දවස්; තමහටඋපන්, මට උපන්නාවූ; සතොස්, සන්තොෂය; යමෙක්ද, යම් පමණෙක්ද; හේ, එබඳු සන්තොෂයෙක්; පිළි, නැවත; තා මෙ ආ ගමිනින්, තා මේ ආවාවූ ගමනින්; වෙනු, වන්නේ වේනුයි. මේ-විෂ්ණු තමන්ගේ ගෙට ආ කල්හි උපන් ප්‍රීතිය නැවතත් උන්ම ආ ගමනකින් මිස අන් අයුරකින් නොවන නියාව කියා විදුර නරෙන්ද්‍රයන් විසින් කළ ප්‍රීති ප්‍රකාශයයි. **ප්‍රෙයොලඞ්කාරයි.**

274 තෙනෙත්, ත්‍රිනෙත්‍රය; සිසි, චන්ද්‍රයාහා; හිරු, සූය්‍ය්‍යා හා, මරු, මාරුතය හා; දෙරණ, ධරණීය හා; අග, වහ්නිය හා; තො; ජලය හා; ගුවන්; ආකාශය හා; හුනන් සුත්, යාගයුක්තයා හා හෙවත් ජයමාන හා; ත මේ විලස්, තාගේ මේ (අෂ්ටමූර්ත්ති සඞ්ඛ්‍යාත) විලාසය; ඉක්ම, අතික්‍රාන්තව; ඇස් සමුකරන්, ප්‍රත්‍යක්ෂකරන්නට; කවරමෝ, (අපි) කවරමෝද. මේ-තොපගේ අෂ්ටමූර්ත්තිය ඉක්ම විලාසය දක්කහෙමෝදැයි ඊශ්වරයන් දක රාමවමින් රජහු කි ප්‍රිය වචනයි. **ප්‍රෙයස් නම්.**

ප්‍රෙයොලඞ්කාර නිමි.

---

275 රස, රසාලඞ්කාරයතෙම; පෙර, පූර්‍වයෙහි හෙවත් ප්‍රථම පරිච්ඡෙදයෙහි; මියුරු පණ නිදුටු, මධුරප්‍රාණයෙහි නිර්දිෂ්ටය; මෙහි, මේ ස්ථානයෙහි (රසයතෙම); පියඹ, ශෘඞ්ගාරය; රොස්; රොෂය; විරු, විරය; කුළුණු, කරුණාය; අසිරි, ආශ්චය්‍ය්‍යය, වහස්, හාස්‍යය; බියදු, භයානකය; නැහැරුම්, බිභත්සයයි; අට වෙ, අටක් වෙ.

276 මියන ඇය සමගම—මියද යහදසුනිස්නා,
නමහට එතර මෙ සියෝ—සිරිසර කවර සේ වී.

277 රුගෙණ කෙහෙපත ඇ—යමැදිද මා පෙරට ලා,
පවිටු එ දුස්සන් දුටු—මොහොතෙක්හි කුම් දෙනුයේ.

278 නොදැන සහ සයුරු—දෙරණ නොකැර මගහුනන්,
නොපවත්වා මහත් දන්—මිහිපල් වනෙම් ම කෙසේ.

279 එ කොමලඟහට මල්—යහනුදු හොත රද දෙනෝ,
හෝ දුන් නොවී කවරසේ—සියාදෙලෙහි වියෝ වී.

---

276 මියන, මියන කල්හි; ඇය සමගම මියද, ඒ කාන්තාව හා එක්වම මාතනවයද; යහදසුන් ඉස්නා, ප්‍රියදර්ශනයන් කැමැත් තාවූ; නමහට, මහට; එතරම්, ඒසා මහත්වූ; එ සියෝ සිරිසර, ඒ සම්භොග ශ්‍රීසාරය; කවරසේ වී, කවර පරිද්දෙකින් වීද. මේ ආදි වියුක්තව සිට සම්භොගයට පැමිණියාවූ පුරුෂයාගේ වචන යෙහි රතිගුණය විප්‍රලම්භයෙන් ශෘඞ්ගාරභාවයට පැමිණ රසවත් වූ බව දතයුතු. **ශෘඞ්ගාර රසයි.**

277 යම්, යමෙක්; ඇ, ඒ ද්‍රෞපදිය; කෙහෙපත රුගෙණ, කෙශ යෙනි හැරගෙණ; මා පෙරට ලා ඇදිද, මාගේ අභිමුඛයෙහි ලා ආකර්ෂණය කෙළේද; දුටු, දක්නාලද්දේය; පවිටු එ දුස්සන්, පාපිවූ ඒ දුශ්ශාසනයාතෙම; මොහොතෙක්හි, මුහූර්තයෙක්හිද හෙවත් ක්ෂණයෙක්හිද; කුම් දෙනුයේ, කුමට ජීවත්වන්නේද. මෙසේ තමා අඹු ද්‍රෞපදිය දූසෙහිදිනීන් හිසකේ ගෙණ ඇද්දවූ දුර්යොධන සහොදරවූ දුශ්ශාසනයාට භීමසෙනයාගේ ක්‍රෝධය වැඩි රෞද්‍රවි. **රෞද්‍ර රසයි.**

278 සහසයුරු දෙරණ, සසාගරවූ ධරණිය; නොදැන, ජය නොගෙණ; මගහුනන් නොකැර, මහායාග නොකොට; මහත් දන් නොපවත්වා, මහාදාන නොපවත්වා; ම කෙසේ මිහිපල් වනෙම්, මම් කෙසේ රජ නම් වෙම්ද. මෙසේ උත්සාහව උත්සා හය වීරරස නම්වේ. **වීර රසයි**

279 එ කොමලඟහට, ඒ කොමලාඞ්ගියට; මල් යහනුදු හොත, කුසුම ශයනයද පවා; රද දෙනෝ, රුජාජනනය කරන් නේය; හෝ, ඒ කාන්තාව; දුන්, දූන්වනාහි; වියෝ වී, විප්‍රයොග යට පැමිණ; සියා දෙලෙහි, චිතකාගනියෙහි හෙවත් දරසෑමයහි; කවරසේ හොවි, කෙසේනම් වැද හොවීදෝ. **කරුණා රසයි.**

280 පළ රග පට කිසල්—රුසිරබරණ කුසුම්රැස්,
ගනසා වර නිවෙස් මේ—විසිතුරු එ නඳන තුරුන්.

281 නුබුත් මලැතිය මේ—පියයුරුබර වොරජනා,
නවලද පැටි කරත් පත්—නියරජ උතුරුසළුයෙන්.

282 මෙ සුරරජ විදුරවි—දරඅතොසල හුතැස් යුත්,
සමරුත් දිතගනො යමක්—දූහැ සන්න හෙන්ද තෙලෙ.

283 බිබී නා සතුරන්—හුරිරු දෙහොතින් උකහා,
නසිත් පිසස්හු කවද—සුවහස් සහතුණබරණ.

---

280 එ නඳන තුරුන්, ඒ නන්දනොද්‍යානයෙහි වෘක්ෂයන්ගේ; කිසල්, කිශලය නම්; පළ රග, ව්‍යක්තවූ පැහැ ඇති; පට, පට වස්ත්‍රමය; කුසුම්රැස්, කුසුමරාශිය නම්; රුසිරබරණ, රුචිරාභරණමය; ගනසා, ඝනවූ ශාඛා නම්; වර නිවෙස්, උත්තමවූ නිවෙශමය; මේ විසිතුරු, මේවිචිත්‍රරස නමි. **ආශ්චර්ය රසයි.**

281 නුබුන් මලැතිය, අභිනවවූ හෙවත් නොමිරිකුනාවූ මල් දම් ඇති තැනැත්තිය; වොරජනා, විරාජමානවූ; මෙ පියයුරු බර, මේ පයෝධරභාරයෙහි, නවලද, අභිනවව ලද්දාවූ; නියරජ, නඛරාජිය; උතුරුසළුයෙන්, උත්තරසාටකයෙන්; පැටිකරන් පත්, මුවගකරත්හොත් යුක්තයි. මෙහි–“නුබුන් මල්”යි කීමෙන් අභිනව විවාහයකීහු. **හාස්‍ය රසයි.**

282 යමක් සම්රුත්, යම් ආයුධයක් සමරණීය කරත්ම; දිතගනො, දෛත්‍යාඞ්ගනාවෝ හෙවත් අසුර කාන්තාවෝ; සන්න දූහැ, සංඥාවගැර; තෙලෙ හෙන්ද, තලයෙහි පතිතවේද්ද; දර අත්, ධාරාන්තයෙහි; ශසල, ආශ්‍රිතවූ හෙවත් පිහිටියාවූ; හුතැස් යුත්, වහ්නිඇති; මෙ සුරරජ විදුරවි, මේ ශක්‍රයාගේ වජ්‍රායුධයයි. **භයානක රසයි.**

283 නා සතුරන් හුරිරු, නාගේ ශත්‍රුන්ගේ රුධිරය; දෙහොතින්, හස්තසම්පුටයෙන්; උකහා බිබී, උකාගෙණ පානය කර මින්; අතුණු අබරණ, අන්ත්‍රයන් ආභරණකොට ඇති හෙවත් බඩවැල්පලන්; පිසස්හු, පිශාචයෝ; කවද සුවහස් සහ, කවන්ධ සහස්‍රයන් හා එක්ව; නසිත්, නටන්නාහ. **බීභත්ස රසයි.**

රසාලඞ්කාර නිමි.

284 නොවේවා බිය තා—මෙනෙහි පිළිවක්මි වී,
වැළහෙත්නමොවුනතුරේ—පිළි නොපවති තමා සග.

---

285 **කැමතියත** නොකියා—පිළි ඒම සිදුවන්නට,
පිළිපදනා වදන් **යම්**—පරියාකියුම් වෙ මෙමෙස්.

286 කඩා මල් කොවුල්—නවලොඳුල අඹයටියේ,
මමෙ වළකම් උයන්හි—දෙදෙනා යෙහෙන් වසත්වා.

---

287 සමහිත නම් යමක්—නිපදමෙහි බද තැත්හට,
පුන ඒම සාහනුවා—විදින් පිළිලට වෙ මෙමෙස්.

---

284 පිළිවක්මි වී, ප්‍රතිපක්ෂයෙම් කියා; තා මෙමෙනෙහි, තාගේ සිත්හි; බිය නොවේවා, භයක් නොවේවා; වැළහෙත්නම්, (යම් කෙනෙක්) සැඟවෙන්නාහු වූහුනම්; ඔවුනාතුරේ, ඔවුන් අතුරෙහි; තමාසග, මාගේ ඛඞ්ගය; පිළි නොපවති, නැවත ප්‍රවෘත්ත නොවේ, මෙහි-බිඳුනු තැනැත්තන් නොමරම්යි යි හෙයින් මේ වීරපුරුෂයාගේ අහඞ්කාර යුක්ත වචනය ඌර්ජස්වී නමි. **ඌර්ජස්ව්‍යලඞ්කාරයි.**

ඌර්ජස්ව්‍යලඞ්කාර නිමි.

---

285 කැමතියත නොකියා, අභිප්‍රේතාර්ථය නොකියා; පිළි, නැවත; ඒම සිදුවන්නට, ඒ අර්ථයම සිද්ධවන පිණිස; පිළිපදනා, ප්‍රතිපාදනය කරන්නාවූ; **යම්** වදන්, යම් වචනයෙක් ඇද්ද; වෙ, එය; පරියාකියුම්, පර්‍ය්‍යායොක්ති නම් වේ; මෙමෙස්, (ඒ) මෙ පරිද්දෙනි.

286 උයන්හි, උද්‍යානයෙහි; නවලොඳුල, අභිනවව සඤ්ජාතවූ; අඹයටියේ, චූතයෂ්ටියෙහි; මල්, කුසුමයන්; කොවුල්, පරභෘත තෙම; කඩා, කඩයි; මම් එ වළකම්, මම් ඒ නිවාරණය කෙරෙමි; දෙදෙන, (තොපි) දෙදෙනා; යෙහෙන්, සුවසේ; වසත්වා, වාසය කරත්වා මෙහි-සම්භොගාර්ථිවූ ස්ත්‍රීපුරුෂ දෙදෙනාට අවකාශ දෙන අභිප්‍රායෙන්, ඒ අර්ථසිද්ධියට අනුරූපව කියනලද අතික් කාරණයවූ මේ වාක්‍යය, **පර්‍ය්‍යායොක්ති නම් වේ.**

පර්‍ය්‍යායොක්ති අලඞ්කාර නිමි.

---

287 යමක්, යම් අර්ථයක්; නිපදමෙහි, **නිෂ්පන්න** කිරීමෙහි; බද තැත්හට, බද්ධොත්සාහ ඇත්තාහට; පුන, නැවත; ඒම, ඒ

288 සගවන් නසින් ඇය—කරණ සරණත මුදුනේ,
තමගට වැහරව යෙහෙන්—ගනගැඹුරුපන් එ කෙණෙ.

289 සැපතට සිතට හෝ—අනුතුරු යම් මහත් බැව්,
කියත් වියත් මහත්මෝ—උදත්ත යෙන් හෙ මෙසේ,

290 රුවන් බිත් පුවුටු—පිළිබිඹු සගස්නි සියෝ,
හනුමත් තැතින් දත් ලක්--පුරෙහි දසගිව්හු සබෙහි,

291 නොවන් විලු ඒ රම—ගුරුහු වදනික් මෙන්හිටි,
යමෙක් ද වූයේ සගස්—දසගිව්හු හිස් සිඳුමට.

අණියම; සාගනුවා, සාදන්නක්හුගේ; විදින්, දෛවයෙන්; පිළිලබ, ප්‍රතිලාභය; සමහිතනම්, සමාහිතාලඞ්කාර නම්වේ, හෙ මෙසේ, ඒ මේ ආකාරයෙනි.

288 ඇය සගවන්නසින්, ඇය හා සමගවන අධ්‍යාශයෙන්; සරණත, චරණය; මුදුනේ කරණ, මස්තකයෙහි කරන්නාවූ; තමගට, මට; යෙහෙන් වැහරව, සුවසේ උපකාරව; එ කෙණෙ, ඒ ක්‍ෂණයෙහි; ගනගැජුම් උපන්, මෙඝ ගර්ජනය උපනී. මේ, ස්ත්‍රිය වශගකොට ගැන්මෙහි බඩාධ්‍යාශයෙන් පදනමස්කාර කරන්නහුගේ දෛවයෙන් ඇගේ මානභඞ්ගයට හෙතුවූ ඝන ගර්ජනය ලැබීම, **සමාහිත නම්.**

සමාහිතාලඞ්කාර නිමි,

---

289 සැපතට, සම්පත්තියට හෝ, සිතට හෝ; චිත්තයට හෝ; අනුතුරු, උත්තරයක් නැත්තාවූ; යම් මහත්බැව්, යම් මහත් භාවයක්; කියත්, කියත් හොත්; වියත් මහත්මෝ, ව්‍යක්තවූ මහාත්මයෝ; උදත්තායෙන්, උදත්තාලඞ්කාරයයි කියත්; හෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි.

290 ලක්පුරෙහි, ලඞ්කාපුරයෙහි; රුවන්බිත් පුවුටු, රත්න භිත්තියෙහි ප්‍රවිෂ්ටවූ; පිළිබිඹු සගස්නි, ප්‍රතිබිම්බ සහද්‍රයෙන්, සියෝ, යුක්තවූ; දසගිව්හු, දශග්‍රිවයා හෙවත් රාවණයා; හනුමත්, හනුමන්තනම් වානර තෙම; සබෙහි, සභායෙහි; තැතින් දත්, යත්නයෙන් දති. මෙහි-ස්ඵටික දර්පණභිත්ති ඇති සභාගෘහයෙහි හුන් රාවණයාගේ ඡයාරූප බොහෝ බැවින් හනුමත් ඔහු හැඳිනගත නොහි හිඳ, යත්නයෙන් හැඳිනගතැයි කීමෙන් රාවණයාගේ විභූතියෙහි උදත්තතාව කී. **විභූත්‍යුදත්තයි.**

291 යමෙක්, යම් රාමයෙක්තෙම; දසගිව්හු, දශකණ්ඨයාගේ; හිස් සිඳුමට, ශිරශ්ඡෙදනය පිණිස; සගස් වූයේද, සාහසික

292 පිළිසෙව් වෙ වලකා—එකක්හු අන්හු දසුන්,
ගෙ මෙසෙ නොපස්හි කුසුම්—සර එව්හු සුවහස් වී.

293 සඳුන් සිසිරැස් මරු—දකුණු වී මට හුතැස්රැස්,
සිහිලස්ලු අන්නට යත්—විසාපිළිසෙව් නම් වේ.

294 අමා මෙරජ සුපුන්—සිසි යත් නැත් තමා හේ,
වසඳ රැසැත් මෙ වියත්—සියරූ පිළිසෙව් නම් වේ.

වූයේද; ඒ රම්, ඒ රාමතෙම්; ගුරුහු වදනික්මෙන්නට, ගුරුහුගේ වචනය අතික්‍රාන්තවන්නට; නොවන් විලු, අසමර්‍ථ වීලු. මෙහි, ත්‍රෛලොක්‍ය ජයීවූ රාවණයාගේ ශිරශ්ඡෙදයට පවා සමර්‍ථවූ රාමයා තමා තුදුස් හවුරුද්දක් වල ගිද අවුත් රජකරවයි වලට යවා; දශරථයන් මළ කල බරතයා ගොසින් රාජ්‍යයට ආරාධනාකල කල්හි රාජ්‍යය නිසාද ගුරුන් කී අවධියට පූර්‍වනොගිය හෙයින් ගුරුවචනය නොඉක්මවූ බැව රාමයන්ගේ ආශයොදාත්ත බවයි. ආශයොදාත්තයි.

උදාත්තාලඞ්කාර නිමි.

---

292 එකක්හු වලකා, එක් පදාර්‍ථයක්හු නිවර්‍තනය කොට; අන්හු දසුන්, අනිකක්හු දක්වීම; පිළිසෙව් වෙ, ප්‍රතිෂෙධ හෙවත් අපහ්නුති (නම්) වේ; ගෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි; කුසුම්සර, කුසුමශරයාණන්; නොපස්හි, පඤ්චබාණ නොවෙයි; එව්හු, ඒ අනඞ්ගයාගේ; සර සුවහස් වී, ශර ලක්‍ෂගණනැයි කියායි. මෙහි-අනඞ්ගයාගේ පඤ්චබාණබව වලකා ශරශතසහස්‍ර බව දක්වීමෙන්, අපහ්නුති නම් වී. ධර්‍මාපහ්නුතියි.

293 සඳුන්, චන්දනද; සිසිරැස්, චන්ද්‍රරශ්මිද; දකුණුමරු, දක්‍ෂිණ මාරුතයද; මට හුතැස්රැස් වී, මට හුතාශනරාශි විය හෙවත් ගිනිරැස් විය; අන්නට, සෙස්සන්ට; සිහිලස්ලු යත්, සීතලයෝයයි කියත්හොත්; විසාපිළිසෙව් නම් වේ, විෂයප්‍රතිෂෙධ නම්වේ. විෂයාපහ්නුතියි.

294 සුපුන් සිසි, සම්පූර්ණ චන්ද්‍රතෙම; අමාමෙරජ යත්, අමෘතරශ්මියයි කියත්හොත්; හේ තමා නැත්, කාරණ තමාම නැත; මෙ, මේ චන්ද්‍රතෙම; වසඳ, විෂදායකවූ; රැසැත්, රශ්මිඇත්තේයයි; වියත්, කියත්හොත්; සියරූපිළිසෙව් නම් වේ, ස්වරූප ප්‍රතිෂෙධ නම් වේ. ස්වරූපාපහ්නුතියි

අපහ්නුත්‍යලඞ්කාර නිමි.

295 නොයෙක් අරුතින් යුත්—එක්රුවදන් සෙලෙස් නම්,
හේ වේ නුබුන්පද බුන්—පදඅත්මැ යි දෙනියර.

296 දිය මුදුනට එක්—ලකර කෙසුරුසිරි සියෝ,
ලද පලතෙදිනි පුබුදු—පිලි දුන් මෙ රජකමලුදු.

297 සිට දසරදදමින්—ඒ රජනා වොරජනා,
අනුබඳ දන්සිරින් බඳ—සියසපු ලොලුන් අදහස්.

---

295 නොයෙක් අරුතින්යුත්, අනෙකාර්ථයෙන් යුක්තවූ; එක්රුවදන්, එකරූප වචනය; සෙලෙස් නම්, ශ්ලෙෂනම් වේ; හේ, ඒ ශ්ලෙෂය; නුබුන් පද, අභින්න පදය; බුන් පද අත්මැයි, භින්න පදාත්මක යයිකියා; දෙනියර, ද්විප්‍රකාරයි.

296 දියමුදුනට, ජගන්මස්තකයට නොහොත් ජලමස්තකයට; එක් ලකර, එකාලඞ්කාරවූ; කෙසුරු සිරි, සිංහසමාන ශ්‍රීන් නොහොත් කෙශරශ්‍රීන්; සියෝ, යුක්තවූ; මෙ රජකමලුදු, මේ රාජොත්තමද නොහොත් මේ නායක පද්මද; පිලි දුන්, දුන් වනාහි; ලද, ලද්දාවූ; පලතෙදිනි, ප්‍රසන්නවූ තෙජස් කරණකොටගෙණ නොහොත් ව්‍යක්තවූ සූර්‍ය්‍යාතාපය කරණකොටගෙණ; පුබුදු, ප්‍රබොධවී. මෙහි “දියමුදුනට” යන පදයද “කෙසුරුසිරි” යන පදයද, “මෙරජකමල්” යන පදයද, “පලතෙදිනි” යන පදයද ඔබින්ඔබ පදයන් නොබිඳ මේ දෙපක්ෂයටම අර්ථ ගතයුතු හෙයින්, මේ අභින්නපද ශ්ලෙෂ නම්. **අභින්නපද ශ්ලෙෂයි.**

297 දසරදදමින් සිට, දශරාජධර්මයෙන් පැවත; වොරජනා, විරාජමාන වන්නාවූ; ඒ රජනා, ඒ රාජොත්තමතෙම; අනුබඳ දන්සිරින්, නිරන්තරවූ දනශ්‍රීන්; සියසපුලොලුන්, ස්වසම්පත්ති ලුබ්ධයන්ගේ; අදහස් බඳ, අධ්‍යාස බද හෙවත් තමාගේ සම්පත්තිය කැමැත්තවුන් දනශ්‍රියෙන් සිත් ගති නොහොත්-සරද, සාර දවූ; දමින්, දමයෙන් හෙවත් යහැකිල්ලෙන්; සිටද, සජිතවද; වොරජනා, ශොභනාවූ; ඒ නාරජ, ඒ හස්තිරාජතෙම; දන්සිරින්, මදශොභාවෙන්; අනුබද, අනුබද්ධවූ; සියසපුලොලුන්, ශත ගණන් භෘඞ්ගලොලයන්ගේ; අදහස් බද, අධ්‍යාස ගති.

මෙහි-“දසරද” යනාදිවූ පදයන් භින්නව ඔබමොබ ගොස් දෙපක්ෂයට අර්ථ යෙදෙන හෙයින් භින්නපදශ්ලෙෂ නම්. **භින්නපදශ්ලෙෂයි.**

298 උවමි වැතිරෙක රූ—අකෙවි මෙ ඈ කල විසා,
පෙර දැක්වූ සෙලෙසිනන්—දෙයෙකැත් එතරවත්නෙමි.

299 නොබුන් කම් සනියම්—අවිරුදුකම් මෙයින් අන්,
විරුදත්ම නොවිරුදු රූ—නියම් අකෙවි සියෝ නම්.

300 සිනිදු පිය මියුරු—පළවකළ රා වමියන්,
නුවනත්හු සිකිකත්හුදු—පියොදත්ම අදති පියන්·

301 සයුරුහිමය විපක්—සලසැව්හි මෙ ගුණසිඳුම්;
ගජනතුරේ මෙදෙව්කර—නරනිඳු රකුත් න දෙරණ.

---

298 උවමි, උපමාය; වැතිරෙක, ව්‍යතිරෙකය; රූ, රූපකය; අකෙවි, ආක්ෂේපය; (යන) මෙ ඈ මේ ආදිය; විසාකළ, විෂය කළාවූ; පෙර දැක්වූ, පූර්වයෙහි (ඒ ඒ අලඞ්කාරස්ථානයෙහි) දැක්වූ; සෙලෙසින්, ශ්ලේෂයෙන්; අන් දෙයෙකැත්, අන්‍යවූ ශ්ලේෂයෙකුත් ඇත; එතර වත්නෙමි, ඉක්බිත්තෙන් කියමි.

299 නොබුන්කම්, අභින්නකර්මශ්ලේෂය; සනියම්, සනියමශ්ලේෂය; විරුදුකම්, විරුද්ධකර්මශ්ලේෂය; මෙයින් අන්, මෙයින් අන්‍යවූ (අවිරුද්ධ කර්මශ්ලේෂය); විරුදත්ම, විරුද්ධාත්ම ශ්ලේෂය; නොවිරුදු රූ, අවිරුද්ධ රූපශ්ලේෂය; නියම් අකෙවි සියෝ නම්, නියමාක්ෂේප රූපක නම් ශ්ලේෂද්‍යයි (යන මේ) ශ්ලේෂයෝ වෙත්.

300 සිනිදු, ස්නිග්ධවූ; පියමියුරු, ප්‍රියමධුරවූ හෙවත් ස්වභාව සුන්දරවූ; රා පළවකළ, රාගය ප්‍රකාශකළාවූ; වමියන් නුවනත්හු, කාන්තාවන්ගේ නෙත්‍රයෝද; සිකිකත්හුදු, සඛීස්ත්‍රීහුද; පියොදත්ම, මෙහෙයත්ම; පියන් අදති, වල්ලභයන් ආකර්ෂණය කෙරෙත්. මෙහි-සිනිදු බවද; සමවූදෘෂ්ටිය හා දූතීන් තමන් මෙහෙයත්ම වල්ලභයන් ඒ කාන්තාවන් කරා අදනා ක්‍රියාවද එක මනු වි, අභින්නක්‍රියා නම් වේ. **අභින්නකර්මශ්ලේෂයි·**

301 නරනිඳු, නරොත්තමය; න දෙරණ රකුත්, තා ධරණිය රක්ෂාකරණ කල්හි; විපක්, විපක්ෂයෙක් නොහොත් සාදෘශ්‍යයෙක්; සයුරුහිමය, සාගරයෙහිමය; ගුණසිඳුම්, ගුණ නැසීම නොහොත් දුනුදිය සිඳීම; මෙ සලසැව්හි, මේ චචලවූ චාපයෙහිමය; මෙදෙව්කර, මදවිකාරය නොහොත් මේ දෙවිකාරය; ගජනතුරේ, (මේ) හස්තීන් කෙරෙහිමය. (මෙසී දේ) මෙහි මූන් සෙසු තැන නැතැයි හැඟවූ හෙයින් මේ සනියමශ්ලේෂ නමි. **සනියම ශ්ලේෂයි.**

302 විලිත්කළ රා දල—වල අඟ මගී තැවුමෙක්,
පුවස් නැසී සහස්රස්—මුවරදෙදෙ මෙ වැජඹෙනේ.

303 මියුරු මනකල් රා—වඩන කොමල කෙවිල්ලන්,
ඇසෙන් තෙපුල්හු සියල්—පැහැසෙත් නිලුපුලැසියෝ.

304 නොවෙන්වද සියල්—දිය රක්ගි තො අනන්වද,
නොනාගි ඉසුරු වුවද—පිළි න බුජග සසග නැත්.

---

302 රා විලිත්කළ, රත්පැහැය ප්‍රකාශකළාවූ නොහොත් රාගය ප්‍රකාශකළාවූ; දලවල අඟ, ජ්වාලාකුල ශරීර ඇති; මගී තැවුමෙක්, පථිකයන්ට සන්තාපවූ; නොහොත්-දලවල අඟ, ඊශ්වරලලාට නෙත්‍රයෙන් නිෂ්ක්‍රාන්ත වහ්නිජ්වාලා යෙන්අවලි ඩවූශරීරඇති; මගී තැවුමෙක්, පථිකයන්ට විප්‍රවාසී හෙයින්සන්තාප කරන්නාවූ; සහස්රස්, සහස්‍රරශ්මිතෙම; පුවස් නැයි, ප්‍රකාශ වලා සැඟවින; මෙ මුවරදෙදෙ, මේ මකරධ්වජතෙමේ; වැජඹෙනේ, පැළඹෙන්නේය; මෙහි-ශ්ලේෂයෙන් කී සූර්‍ය්‍ය කාම දෙදෙනා කෙරෙන් එකෙකු සැඟවෙන හෙයිනුත්, එකෙකු පැලඹෙන හෙයිනුත් මේ විරුඬක්‍රියා නම්, **විරුඬ කර්මශ්ලේෂයි.**

303 මියුරු, මධුරවූ; මනකල්, චිත්තප්‍රියවූ; රා වඩන, රාගය වඩන්නාවූ; කොමල, කොමලවූ; කෙවිල්ලන්, කොකිලාවන්ගේ; තෙපුල්හු, වචනයෝ; ඇසෙත්, ශ්‍රොතවිෂය වන්නාහ; සියල් නිලුපුලැසියෝ, සකල නීලොත්පලාක්‍ෂීහු ෲගවත් රූපස්ත්‍රීහු; පැහැසෙත්, ආලිඞ්ගනය වෙත්. මෙහි-ශ්ලේෂයෙන් කී කොකිල ගිතිකා ඇසෙන බව හා ස්ත්‍රීන්ගේ පැහැසෙන ක්‍රියාව හා දෙක විරුඬ ක්‍රියා නොවන හෙයින් අවිරුඬකර්ම නම්. **අවිරුඬ කර්ම ශ්ලේෂයි.**

304 නොවෙන්වද, වෙනස් නොවද නොහොත් විෂ්ණු නොවද; තො සියල්දිය රක්ගි, තෝ සමස්තලෝකය රක්‍ෂාකරන්නෙහිය; අනන්වද, ගුණ ආදින් අනන්තවද; නොනාගි, අනායක යෙහිය හෙවත් නායකයක්හු නැත්තෙහිය; නොහොත්-අනන්වද. අනන්ත නාගරාජවද; නොනාගි, නාග නොවන්නෙහිය; පිළි, නැවත; න ඉසුරු වුවද, තා ඊශ්වර වුවද; බුජග සසග නැත්, භුජීයන්ගේ සංසගිනැත නොහොත් සපිසංසග නැති. **විරුඬාකර්ම ශ්ලේෂයි.**

305 උදු එළඹි පතළ—තෙදුදුල් දිදු ලෝපල්,
විමලත්ම උතුම අතන්—සිරි ලකළ නො කලාවත්.

306 රකුත් තා මෙ දෙරණ—බලනත්හි වක් සැව්හි,
මෙහෙයු සිඛිකතුනතුරේ—වමියන් බැමියුගද වක්.

---

307 දූ කිරිය ගුණ වත්—හේ යම් වැයල් දස්නක්,
වෙසෙස් නිපැත්වීනම්—වෙසෙසැයි වියත් හෙ මෙසේ.

308 නොවේ දෙවඟනකුදු—නොද ගඳඹකුලෙහි නිපන්,
ඉතිදු මෙ කත් පොහොසත්—තව බිදිනවස් බඹහුදු.

---

305 උදු එළඹි, අභිවෘද්ධියට උපසම්පන්නවූ නොහොත් උදයාරූඪවූ; පතළ තෙද උදුල, ව්‍යාප්තවූ තේජසින් උජ්වලිතවූ නොහොත් ව්‍යක්තවූ කාන්තියෙන් බබලන්නාවූ; දිදු, බ්‍රාහ්මණයන්ට නායකවූ නොහොත් තාරකාවන්ට නායකවූ; ලෝපල්, ලෝ රක්නාවූ නොහොත් ලොකපාලවූ; විමලත්ම, නිර්මලවූ ආත්ම ඇති; කලාවත්, චතුෂ්ෂෂ්ටිකලා ඇති නොහොත් ශොඩශකලා ඇති; නො උතුම අනත්සිරි ලකළ, නෝ උත්තමවූ අනන්තශ්‍රීයෙන් අලඞ්කෘතයෙහිය, **අවිරුඩාභාවශ්ලෙෂයි**

306 තා මෙදෙරණ රකුත්, තා මේ ධරණිය රක්‍ෂාකරණ කල්හි; වක්, වක්‍රවෙක් නම්; බලනත්හි, භටයන්ගේ හස්තයෙහි වූ; සැව්හි, චාපයෙහිමැයි; නොහොත් එසේ නොවේ-සිඛිකතුන් අතුරේ, සඛිකාන්තාවන් අතරෙහි; මෙහෙයු, ආවර්ජිතවූ; වමියන්, කාන්තාවන්ගේ; බැම යුගද; භ්‍රෑයුගමයෙහිද; වක්, ඒ වක්‍රතාව ඇත. මෙහි-රජහු රජකරණ කල්හි චාපයෙහි දුන්නෙහිමයයි නියමකොට, ඒ නියමය වළකා ස්ත්‍රීන්ගේ බැමයෙහිද ඇතැයි කීහෙයින් නියමාක්‍ෂෙප නමි. **නියමාක්‍ෂෙපශ්ලෙෂයි.**

ශ්ලෙෂාලඞ්කාර නිමි.

---

307 දූ, ජාතිය; කිරිය, ක්‍රියාය; ගුණ, ගුණය; වත්, වස්තුය; හේ, හෙතුය (යන මොවුන් සම්බන්ධවූ); යම් වැයල්දස්නක්, යම් කිසි විකල්පදර්ශනයක්; වෙසෙස් නිපැත්වීනම්, විශෙෂනිෂ්පත්ති ප්‍රකාශ කෙළේ නම්; වෙසෙසැයි වියත්, විශෙෂාලඞ්කාරයයි කියත්; හෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි.

308 දෙවඟනකුදු නොවේ, දිව්‍යාඞ්ගනාවකුදුනොවෙයි; නොද ගඳඹකුලෙහි නිපන්, නොද ගන්ධර්වකුලප්‍රසූතය හෙවත් ගන්ධර්ව කන්‍යාවකුත් නොවෙයි; ඉතිදු, මෙසේද වුවත්; මෙ කත්, මේ

309 නොබුන් බැම ඩහමට—නොයල නොරත් නෙත් වී,
නරනිඳු පි න සියල්ලෙන්—විපක්කුල බිම් හැපිලි.

310 අවි විශෝවගහු නොද—තියුණු පිළි නොද කැකුළු,
ඉතිදුහොත් දූනොහු විසින්—සියල් දියම දනාලද.

311 නො අස්හුදු නොදරිය—නො ගජරජනු නො සෙබළෝ,
වහස්නිම දෙනෙත්මනු—මිසුලැස්හු මෙ දිය සියල්.

312 රිය එක් සක් වසම්—අස්හු නො සැරි ගමන්සර.
පලතෙද් ගිරැක්මෙ සියල්—දිය යත් හේවෙසෙස් නම්

සාධනා නොමේ; බඹහුදු, බ්‍රහ්මයාගේද; තව තිදිනවිස්, තපො භඞ්ගය කරණ පිණිස; පොහොසත්, සමර්ථයි. මෙහි- දිව්‍යාඞ්ගනා නොද වෙයි; ගන්ධර්වකන්‍යා නොද වෙයි කියා ජාතියෙහි විකල්ප නාව දක්වාලා, බ්‍රහ්මයාගේ ධ්‍යානභෙදයමද සමර්ථයයි කි හෙයින්, මෙ ජාතිවිශෙෂ නම් **ජාතිවිශෙෂයි.**

309 නරනිඳු, නරෙන්ද්‍රය; තා බැම, තාගේ බැම; නොබුන් වී, **භින්න** නුවූයේය; මට, ඔෂ්ඨය; නොඩහට, **දෂ්ට** නොකරණලදය; යල, නැවත; නෙත්, නෙත්‍රය; නොරත් වී, රක්ත නොවී; (එත **කුදු** වුවත්) විපක් කුල, විපක්ෂ කුලය හෙවත් ශත්‍රුසමූහය; සියල් ලෙන්, සංහාරයෙන්; බිම්ගැපිලි, ව්‍යසනප්‍රාප්තවී. **ක්‍රියාවිශෙෂයි**

310 විශෝවගහු, අනඞ්ගයාගේ; අවි, ආයුධ; නොද **තියුණු** තීක්ෂණත් නොවෙයි; පිළි, නැවත; නොද කැකුළු, කර්කශත් නොවෙයි; ඉතිදුහොත්, එතකුදු වුවත්; දූන්, දූත් වනාහි; ඔහු විසින්, ඒ අනඞ්ගයා විසින්; සියල් දියම, සකලලොකයම; දනාලද, ජයගන්නාලදී. **ගුණවිශෙෂයි.**

311 නො අස්හුදු, අශ්වයෝත් නැත; නො රියද, රථත් නැත; නො ගජරජහු, හස්තිරාජයෝත් නැත; නොද සෙබළෝ, සේවා භටයෝත් නැත; [ඒ හැම නැතද] මිසුලැස්හු. මෘගාක්ෂිහු; මෙ සියල් දිය, මේ සමස්තජගත්; වහස්නිම, දෘෂ්ටීන්ම; දෙනෙත්මනු, ජයගණුත් මනු. **ද්‍රව්‍යවිශෙෂයි,**

312 රිය එක්සක්, රථයතම එකචක්‍රය; අස්හු, අශ්වයෝ; වසම්, විෂමයෝය; සැරිගමන් නොසර, ආධාරියාගේ ගමන නොදසාරය; [එතකුදු වුවත්] පලතෙද, ව්‍යක්ත තෙජස් ඇති; ගිරු, සූර්‍ය්‍යතෙම; සියල් දිය, සමස්ත ජගත්; ඇක්මෙ යත්; ආක්‍රමණය කෙරෙයි කියත් හොත්; හේවෙසෙස්නම්, හෙතුවිශෙෂ නම්. **හෙතුවිශෙෂයි.**

විශෙෂාලඞ්කාර නිමි.

313 කියවිවූ ගුණයෙන්—මහඅත්මන් සුදුසු කොට,
යමක්හු දක්වත්හොත්—සමයෝලකර මේ ගින්.

314 යම කුවෙර වරුණිඳු—හිමිහුදු මහත්ව දියේ,
නො අන් සබඳ ලෝපල්—වියන වදන් සිරි දෙරෙත්.

315 තුනුවගනග සසග—ගෙනෙ බඳ විදුලිය විලස්,
කොණෙකුදු නොසිටිනෙ වියත්-ගරහසමයෝ නම්යෙත්

---

316 තැනෙක්හි එක් යම්—විරුදු පදඅත් සසගක්,
දසුන් වත් විරුදු වස්—විරුදු නම යෙත් ෙහ මෙසේ.

---

313 කියවිවූ ගුණයෙන්, විවක්‍ෂිත ගුණයෙන් හෙවත් කියන්නා කැමති ගුණයෙන්; මහඅත්මන් සුදුසු කොට, මහාත්මයන් හා සදෘශකොට; යමක්හු දක්වත්හොත්, යම්කිසි එකකු දර්‍ශනය කරන්හොත්; සමයෝලකර, තුල්‍යයොගාලඞ්කාරයි; මේ ගින් (ඒ) මෙ පරිද්දෙනි.

314 යම, යමයාය; කුවෙර, වෛශ්‍රවණයාය; වරුණ, වරුණයාය; ඉදු, ශක්‍රයාය; හිමිහුදු, ස්වාමිහුද (යන මොහු); දියේ, ලොකයෙහි; මහත්ව උදාරව; නො අන් සබඳ, අන්‍යසම්බන්ධ නොවූ හෙවත් සෙස්සන් විසින් නොපැමිණිය හැකිවූ; ලෝපල් වියන, ලොකපාලයයි කියන; වදන්සිරි, ශබ්ද නමැති ශ්‍රිය; දෙරෙත්, දරන්නාහුයි. ස්තුතිතුල්‍යයොගයි

3 5 ගෙනෙ බඳ, ඝනකොට බඳනාලද්දාවූ නොහොත් මෙඝයෙහි බඳනාලද්දාවූ; තුනුවගන්, තනවඞ්ගීන්ගේ; අග සසග, අඞ්ග සංසර්‍ගයද; විදුලියවිලස්, විද්‍යුල්ලතාවිලාසයද; කොණෙකුදු, ක්‍ෂණයකුත්; නොසිටිනෙ වියත්, නොපවත්නේයයි කියත්හොත්; ගරහසමයෝ නම් යෙත්, නින්‍දාතුල්‍යයොග නමැයි කියත්. නින්‍දාතුල්‍යයොගයි.

තුල්‍යයොග ලඞ්කාර නිමි.

---

316 යම් එක් තැනෙක්හි, යම් එක් ස්ථානයෙක්හි; විරුදු පද අත් සසගක්, විරුද්ධ පදාර්‍ථයන්ගේ සංසර්‍ගයක්; විරුදු වස් දසුන් වත්, විරොධය පිණිස දක්වත්හොත්; විරුදු නම යෙත්, විරුද්ධාලඞ්කාරයයි කියත්; හෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි. ජාති; ක්‍රියා; ගුණ; ද්‍රව්‍ය යන මොවුන් කෙරෙහි විරුද්ධපදාර්‍ථයන්ගේ සංසර්‍ගයක් යම් තැනෙක කිවහොත් ඒ විරුද්ධාලඞ්කාර නම යනු මෙහි භාවයි.

317 වඩී වැජඹි මෙදෙන්—මනකල්ව රජහස් හඬ,
පිරිහේ රැව සිකිකැලන්—සියල් වණ සොම්නස්වූ.

318 ලඹ දුවන් යුත් තුනු—තුනුමැද රතොම නිල්නෙත්,
ගැඹුරු නැබ උඩුවටු තෙන—තුනු කා නොනැස්මවත්

319 පියගඳ මඳ සිහිල්—නෙලෙනා නාකුසුම් රොන්,
නුවනත නොලඟ වෙම්නිදු—කෙනෙකුන් කඳුලු ගන්වා.

---

320 නොපත් වැණුම් නම්—පර ඇසිරූ දෙළෙනොබල,
මන ඇඟියන් පවස්නා—වදතින් බිඳුම් හෙ මෙසේ.

---

317 රජහස් හඬ, රාජහංසයන්ගේ කූජිතය; මෙදෙන් වැජඹි, මදයෙන් විජෘම්භිතව; මනකල්, මනොඥව; වඩී, (මේ ශරත් කාලයෙහි) වඩන්නේය; සියල් සොම්නස් වණවූ, සකලප්‍රීතියෙන් වියුක්තවූ; සිකිකැලන්, මයූර සමූහයන්ගේ; රැව්, රාවය; පිරිහේ, පිරිහෙන්නේය. මෙහි–"වඩී" "පිරිහේ" යන ක්‍රියා දෙක විරුඬ හෙයින් මේ **ක්‍රියාවිරොධයි.**

318 ලඹ දුවන් යුත්, ගුරුවූ ජඝනඇති හෙවත් පලල්වූ උකුළු ඇති; තුනු තුනුමැද, සිහින්වූ මධ්‍යප්‍රදෙශ හෙවත් ඉඟටි ඇති; රතොම, රක්තොෂ්ඨ ඇති; නිල්නෙත්, නීලවර්ණවූ නෙත්‍ර ඇති; ගැඹුරු නැබ, ගම්භීරවූ නාභි ඇති; උඩුවටු තෙන, ඌර්ධ්වමුඛවූ පයොධර ඇති; තුනු, ශරීරය; කා නොනැස්මවත්, කාගේ විනාශයට අසමර්ථද, මෙහි–පෘථුලයට තුනු, දෙයද, රතට නිලද, නමනයට-ඌර්ධ්වමුඛයද යොදූ කී හෙයින් ඔවුනොවුන්ට විරොධනුයි, ද්‍රව්‍යපරස්පර විරොධ නම්. **ද්‍රව්‍යපරස්පර විරොධයි.**

319 පියගඳ, ප්‍රියවූ ගන්ධ ඇති; සිහිල් මඳනෙලෙන් ආ, සීතල වූ මන්දමාරුතයෙන් ආවාවූ; නාකුසුම් රොන්, නාගකුසුම රේණු තෙම; නුවනත, නෙත්‍රයට; නොලඟ වෙම්නිදු, සමීපයට නොවෙමින්ද; කෙනෙකුන්, සමහර කෙනෙකුන් හෙවත් පථිකයන්; කඳුලු ගන්වා, වාෂ්පග්‍රහණය කරවන්නේය. මෙහි–නාගකුසුම රේණූන් දකුත්ම විරහින් ඇස කඳුලු ගන්නා හෙයින්, රේණුහු ඇසහි කරණ දෙය නොහිම කළ හෙයින්, ක්‍රියාවිරොධ නම්. **ක්‍රියාවිරොධයි.**

විරොධාලඞ්කාර නිමි.

---

320 නොපත් වැණුම් නම්, අප්‍රාප්තයාගේ; වර්ණනාකිරීම (හෙවත් අප්‍රස්තුතාලඞ්කාරය) නම්; පර ඇසිරූ දෙළෙන්, අනුන්

321 නො මෙරමන්ඇසුරු–මුවො වෙනෙහියෙහෙන් දෙනෙන්
තිනැතිනි ලද සදලෙන් –සිහිල්දෙලෙන් සියන් හා.

322 උපන්නා සිත්හෙනි—සත්හු සෙත්පත්හු දියේ,
සිතිවිලි සල්හි රෙදෙන්— හිඳුවුන් නොමතනන්නේ.

---

323 කියන්නාන්හි අයුණු —හුදු ගුණයම බණන්හොත්,
දෙසක් වැනි ගුණසුලබ—කල වැදවැණුම් ඉති වේ.

324 දිනීද රම් යමක්—තවුස්ව රජ වීද තා,
දිනූ දූනෙන්දෙරණම—පිළි ත මදනොකරන් පත්.

ආශ්‍රිත ධුරයෙන්; ඔබල, දුබලවූ; මත ඇතියන්, සිත් ඇත්තවුන්; පවස්නා වදතින්, කියන බසින්; බිඳුම්, භෙදයෙකි; මෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි.

321 වෙනෙහි, වනයෙහි; මෙරමත් නොඇසුරු, අනුන් ආශ්‍රය නොකළාවූ; මුවො. මෘගයෝ; තිනැතිනි ලද, අයතනයෙන් ලද් දවූ; සදලෙන්, ශාඩ්වලයෙන්ද; සිහිල්දෙලෙන්, සීතලොදක යෙන්ද; සියන් හා, බන්ධූන් හා; යෙහෙන් දෙනෙත්, සුවසේජීවත් වෙත්. මෙහි–ජරානුවර්තීන් දුක්ඛිතවූ එකායු එතැනට ආක්‍රාන්ත වූ වනයෙහි මෘගයන්ගේ ජීවිතවෘත්තියට සතුතිකළ හෙයින්, අප්‍රස්තුත ස්තොත්‍ර නම්.

322 සිත්හෙනි උපන්නා, ප්‍රතිසඞ්ඛ්‍යාදී චින්තයෙන් උපදනාවූ; සත්හු, සත්වයෝ; දියේ, ජගත්හි; සෙත්පත්හු, ශාන්තිප්‍රාප්තයෝ ය, (කාරණා කිම යත්;) ඔවුන් හිද, ඔවුන්ගේ හෘදයතෙම; සිහි විලි සල්හි රෙදෙන්, චින්තා නමැති ශල්‍යයෙහි පීඩාමයෙන්; නොම තනන්නේ, කම්පිත නොවන්නේය. මෙහි–සුඛදුඃඛානුභව යොග්‍යවූ ව්‍යක්ත ශරීර ඇති තමාගේ සිත සන්තාපයෙකින් දුඃඛි තව, අව්‍යක්ත ශරීරවූ මානුෂාත්මීය සත්වයන්ට සතුතිකළ හෙ යින්, මෙයින් අප්‍රස්තුත ස්තොත්‍ර නම්.

අප්‍රස්තුතස්තොත්‍රාලඞ්කාර නිමි.

---

323 අයුණු කියන්නාන්හි, අගුණ කියන්නාන් මෙන්; හුදු ගුණ යම බණන්හොත්, කෙවල ගුණයම කියන්හොත්; දෙසක් වැනි, දෙෂයක් වැනිවූ; ගුණ සුලබකල, ගුණ සුලභ කලහොත්; වැද වැණුම්, ව්‍යාජවර්ණනායි; ඉති වේ, (ඒ) මෙසේ වෙයි.

324 රම්, රාමතෙම; තවුස්ව, තාපසව; යමක් දිනීද, යම පෘථි වියක් ජයගත්තේද; තා රජවීද, තා ක්ෂත්‍රිය වීත්; දූන් දිනූ, දූන්

325 කලතුරු ත මෙ පොළෝ—සියහ බුජග සසග ලද,
දැන් අහිකර කවරසේ—පහළවි හො ත මුලුදියේ.

---

326 පෙර දක්වා වතක්—එවන් සුදුසු පලක් ඉදි,
දක්වත් එයින් අන් හෝ—නිදසුන් වෙ හේ මේ ගින්.
327 නැගෙත් තමා හිරු—සිරි පතුරා තඹරවෙනෙ,
පොහොසත් හෙ හගවන්නට—පළවූ සුළානුගුරා

ජයගත්තේ; එ දෙරණම, ඒ ධරණියමය; පිලිත, නාචිනාහි; මද නොකරත් පත්, මදනොකරන්නට සුදුසුයි. මෙහි-හුදකලා තපස්විව වල හුන් රාමයන් විසින් ජයගත් මේ පොළොව, රජවූ සෙනාවාහනා සම්පන්නවූ තොප ජයගන්නේ කවර ආශ්චර්යයක්ද, එපමණකට තොපි මදනොවෙති කී හෙයින් රාමයන් හා සම වික්‍රම ඇති නියාව හැඟේනුයි, නින්දාව්‍යාජයෙන් සතුතිකළ නියායි.

325 ත කලතුරු, තාගේ කලත්‍රවූ හෙවත් තා අඹුවූ; මෙ පොළෝ, මේ මහිතොමෝ; සියහ, සතතයෙන්; බුජග සසග ලද, අනන්ත නාගරාජයා (ගේ එණාඵ හෙයින් ඔහු) හා සංසර්ග ලද නොහොත් ධූර්තයන් හා සංසර්ග ලද; (එහෙයින්) ත අහිකර, තාගේ අහඞ්කාරය; දැන්, මෙකල්හි; මුලුදියේ, සමස්ත ජගත්හි; කවර සේ, කවර පරිච්ඡෙදයකින්; පහළවි හො, ව්‍යාප්තවීදෝ. මෙහි-රජහට කලත්‍රවූ මහීකාන්තාව භුජඞ්ගසංසර්ගී කරණ හෙයින් අහඞ්කාරය ම්‍යානකප්‍රාප්ත නොවෙයි කියා නින්දාකරණ ලෙශයෙන්, අනන්තයා විසින් දරණලද චතුස්සාගරාන්ත සකල පෘථිවිය මොහුට අයිති බව හගවා සතුතිකළ නියායි.

ව්‍යාජස්තුත්‍යලඞ්කාර නිමි.

---

326 පෙර, පූර්වාර්ධයෙහි; වතක් දක්වා, එක් වස්තුවක් පෑ; එමත් සුදුසු, ඒ වස්තුව හා සදෘශවූ; ඉදි පලක් හෝ, සාජු ඵලයක් හෙවත් සත්ඵලයක් හෝ; එයින් අන්හෝ, එයින් අන්‍යවූ (අසත්ඵලයක්) හෝ; දක්වත්, පවුන් හොත්; හේ නිදසුන් වෙ, ඒ නිදර්ශනාලඞ්කාර නම් වෙයි; මේ ගින්, මේ ආකාරයෙනි.

327 හිරු, සූර්යතෙම; නැගෙත්, උදුවත්ම; තඹරවෙනෙ, තාමරසවනයෙහි; තමා සිරි පතුරා, ස්වකීය ශ්‍රිය විස්තරකරන්නේය; පළවූ, ව්‍යක්තවූ; සුළානුගුරා, සහායානුග්‍රහය; හගවන්නට, ප්‍රකාශකරන්නට; හෙ පොහොසත්, ඒ සූර්යයා සමර්ථයි,

328 අසුරබෙලො සහරොස්—නසිත් නසුන් රුදුරා,
දියෙහි ඉසුරු විරුදුනට—වනස් වනු දන්වනුවෝ.

329 සමබැව් කියමතින්—සහකියමන් නම් වේ,
ගුණකම් එදෙක පෙරළුම්—පිරිවැති නම් වෙ .මේ ගින්.

330 දිගුවිමැයි මෙ රෑ—සමග තමා නිසස් හා,
වසනා පලඳන තමා—පඬුපැහැ ගත් සමගිනග.

මෙහි—උදුවන සූර්‍ය්‍යයා පද්මවනයෙහි ශ්‍රී පිහිටුවන්නේය; මිත්‍රයන්ගේ අභිවෘද්ධියනම් තමාගේ මිත්‍රයන්ට අනුග්‍රහකිරීමයයිද ඒ සූර්‍ය්‍යයාම හගවන්නේය; එහෙයින් මේ **සත්ඵල නිදර්‍ශනයයි**.

328 **රුදුරා** නසුන්, ඊශ්වරයා නෘත්‍ය කරන්ම; සහරොස්, රොෂසහිතවූ; අසුරබෙලො, අසුරහමයෝතුමූ; දියෙහි ඉසුරු, ජගදීශ්වරයන්ට නොහොත් ලොකයෙහි මහෙශ්වරයන්ට; විරුදුනට, විරුද්ධවූ ශත්‍රුයන්ට; වනස් වනු, විනාශවීම; දන්වනුවෝ, හගවන්නාහු; නසිත්, විනාශවෙත්. මෙහි—සම්පත්ති ආදීන් ඊශ්වරවූවන් කෙරෙහි විරුද්ධවූවන්ට වන විනාශය හගවන්නාවූත් මෙන්, ඊශ්වරයා සන්ධ්‍යානෘත්‍යය කරන්ම, අසුරයන් විනාශයම යෙතියි කී හෙයින්, මේ **අසත්ඵල නිදර්‍ශනයයි**.

නිදර්‍ශනාලඞ්කාර නිමි.

---

329 ගුණකම්, ගුණක්‍රියා දෙදෙනාගේ; සමබැව් කියමතින්, එකවටබව කීමෙන්; සහකියමන් නම් වේ, සහොක්ති නම් වෙයි; පෙරළුම් [ඒ ගුණ ක්‍රියා දෙදෙනාගේ] විපර්‍ය්‍යාසය; පිරිවැති නම් වෙ, පරිවෘත්ති නම් වෙයි; එ දෙක, ඒ සහොක්ති පරිවෘත්ති දෙක; මේ ගින්, මේ ආකාරයෙනි.

330 මෙ රෑ, මේ රාත්‍රිතොමෝ; තමා නිසස් හා සමග, තමාගේ නිඃශ්වාසය හා එක්ව; දිගුවිමැයි, දීර්ඝවීමැයි; වසනා පලඳන, වස්ත්‍රයා ප්‍රසාධනකොට ඇත්තී; තමා අඟ සමගින්, මාගේ ශරීර අවයව හා එක්ව; පඬුපැහැ ගත්, පාණ්ඩුවර්‍ණ ගතු. රාත්‍රිතොමෝ තමා නිඃශ්වාසය හා සමග දික්ව තමා ශරීර අවයව හා සමග පඬුපැහැ වූයයි කී හෙයින් මේ **සහොක්ත්‍යලඞ්කාරයයි**.

සහොක්ත්‍යලඞ්කාර නිමි.

331 කළ රැස් විමල් සඳ—රැස් රුපු දෙරණිසුරන්,
සියල් යස ගත්හි සෙරෙන්—තා අත්හි කගපහර දී.

---

332 කැමැතිය වන්හි වූ—පැතිවිලි වෙ ආසි නම්,
හෙ මෙසේ තා රකිවා—තෙනෙත් විසියත් නොවිසා

---

333 ලකරක් එක් ලකළ—ලකරිනි නොඑක් උවමැ,
සුදුසු රුවන්දම් මුසු—වියත් විසිතුරු හෙ මෙසේ.

334 නැගෙන් පියුම් රිවි—සිරිමත් වත්සඳෙව් තා,
පළතෙදුනුඳු පැමිණෙත්—සබඳහු පැලඹෙන් දියේ.

---

381 තා අත්හි, තාගේ අතින්; කගපහර දී, ඛඩ්ගප්‍රහාර දී; රුපු දෙරණිසුරන්, ශත්‍රුරාජයන්; සෙරෙන් රැස්කළ, චිරකාලයක් රාශිකරණලද හෙවත් පිරාර්ජිතවූ; සඳරැස් විමල්, චන්ද්‍රරශ්මි සේ නිර්මලවූ; සියල් යස ගත්හි, සකල යසස් පැහැරගත්හි. මෙහි—කඩු පහර දී යසස් ගත් හෙයින් ගණුදෙනුයි, **පරිවෘත්ති අලඞ්කාරයි.**

පරිවෘත්ති අලඞ්කාර නිමි.

---

332 කැමැතිය වන්හි වූ, අභිමත වස්තුයෙක්හි ප්‍රවෘත්තවූ; පැතිවිලි, ප්‍රාර්ථනා; ආසී නම් වෙ, ආශිර්වාද නම් වෙයි; හෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි; විසියත් නොවිසා, වාක්චිත්ත විෂයනාවූ; තෙනෙන්, ත්‍රිනෙත්‍රයා; තා රකිවා, තා රක්ෂාකෙරේවා. මෙහි—අභිලාෂිවූ රක්ෂණය ආශංසන විනුයි, **ආශිර්වාද නම්.**

ආශිර්වාදාලඞ්කාර නිමි.

---

333 උවමැ උපමාදිවූ; නොඑක් ලකරිනි, අනෙකාලඞ්කාරයෙන්; ලකළ, අලඞ්කෘතවූ; එක් ලකරක්, එක් අලඞ්කාරයක්; රුවන්දම් සුදුසු, රත්නදාමයක් සදෘශවූයේ; විසිතුරු, විචිත්‍රතාව ඇත්තේ; මුසු වියත්, සඞ්කීර්ණයයි කියත්; හෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි.

334 රිවි නැගෙන්, සූර්‍ය්‍යා උදුවන්; පියුම්, පද්ම; තා වත් සඳෙව්, තාගේ වක්ත්‍රචන්ද්‍රයා මෙන්; සිරිමත්, ශ්‍රීමත් විය (ඒ එසේමැයි); පළ තෙදුන්, ව්‍යක්තවූ තෙජස් ඇත්තවුන්; උදු පැමිණෙන්, උදයප්‍රාප්තවන්ම; දියේ, ජගත්හි; සබඳහු, මිත්‍රයෝ; පැලඹෙන්, විජෘම්භනය කෙරෙන්. මෙහි–අර්ථාන්තරන්‍යාසවූ

335 පබඳ කිවින් වදන්—ලකරක් යම් විසාකල,
එ හැඟුම් නම් වේ එයට—නිදසුන් හැම පබඳ වේ.

336 නොතොරවුවද හැඟුම්—ලකර ලකරෙහි සියල්,
හගවත් නම්නි වෙන්කැරැ—උතුනියර වියතැඳුරෝ.

337 වත්කියමනුදු හව්—සිරිසර ලකර දෙනියර,
සිරිසරිනුදු පවා හව්—සෙලෙස් ලකරුතුමැයි යෙත්.

338 නොනැත්හි වැණුමෙවන්-නොවෙසෙස් කියමන් කිවින්,
නොසබඳ පබඳදු සවන්—පියබස් නොමකරත් පත්.

පූර්වාර්ධයෙහි කටයුතු අපරාර්ධයෙන් හගවන හෙයින්ද; වත් සඳව් සිරිමත් යී උපමාය; වත්සඳයයි කියා රූපකය; රිවි තැනෙගත් පියුම් යන භාවකාරක හේතුය යන මෙතෙක් අලඞ්කාරයෙන් මිශ්‍ර හෙයින්, මේ **සඞ්කීර්ණාලඞ්කාරයි.**

සඞ්කීර්ණාලඞ්කාර නිමි.

---

335 කිවින්, කවීන්ගේ; වදන් පබඳ, වාක්‍යප්‍රබන්ධය; විසාකල, විෂයකළාවූ; යම් ලකරක්, යම් අලඞ්කාරයෙක් ඇද්ද; එ හැඟුම්නම්, ඒ භාවික නම් වෙයි; එයට නිදසුන්, ඒ භාවිකාලඞ්කාරයට නිදර්ශන; හැමපබඳ වේ, සකල ප්‍රබන්ධයෙහි වන්නේය. සියලු කාව්‍යප්‍රබන්ධයෙහි පැතිර සිටි කවිහුගේ භාවයෙන් වූ භාවික නම් අලඞ්කාරයට සියලු රචනාම නිදර්ශනයයි සේයි.

336 හැඟුම් ලකර, භාවිකාලඞ්කාරය; නොතොර වුවද, තොරනොවුවද; සියල් ලකරෙහි, (ස්වාභාවිකාදි) සියලු අලඞ්කාරයෙහි; උතුනියර, උක්තප්‍රකාරයයි; නම්නි වෙන් කැරැ නාමයෙන් වෙනස්කොට; වියතැඳුරෝ, ව්‍යක්තාචාර්යයෝ; හගවත්, ප්‍රකාශ කෙරෙත්.

337 වත්කියමනුදු, ස්වභාවෝක්තියද; හව්සිරිසර, සම්ශ්‍රිසාරය හෙවත් වක්‍රෝක්තිද යන; ලකර දෙනියර, අලඞ්කාර ද්විප්‍රකාරය; හව් සිරිසරිනුදු පවා, ඒ දෙකිනුදු වඩා [වක්‍රෝක්තිය; ස්වභාවෝක්තිය යන දෙකට වඩා]; සෙලෙස්ලකර, ශ්ලේෂාලඞ්කාරය; උතුමැයි යෙත්, උත්තමයයි කියත්.

338 නොනැත්හි වැණුම්, අස්ථානයෙහි වර්ණනාද; නොවෙසෙස් කියමන්, අවිශේෂකථනයද; එවන්, අව්‍යක්ත වචනයද; නොසබඳ පබඳදු, අසම්බන්ධවූ ප්‍රබන්ධද; සවන් පියබස්, ශ්‍රවණ

339 විතරත්ති සුලකල—ලකරති පසුතුරුතිස්,
පිළි මුලුකව් සුරනුවර—මග මේ මැදුම් සග ගියේ.

340 කරු දුරු නුදුරු හැම—පදන් ඈ මැද අවසනැ,
සමවණිනි පිළිවත්වත්—යමා නම යෙත් හෙ මෙසේ.

ප්‍රිය වචන ඇති; කිවින්, කවීන්; නොමකරත් පත්, නොකරන් නව සුදුසුයි. මෙගි—සම්භොගයෙහි, වසන්ත වර්ණනාය; සන්ධ්‍යා වර්ණනාය, චන්ද්‍ර වර්ණනාය; මධුපාන වර්ණනාය; වණිවාක්‍යාදි වර්ණනාය; වසන්තයෙහි, උද්‍යානක්‍රීඩා; ජලක්‍රීඩාද; විරහයෙහි, වර්ෂාවර්ණනාද; යුධප්‍රාණයෙහි, ශරද්වර්ණනාදිවූද පූර්වකවීන් කීලෙස වර්ණනා නොකිරීම අසථාන වර්ණනා නාම් වෙයි. යම් වචනයක් කීකල නායක නායිකා දෙන්නාගේ කිසි ගුණ විශෙෂයක් නොපෙණෙන්නේ වීනම් ඒ අවශෙෂකථන නම් වේ. ඒ අසථාන වර්ණනා ඇත්තේද, අවශෙෂ කථන ඇත්තේද අව්‍යක්ත වචන නම් වෙයි. පළමුවන ආදි) සගීයන්ගෙන් ඔවුනොවුන්ට උපකාරි බවක් නැත්නම් ඒ අසම්බන්ධනම් වෙයි. මේ ව්‍යක්තවූ කවීන් විසින් නොකියයුතුය යනු භාවයි.

භාවිකා ලඞකාර නිමි.

339 පසුතුරු තිස් ලකරති, පසක් උතුරුකොට ඇති තිස් අලඞකාරයෙන් හෙවත් අලඞකාර පන්තිසින්, සුලකල, සාලඞකෘතවූ; අත්ති විතර, අර්ථයෙන් විස්තරවූ; පිළි, නැවත, මුලුකව්, සමස්ත කාව්‍ය නාමැති, සුරනුවර, දිව්‍යනගරයට; මග; මාර්ගවූ මෙ මැදුම් සග ගියේ, මේ මධ්‍යම සගීය අතික්‍රාන්ත විය.

දෙවනසග නිමි.

තුන්වන සග

මෙසේ දශ විධ කාව්‍ය) ප්‍රාණයද අලඞකාර පන තිසද දක්වා, ඉක්බිති යමකබන්ධනස්වරූප දක්වන්නාහු "කරු දුරු නුදුරු" යනාදී කීහු.

340 දුරු නුදුරු කරු, දූරාවිදූර කොට හෙවත් ව්‍යවහිත අව්‍ය වහිත කොට; හැමපදන්, සියලු පාදයන්ගේ; ඈ, ආදියෙහිද; මැද, මධ්‍යයෙහිද; අවසනැ, අවසානයෙහිද; සමවණිනි, එකසදෘශ අක්ෂරයන් විසින්; පිළිවත්වත්, නැවත නැවත වනකල්හි; යමා නම යෙත්, යමක නමැයි කියත්; හෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි. සුනුයි.

341 වසත වසත් කලුන්—උයනතනි න ලද වරල්,
ගෙනෙ බඳ විදුලිය පැරදූ—පලබර සිනිදු මිදමින්,

342 සලා සඳුන් සලල—ලබමිනි නා රුපුපියන්,
මරණට වී පහස් මෙ—සුලඟ ලඟ ගහුල මල.

343 නුදුරැ යමා මෙසේ—සියල්හි මැදවසන්හිදු,
යළි සියලැ මැදහිදු—බඳ සදලකරුතුම් වේ.

344 පවත්නෙ මෙයේ බැඳුම්—වත්හොත් බැඳුම්නි යමා,
කිවිමග වුවොත් පෙරකි—නියමිනි යුත් බඳුත්හොත්.

---

341 සිනිදු, සනිගධවූ; ලද, තරුණවූ; වරල්, කෙශකලාප ඇති; වසතමද මත්, වසන්තමදයෙන් මත්වූ; කලුන්, කාන්තාවන්; පලබර, පල්ලවභාර ඇත්තාවූ න උයනතනි වසත, තාගේ උද්‍යානාභ්‍යන්තරයෙහි වසන කල්හි; ගෙනෙ බඳ, මෙඝයෙහි බඩවූ; විදුලිය, විද්‍යුල්ලතාව; පැරදූ, පරාජිතවී. **අදූ විදූර යමකයි.**

මෙසේ ආදිපාදයෙහිද, දෙවන පාදයෙහිද, තුන්වන පාදයෙහිද, අන්ත්‍යපාදයෙහිදැයි අදූරයමක දතයුතුයි, මේ හැමට ලක්ෂණ පවුත් හොත් ග්‍රන්ථවිස්තාරභීය වන හෙයින්, ආදිලක්ෂණ යට "වසත වසත" යනාදි කව දක්වාලා, සෙස්ස නොකියා, අන්තලක්ෂණවූ අන්තපාදයෙහි අන්තාදූරයමක කියන්නාහු "සලා සඳුන්සලල" යනාදී කීහු.

342 සඳුන් සලල, චන්දන සලල වෘක්ෂයන්; සලා, චලිතකොට; මලගහුල පහස්, මල්‍ය නිර්ඣරයෙහි ස්පර්ශීය; ලබමිනි, ලබමින්; ලඟ, සමීපවූ; මෙ සුලඟ, මේ මාරුතයතෙම; නා රුපු පියන්, තාගේ ශත්‍රුකාන්තාවන්ගේ; මරණට වී, ජීවිතවිනාශයට වූයේය. **අන්ත්‍යපාදදූර යමකයි.**

343 සියල්හි, සකලපාදයෙහිද; මැදවසන්හිදු, මධ්‍යාවසානයෙහිද; නුදුරැ යමා, අදූර යමක; මෙසේ, මෙපරිද්දෙනි; යළි, නැවත; සියල්, හැමතන්හි හෙවත් හැමපාදයෙහිද; ඇ මැදහිදු, ආදිමධ්‍යයෙහිද; බඳ, රචනාකළ; සදලකර, ශබ්දාලංකාරය; උතුම් වේ, උත්තමවේ. මෙහි-සතර පාදයෙහිම මධ්‍යාන්තයෙහි අදූරයමක පැමිණීනමද, එසේම සතරපාදයෙහි ආදිමධ්‍යයෙහි අදූරයමක ඇතද උත්තමය යනු භාවයි.

344 බැඳුම්, බන්ධන; යමාබැඳුම්නි වත්හොත්, යමකබන්ධනයෙන්. වත්හොත්; මෙසේ පවත්නෙ, මේ ආකාරයෙන් ප්‍රවෘත්ත

345 පියුම් සියුරැ පෙදෙන්—එක්පද පමණඩපමණ,
නොබෙජේ යම අඩ බෙජේ—එබැවිනි කව් දෙළොස්මෙ
346 තැනෙක බැඳෑ යම එක්—බඳුතු එකෙකැ නොඑක්තැන
නොබැඳෑ යමා පියුම්නිදු—එකෙකැ යමා සියපමණ.
347 විසාකල අෑ මැද—වසන් සියල් දුරැයමා,
නුදුරැ යමා මුස්සෙන්—මේ ගින් අන් සෙනුදු වේ.
348 නටන් තමන් රන්—ගිරිමුදුනෙ සිදුවමියෝ,
මහරජ වැද න රැපුබල—නුවන්පල ලදහු තමා.

වන්නේය; කිවිමග වුවමන්, ප්‍රසන්නප්‍රාණාදිවූ කවිමාගිය විව හොත්; පෙර කී නියම්හි, ප්‍රත්‍යාසන්නක්‍රමයෙන්; බඳුත්හොත් යුත්, රචනාකරන්නම යුක්තයි.

345 පියුම්, පියුම්හි නෙවත් නාවිහි; සියුරැ පෙදෙන්, සතරපාද යෙන්; එක්පද පමණ, එක්පද ප්‍රමාණයක්ද; අඩපමණ, භාග ප්‍රමාණයෙක්ද; යම නොබෙජේ, යමක භජනය නොකරන් නේය; අඩ බෙජේ, භාගයක් භජනය කරන්නේය; එබැවිනි, එහෙයින්; මේ කවි, මේ රචනා; දෙළොස්, දොළසෙක්වේ. මෙහි- එක් පාදය යමක නොවන පියුම් සතරෙක, දෙපාදය යමක නොවන සතරෙක; තුන්පාදය යමක නොවන සතරෙකැයි දොළොස් ආකාරය යනු භාවයි.

346 එක්තැනෙක, (සතර පාදයෙන්) එක් ස්ථානයෙක; යම බැඳෑ, යමකබන්ධනය කොට; එකෙකැ, අන්තැනෙක්හි; යමා නොබැඳෑ, යමකබන්ධනය නොකොට; නොඑක් තැනින්, කීප ස්ථානයක් හැරද; පියුම්නි බඳුතු, කව්බඳුත්හොත්; යමා සිය පමණ, යමක ශතප්‍රමාණයි.

347 අෑ මැදවසන් විසාකල, ආදිමධ්‍යාවසාන විෂයකළාවූ; දුරැ යමා, දූරයමකය; සියල් නුදුරැ, සර්වප්‍රකාරයෙන් අදූර යමකය යන මෙයින්ද; යමාමුස්සෙන්, දූරාදූර මිශ්‍රවූ යමකයක්ද (යන); මේ ගින්, මේ ආකාරයෙන්ද (වෙයි); අන් සෙනුදු වේ, මෙසේ දෙසින් අන්‍ය ප්‍රකාරයෙනුදු වේ.

348 මහරජ, මහාරාජය; න රැපු බල, නාගේ ශත්‍රුභටයන්; නටන්, නටනකල්හි; රන්ගිරිමුදුනෙ, සුවර්ණපර්වත මස්තකයෙහි; වැද, ප්‍රවිෂ්ටව; සිදුවමියෝ නටන්, සිද්ධාඞ්ගනාවෝ නෘත්‍ය කෙරෙන්; තමා නුවන්පල ලදහු, තමාගේ නෙත්‍රඵල ලදහ. මේ ආදි එක්තැනෙක බැඳි යමකයි.

349 වියන් වියන් කරැ වී—පල මතද තා පවත්වත්,
සහස් සහස් පණ දරණ—නැස්මෙ නත අක්සුනු කරැ.

350 කලතුරු කල තුරුඟි—නසුන් නසුන් පැසසි තම,
කිඳුරන් රන්ගිරිරගෙහි—අරණැසුරු තා රුපුරජ.

351 තුණෙකින් දෙකින් මෙසේ—යුත් එක්නිදු හුදුපෙදෙන්,
වත්හොත් සිව්පස්වණින්—මහායමා පමණ වේ.

352 සියුරුපද පියුම්—කරැ එහි යම්දෙපදෙක්,
කරත් යමා එක්වණින්—හේ වටම්හයමා වේ.

---

349 තා, තාගේ; පලතෙද පවත්වත්, සඵුටවූ තෙජස පවත් වන කල්හි; වියන්, පක්ෂිවාහනතෙම හෙවත් විෂ්ණුතෙම; නත, අනන්තනාගේ; පණසහස්, ඵණාසහස්‍රය; වියන් කරැ, විතාන කොට; දරණ, භෝගය; අක්සුනු කරැ, තිරස්කරණීය හෙවත් කඩතුරා කොට; නැස්මෙ, සැඟවීමෙහි; සහස් වී, සාහසිකවී. මෙහි–"වියන් වියන්" කියාද, "සහස් සහස්" කියාද අද්ධරයමකයි.

350 රජ, නාගරජුය; අරණැසුරු, අරණ්‍යාශ්‍රිතවූ; තා රුපු, තාගේ ශත්‍රුවන්තෙම; රන්ගිරිරගෙහි, සවර්ණපර්වත රඞ්ගයෙහි; කිඳුරන් කලතුරු, කින්නරයන්ගේ කලත්‍රැ හෙවත් කින්නරීන්; කල තුරුඟි, කලාවූ තූර්‍ය්‍යවාද්‍යයෙහි; නසුන්, නෘත්‍යකරණ කල්හි; නමා නසුන් පැසසි, තමා නෂ්ටවීමට ප්‍රසංශාකෙළේ හෙවත් තෙමේ නෘත්‍ය කරන්නට කැමැතිවී. මෙහි–"කලතුරු කලතුරු" කියාද, "නසුන් නසුන්" කියාද, "රන් රන්" කියාද අද්ධරයමකයි.

351 මෙසේ, මේ ආකාරයෙන්; තුණෙකින්, තුන්පාදයෙකින්ද; දෙකින්, දෙපාදයෙකින්ද; එක්නිදු, එක්පාදයෙකින්ද; හුදින්, කෙවලයෙන්ද හෙවත් සතරපාදයෙන්ද; යුත්, යුක්තවූ; සිව්පස් වණින් වත්හොත්, සතරපස් අක්ෂරයෙකින් වත්හොත්; මහා යමා පමණ වේ, මහායමක ප්‍රමාණ වේ,

352 සියුරුපද පියුම් කරැ, චතුෂ්පාදකවූ පියුම් කොට; එහි යම් දෙපදෙක්, එහි යම් පාදවයෙක්; එක්වණින්; එකාක්ෂර යෙන්ම; යමාකරත්, යමක කරත්හොත්; හේ වටම්හයමා වේ, ඒ පරිවෘත්ති මහායමක නම් වේ.

353 මිණි ලකල සල් දෙර—මිණි ලකල සල් දෙර වී,
සරණ රුපුරජුනතපුර—තුරග සුවහස් ගඳබස්.
354 පල නල වරණ සියෙන්—න මෙ නුවරද රුපුන් පුර,
පල නල වරණ සියෙන්—ගැවසුනු ඒ සියල්ලෙන්.
355 පුවුටු එද විල්—සැලලි නිල් වලාගැප්,
පබවත් පබවත්වත්—සඳවත් සඳවත් සොද.
356 පියුම් සියුරුපෙදෙන්—අවසන්හි දෙමැද මෙසේ,
එහිදු නොබඳන බඳ—පදඅත්හි නොබඳුන් පත්.

---

353 මිණි ලකල, මාණික්‍යයෙන් අලඞ්කෘතවූ; සල්දෙර, ආපන ද්වාර ඇති; තුරග සුවහස් තුරඞ්ග හෙවත් අශ්වසහස්‍රයන් හා; ගඳබස්, ගාඬම් හස්තීන්; සරණ, සඤ්චාරණයකරන්නාවූ; රුපු රජුන් අතපුර, ශත්‍රුරාජයන්ගේ අන්තඃපුරයෙහි හෙවත් ශත්‍රුපුරාභ්‍යන්තරයෙහි; මිණිලකල සල් දෙර වී, මිණිලගස් හා සල් ගස් හා දෙරගස් ඇතිවී. **ප්‍රථම ද්විතීයපාද යමකයි.**

354 න නුවරද, නාගේ නගරයද; රුපුන් පුර, ශත්‍රුපුරයද; සියල්ලෙන් ගැවසුනු, සමස්තයෙන් ආකීර්ණවිය; මෙ, මේ නගරය; පල නල වරණ සියෙන්, ව්‍යක්තවූ පවනට බඳු වාරණශතයා විසින් ආකීර්ණ විය; ඒ, ඒ ශත්‍රුනගරය; පල නල වරණ සියෙන්, පලගස් හා හුනගස් හා වරණගස් ශතයෙන් ආකීර්ණ විය. **ප්‍රථම තෘතියපාද යමකයි.**

355 එද, එදිනයෙහි හෙවත් කුසරාජයාගේ ජලක්‍රීඩායෙහි; විල් පුවුටු, සරඃප්‍රවිෂ්ටවූ; සැලලි, තරුණවූ; සඳවත්, චන්ද්‍රමුඛිවූ; පබවත්, ප්‍රභාවතී යොමෝ; පබවත්, ප්‍රභාවත්වූ; සඳ, චන්ද්‍රයා; නිල්වලාගැප් පුවුටුවත්, නීලාභ්‍රගර්භයට ප්‍රවිෂ්ටවූවත්; සොඳ සඳවත්වත්, මනාවූ චන්ද්‍රයාට අනුවූ. **තෘතිය චතුර්ථපාද යමකයි.**

356 පියුම්, පියුම්හි; සියුරු පෙදෙන්, සතරපාදයෙන්; මැද, මධ්‍යයෙහිද; දෙමැද, ද්විතීය තෘතීය පාදයෙහිද; වසන්හි, කෙළවරෙහිද හෙවත් ආද්‍යන්තපාදයෙහිද; මෙසේ නොබඳන, මෙසේ මහායමකයන් රචනා නොකරන්නේ; බඳ එහිදු, රචනාකරණ ලද්දවූ ඒ සතර භෙදයෙහිද; පදඅන්හි නොබඳුන් පත්, පාදාන්තයෙහි බන්ධනය නොබඳුන් සුදුසුයි. පාදාන්තයෙහි එකි එකි අකුරු නොබැන්දද දොෂනැතැයි සේයි,

357 පියුම්හි නන් පදන්—පදවසනකර සමවත්,
නන්වද හුන් නොවෙනස්-මහායම යෙත් හෙ මෙසේ.

358 නොතමා තමා මන—මන නො තමා තමා වූ,
නොතමා තමා වී—මන නොතමා තමා සේ.

359 මෙකල් වනනට කල්—මෙකල් වර්ණනට කල් සේ,
මෙකල් වර්ණනට කල්—මෙකල් වර්ණනට කල් වේ.

360 වර්ණෝක්ති යම් පද—අවසන් කරු එම වර්ණින්,
ළඟ පෙදෙහිදු කළ පටන්-සඳවයම යෙත් හෙ මෙසේ.

---

357 පියුම්හි, පද්මබන්ධනයෙහි; නන් පදන්, නානා පදයන්; පදවසනකර, පදාවසාන අක්ෂරයන්; හුන්, ශූන්‍යවද; නොවෙනස්, නානා ප්‍රකාර නොවද හෙවත් වෙනස් නොවද; නන්වද, නානාප්‍රකාරවද; සමවත්, (සෙසු මුලුල්ල) සමවත්හොත්; මහායම යෙත්, (ඒ) මහායමකයයි කියත්; හෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි.

358 ත මා මන, තාගේ හා මාගේ හා චිත්තය; නො ත මා, තාගේ හා මාගේ හා නොවෙයි හෙවත් ස්වාධීනනොවෙයි; තමා මන නොතමාවූ, ස්වකීය චිත්තපරාධීන නොව; තමා, ආත්මයාගේ; මන නො, මානයෙක් නැත; තමා සේ, තමා වැනිවූ; ත, තාගේද; මා, මාගේද; ත මා වී, තාය මායයි යන; මන නො, චිත්තයෙක් නැති හෙවත් තායමායයි යන වෙනසක් නැති.

359 මෙ කල්, මෙසකාලය තෙම; වනනට කල්, වනයන්ට කාන්තය; වර්ණ නට, නෂ්ට විරහතෙම හෙවත් ප්‍රියසම්යෝග ලත් පුරුෂතෙම; මෙකල්, මෙසකාලයට; කල්, කාන්තය හෙවත් කැමතිය; මෙ කල්, මේ කාලය; වර්ණනට, විරහින්ට කල් සේ, කාලය සේය හෙවත් යමයා වැනිය; මෙ කල්, මේ යථෝක්ත ගුණ ඇත්තාවූ කාලය; වර්ණනට කල් වේ, කවින්ගේ වර්ණනාවට කල් වේ හෙවත් වර්ණනාකිරීමට සුදුසු ප්‍රසඞ්ගයි. මේ දෙක මහායමකයි.

360 යම් වර්ණෝක්ති, යම් වර්ණියෙකින්; පදවසන් කරු, පාදාවසානයකොට; එම වර්ණින්, එම්වර්ණියෙන්ම; ළඟ පෙදෙහිදු, සමීප පාදයෙහිද; පටන් කළ, ආදිය කළහොත්; සඳවයම යෙත්, සන්දෂ්ට යමකයයි කියත්; හෙ මෙසේ, ඒමෙසේයි. පාදාන්තයෙහි අකුරු එකක් දෙකකින් අවසානය කොට එම වර්ණම ඉක්බිති පාදයෙහි ආදියට ගතහොත් සන්දෂ්ට යමක නම්.

361 හඬා එක් දෙවණින්—වඩ බදුතුදු කව්හි යළ,
වණෙ'ත්නිදු එක් කෙවල—පළටකළ අත් හෙ මෙසේ.

362 මහරු විමල් ගුවන්—ගුවන් දිටිම් සුරනවුන්,
නවුන්ව තා දියරුවන්—රුවන් විමන් දහම් ගත්.

363 තනනා තනන් තුනු—තුනු නිත්තෙන් තෙනා නී,
සිරියරු සිරිසර රුසිරු—සිසිරුස් සේ සරාසිරි.

364 නවවූ නන් වෙනෙන්—නොවන්වැ නේ නී වන්,
වනනින් වැව් වානෙන්—නිවිනි වෙනෙන් වැවෙනුවා.

---

361 කව්හි, කාව්‍යයෙහි; එක් දෙවණින් කෙවල, එක් දෙ අක්‍ෂරයෙකින්; වඩ බදුතුදු, අඞ්ගක් බදුත්හොත්ද; හඬා, පමණය; යළ, නැවත; එක් වණෙක්නිදු, එකාක්‍ෂරයෙනුදු (කාව වන්නේය); පළට කළ අත්, ප්‍රකටීකෘතවූ අර්ථ ඇති; හෙ, ඒ බන්ධනය; මෙසේ මෙ පරිද්දෙනි.

362 දිය ගුවන්, ජගත්ග්‍රහයන්ගේ; ගුවන් විමල්, ආකාශය සේ නිර්මලවූ; මහරු, මහාර්ඝවූ; වන්, වර්ණ ඇති හෙවත් අක්‍ෂරයන් ඇති; දහම්, ධර්මයන්; ගත්, ශ්‍රැතිපථයෙන් ගත්තාවූ; තා වනවුන්, තා හා සදෘශවූ; සුරනවුන්, සුරනායකයන්ගේ; රුවන් විමන් දිටිම්, රතන විමානයන් නිරීක්‍ෂණය කෙළෙම්. මේ සාර්ථමත් රහත් කෙනෙකුන් වහන්සේ තමන්දුගේ කුළුපගවූ රජ්ජුරු කෙනෙකුන්ට කී බසි. **ෂඩ්පාදයමකයි.**

363 තුනු තුනු, කෘශවූ ශරීර ඇති; නී, නීගේ; තනනා, තිනියෙන්නාවූ; තනන්, පයොධරයන්; සරාසිසිරුස් සේ, ශරච්චන්ද්‍ර රශ්මි සෙව්‍යවූ හෙවත් මුකුලිතවූ; අසිරිසරු, ආශ්චර්ය්‍යරූපවූ; රුසිරු, රුචිරවූ; සරාසිරි, පද්මශ්‍රිය; නිත්තෙන්, නිරන්තරයෙන්; තෙනා, වොලොගන්ති හෙවත් සොරා ගණිත්. **චතුරක්‍ෂරයි.**

364 නවවූ නන් වෙනෙන්, අභිනවවූ නානාවනයෙන්; නොවන්වැ, නිර්විශෙෂයෙන්; නේ නී වන්, අනෙක නදින් ප්‍රවිෂ්ටවූ, වන, ජලයතෙම; වැව්, වාපියෙහි; වානෙන් නින්, වානෙන් නික්මිණ; නිවිනි, ගොවීනි හෙවත් කාෂිකාරයෙනි; වෙනෙන් වැවෙනුවා, ජලයෙන් වැවෙන්වා හෙවත් සැනහෙන්වා **ත්‍ර්‍යක්‍ෂරයි.**

365 නා නී නු නේ නී—නී නා නුනා නිනො,
නොනූ නා නේනා—නි නී නු නන් නන් නී.
366 පෙර දෙපෙදෙන් පෙරැම්—පද එක්නි එක් දක්වා,
කළන්නියරින් වඩයම—යමානියර පැයිම් මෙසේ.
367 පිළිලොම් හත්බදුරු—මිහිඟුබහනුදු ගෝමුත්,
නැතද බැඳෙන පියුම්නෙන්—පියුම් සක්රක් පෑයෙම්.
368 නව බිය මග මගන—පරවැඩ තමන්වැඩි කළ,
තමන් නිවූ නුසිත් සුත්—සිව්නට මෙ බැඳුම් යෙදේ.

---

365 නී, නදියම; නු, අනුවූ; නේ, පමණ නැති; නී, ජලය තෙම; නු, අනුගතවූ; නී, බක්මී ගස්ද; නා, නා ගස්ද; නා, හස්තිද; නා, නාගයන්ද; නී, ගෙණයන්නේය; නොනුනා, අනූනවූ හෙවත් පැතිරයන්නාවූ; නේ නා, පමණ නැති නාද ඇති හෙවත් මහාඝෝෂා ඇති; නී නී, ගඞ්ගා ජලයතෙම; නු, අනුගතවූ; අන්නන්, නානාප්‍රකාරවූ අන්‍යයන් හෙවත් දියට ලඟවූ සෙසු අපාද ද්විපාද චතුෂ්පාද බහුපාදාදින් හා වෘක්ෂයන්; නීනො, නැගියේ වේනුයි· මෙහි-ගඟලඟ සිටි බක්මීගස් හා නා ගස්ද, ඇතුන් වැනි සිවුපාවුන්ද, නයින් වැනි අපාදයන්ද ගෙණ කළු ගඟ පුරා පැතිරයන මහාඝෝෂා ඇති ජලප්‍රවාහය; ගඟදෙපාශ්ව යෙහි සිටි වෘක්ෂයන් හා ක්ෂුද්‍ර සතුන් ගෙණයන්නේයයි වර්ෂා කාලයෙහි එකකු කී බසි. අන්නන් යන්නෙහි අකාරය නොනූ යන්නෙහි අනන අකාරයෙන් හැරහෙයින් ලොප්වි. **එකාක්ෂර යමකයි.**

366 පෙර දෙපෙදෙන්, පූර්වපදවයෙන්ද; පෙරුම්පද, අපර පද (ව)යෙන්ද; යමානියර, යමකප්‍රකාර, එන්නි එක් දක්වා, එකින් එක දක්වා; අන් නියරින් කළ, අන්‍යප්‍රකාරයෙන් කරණ ලද (යමකද); වඩයම, අඞ්ගයමකද (යන යමකයන්); මෙසේ පැයිම්, මේ ආකාරයෙන් දක්වීම්.

367 පිළිලොම්, ප්‍රතිලොම යමකද; මිහිඟුබහනුදු, මුරජ බන්ධන යමකද; ගෝමුත්, ගොමූත්‍රිකාද; හත්බදුරු, සර්වතො භද්‍රද; පියුම්, පද්මබන්ධනද; සක්, චක්‍රබන්ධනද (යනමෙකී දුෂ්කර යමකයන්); නැතද. අවිද්‍යමානවුවද; පියුම්නෙන් බැඳෙන, පද්ම යෙන් බැඳෙන්නාවූ; අරක් පෑයෙම්, ලක්ෂණ දක්වීම්,

368 නවබිය, නෂ්ටවූ භීති ඇති හෙවත් නිර්භයවූ; මග මගන, මාර්ගපරීක්ෂාකරන්නාවූ; පරවැඩ තමන්වැඩ කළ, පරාභිවෘද්ධියම

369 පැණුනු බැවින් මෙයේ—කිවිගුණ සමග මේ මග,
සියල් වසම් බැඳුම්හිඳු—කිවින් පියල්වනු යෙදේ.

370 නොසබඳ සිඳුම් හුන්—විරුදත් එකත් බුන්සද,
නොසුසද නොපිළිවෙළ හා—සැකි දෙසවිරුදුද දෑ.

371 කිවින් මේ නවදෙස්—කිවිකමැ පියන්නට සුත්,
නොසබඳ මෙහි මතුමත්—බල්නට මුතනුනට දෙස්.

372 මෙ මුහුදු බෝ මේ තවුස්—මම දුන් දෙරෙන් දිරුණෙමි,
වැජඹේ මේ මේගැජුම්—දෙවිඳුට වි එරවණ කල්.

ස්වාභිවෘද්ධි කළාවූ; තමන් නිවූ, පාපයන් නැසූ; තුසිත් යුත්, විනීතවූ සිත් ඇති; කිවිනට, ප්‍රාඥයන්ට; මෙ බැඳුම් යෙදේ, මේ බන්ධනය යුක්තයි.

369 කිවිගුණ සමග, කවිගුණයෙන් සමගවූ; මේ මග, මේ මාර්ගය; මෙයේ පැණුනු බැවින්, මෙසේ දර්ශිතවූ බැවින්; සියල් වසම් බැඳුම් හිඳු, සකල විෂම බන්ධනයෙහිද; කිවින්, කවීන්; පියල්වනු යෙදේ, ප්‍රබලවනු යහපති.

370 නොසබඳ, අසම්බන්ධද; විරුදත්; විරුද්ධාර්ථයද, එකත්, එකාර්ථද; සැකි, ශඞ්කාද; නොපිළිවෙළ හා, අපක්‍රමයද; නොසුසද, අපශබ්දද; සිඳුම් හුන්, පදච්ඡේද ශූන්‍යද හෙවත් යතිභ්‍රෂ්ට ද; බුන්සද, භින්නච්ඡන්දස්ද; දෙසවිරුදු ඈද, දෙශවිරොධාදියද (හෙවත් දෙශ කාල කලා ලොක න්‍යායාගම විරොධද)

371 මේ නවදෙස්, මේ යථොක්තවූ නව දෝෂ; කිවින්, ප්‍රාඥයන් විසින්; කිවිකමැ, කවිකර්මයෙහි; පියන්නට සුත්, හරණට යුක්තයි; මෙහි, මේ නවවිධවූ දෝෂයෙහි; නොසබඳ, අසම්බන්ධය; මත් උමත් බල්නට මුත්, මත්තොන්මත්ත බාලයන්ට මුත්; අනුනට, අන්‍ය ජනයාට; දෙස්, දෝෂයි.

372 මෙ මුහුදු මෙ තවුස් බෝ, මේ සමුද්‍රය මේ තාපසයා අනුභව කෙරෙයි; මම දුන් දෙරෙන් දිරුණෙමි, මම දුන් ජරාවෙන් ජීර්ණවීමි; මේ මේ ගැජුම් වැජඹේ, මේ මෙඝගර්ජනය විජෘම්භිතවෙයි; දෙවිඳුට එරවණ කල්වි, ශක්‍රයාට ඓරාවණයා ප්‍රියවී. මෙහි-වෙන වෙන අර්ථ ඇති බව මුත් මුළුල්ල එක්කළ කල හැඟෙන සම්බන්ධයක් නැති හෙයින්, අසම්බන්ධයි.

373 පෙර පස්හි නොසුදුසු—විරුදත් තො සතුරන් හැර,
කුළුණුතම සව්සත්නට—තට රුපු කවර යනු සේ.

374 සදත්හි පෙර යු එක්—යළ කියතොත් එකත් නම්,
හෙ මෙසේ මේ විදුවත්—උකටලි කල කුසිකොර්.

375 කිසුම්හිදු පිළි දෙස්—නැත කුළුණැ අතිසයෙන්,
මලවිය කල් වනසා—පියතෙපල කල් වනසා.

376 නිරණට යූ වදන්—කුහුලට වැටෙත් සැකි නම්,
නියවත් දෙනෙ සෙරෙන් පත්—ගුණහුන්නන්ට වසදේ

---

373 පෙර, පූර්වයෙහිද; පස්හි, පශ්චිමයෙහිද; නොසුදුසු, අසදෘශවූයේ හෙවත් පූර්වාපර විරුධ වූයේ; **විරුදත්**, විරුඩාර්ථ නම් වෙයි; තො සතුරන් හැර, තෝ ශත්‍රූන් දුරුකර; සව්සත්නට, සකලසත්ත්වයන්ට; කුළුණුතම, කරුණාත්මකය; තට රුපු කවර යනු සේ, තට ශත්‍රුහු කවරුදැයි යනු මෙනි. මෙහි-තෝ සතුරන් දුරුකරයි කී පූර්ව වචනය සර්වසත්ත්වානුකම්පකය තට ශත්‍රුහු කවර හුදැයි කී අපර වචනයට විරුඩයි. මෙසේ පූර්වාපරාර්ථ විරුඩ වූයේ, **විරුඩාර්ථයි.**

374 සදත්හි එක්, ශබ්දාර්ථයෙන් එක්වූ; පෙරයු, පූර්වෝක්ත යක්; යළ කියත්, පුනපුනා කථනයකරත් නම්; ඒ එකත්නම්, ඒ එකාර්ථනම හෙවත් පුනරුක්ත නම; හෙ මෙසේ, ඒ මෙසේයි; විදුවත්, විදුලිය ඇත්තේ; මේ, මේඝය; උකටලි කල, උත්කණ්ඨිතවූ කාන්තාව; කුසි කොරේ, උත්කණ්ඨා කෙරේ. මෙහි-විදුවත්, මේ, යනුද; උකටලි, කුසි, යනුද එකාර්ථයි. ආවෘත්ත්‍යලඞ්කාරයෙහි කී ලෙස මුත් මෙලෙස කළහොත් පුනරුක්ත නමි. **පුනරුක්තයි.**

375 කුළුණැ අතිසයෙන්, කරුණාදිවූ ගුණයන්ගේ ආධික්‍යයෙන්, පිළි කිසුම්හිදු දෙස්නැත, පුනරුක්තයෙහිදු දෝෂ නැත; [ඒ මෙසේයි] මලවිය, පුෂ්පායුධතෙම; කල් වනසා, කාන්ත දෙතිනිය නසන්නේය; පියතෙපල කල් වනසා, ප්‍රියවූ වචන ඇති කාන්තාව නසන්නේය. මේ ශෝකාධික්‍යයෙන් නැවත නැවත කී වචනයි; මෙසේම-ක්‍රෝධ, සන්තාෂ, විස්මය, ප්‍රසාද, ප්‍රසංශා, භය, කුතුහලත්වාදියෙහි ඒ ක්‍රෝධාදීන්ගේ අධිකත්වය හඟවන පිණිස කියන ආම්‍රේඩිත වචනයෙහි දෝෂ නැත, එකාර්ථවූ පුනරුක්ත වචනයම එකාර්ථ දෝෂ නම් වේ.

376 නිරණට යූ වදන්, නිර්ණයට කිවාවූ වචන හෙවත් පාශා ශඞ්කාවූහ පිණිස කියනලද වචන; කුහුලට වැටෙත්, එසේදේ

377 පෙර යු වත සළ කියු-නොයෙදෙත නොපිළිවෙළ නම්,
මැවුම් පැවතුම් හැකුළුම්—හර බඹ ගොවිඳුහු කෙරෙත්.
378 නොමගා ලක් ලකුණු—පියසු වදන් නොසුසද,
දලනිඳු මෙවුල් මෙ දෙරණ—නරනිඳුහට බුජෙති රකී.

මෙසේදෝ යන කුතුහලයට වැටෙත්හොත්; සැකිනම්, ශඞ්කා නම් වේ. (ඒ මෙසේයි) නියවත් දෙතෙ, ඥාණවන්ත ජනයා; සෙරෙන් පත්, චිරකාලයකින් ප්‍රාප්තවූ, ගුණහුන්නන්ට, ගුණවන්තයන්ට; වස දේ, (ආතිථ්‍යය පිණිස) පැන් දෙත්නාහුයි; (මෙ අභිමතාර්ථයි,) නියවත් දෙනෙ, ඥානවන්ත ජනයා; සෙරෙන් පත්, චිරකාලයකින් පැමිණියාවූ; ගුණහුන්නන්ට, ගුණශූන්‍යයන්ට; වස දේ, විෂ දෙන්නේය. මෙසේ වූ අනභිමතාර්ථයක්ද පැමිණි එසේදෝ මෙසේදෝයි [නොහොත් පූර්වාර්ථය දෝහෝ ද්විතීයාර්ථය දෝහෝයි කියා] සංශය උපදනා වචනය සංශය නම් වේ. **සංශයයි.**

377 පෙර යු වත, පූර්වෝක්ත වස්තුයෙහි; සළ කියු, පශ්චාත් කථිතය; නොයෙදෙත, අයුක්ත වූවහොත් (උද්දේශයට අනුද්දේශය අසම්බන්ධ වූවහොත්); නොපිළිවෙළ නම්, අපක්‍රම නම්; (ඒ මෙසේයි) මැවුම් පැවතුම් හැකුළුම්, නිර්මාණය, ස්ථිතිය, සංහාරය යන තුණ; හර බඹ ගොවිඳුහු කෙරෙත්, ඊශ්වර, බ්‍රහ්ම, විෂ්ණුහු කරන්නාහුයි. ලෝකයාගේ නිර්මාණය බ්‍රහ්ම කෙරෙයි; රක්ෂණය විෂ්ණු කෙරෙයි; ප්‍රලය ඊශ්වර කෙරෙයි යනු සිද්ධාන්ත ප්‍රසිද්ධයි. එයින් නිර්මාණ ස්ථිති සංහාර ආදි උද්දේශකොට පසුව දෙවතාවන් අනුද්දේශකරණ කල නුසුදුසුකොට පිළිවෙළ වර දවා කීහ, මෙසේ "යථාසාධ්‍යමනුද්දේශස්සමානානාම්" යනාදි ආප්තවචනයට විරුද්ධවූ බන්ධනය ක්‍රමාලඞ්කාරයෙන් පිටත් හෙයින්, **අපක්‍රමයි.**

378 ලක් ලකුණු නොමගා, ලක්ෂ්‍ය ලක්ෂණ පරීක්ෂා නොකොට; පියසු වදන්, කියනලද වචනය; නොසුසද, අපශබ්ද නම; (ඒ මෙසේයි) දලනිඳු මෙවුල්, සාගරය මෙඛලාදාම කොට ඇති; මෙ දෙරණ, මේ ධරණිය; නරනිඳුහට, නරේන්ද්‍රයාණෝ; බුජෙති රකී, හස්තයෙහි රක්ෂාකරන්නේය. මෙහි—නරේන්ද්‍රයාගේ හස්තයතෙම රක්ෂාකරන්නේයයි කිවමනා තන්හි, නරනිඳුගේ යන ෂෂ්ඨිවචනයට "නරනිඳුහට" යයි චතුර්ථී කළහ. බුජයයි කියා ප්‍රථමා වූවමනා තන්හි "බුජෙහි" යයි කියා සප්තමී කළහ; මෙසේ ඒ ඒ අර්ථය නොහගවන්නාවූ ව්‍යාකරණ විරොධි

379 සියබසැ කියු පියුම්—ලකුණු කී පද නොබිඳුතු,
හුන්පදසිඳුම් දෙස් වේ—බුන්සඳ අඩුවැඩි වෙණෙන්.
380 දෙස් කල් කලාවට—ලෝ හේ විදු මහගතට,
වන වරද කිවි පමදින්—පිළි නිවරදද කියනෙම්.
381 මෙ දකුණුමරු සුවඳ—කපුරුතුරුන් පහස් ලද,
කලිඟුවෙනො හජරස් පිරි—අගිලින් සැදි සොළිගග.

වූද, පූර්වකවීන්ගේ ප්‍රයොගයට අනුසාරනොවූද, එහෙයින්ම ලක්ෂ්‍ය ලක්ෂණයට විරුද්ධවූ වචනයද, ස්වභාෂායෙහි නොපෙණෙන මාගධ සංස්කෘතාදි අන්‍යභාෂාවන්හි වූ වචනද කිව හොත් අපශබ්ද නම් වේ, **අපශබ්දයි.**

379 **පියුම් ලකුණු** කී, පද්මාදි බන්ධනයන්ගේ ලක්ෂණ දැක්වූ; සියබසැ, සිංහල ඡන්දස් ශාස්ත්‍රයෙහි; කියු පද නොබිඳුතු, උක්ත ස්ථානයෙහි පදභින්න නොකරත්හොත් හෙවත් කරන්නට කී ස්ථානයෙහි යතිය නොකරත්හොත්; හුන්පදසිඳුම් දෙස්, පදච්ඡේදශූන්‍ය නම් දෝෂය වන්නේය හෙවත් යතිභ්‍රෂ්ටනම් වන්නේය; අඩුවැඩිවෙණෙන්, ඌනාධිකාක්ෂරයන් කරණකොට ගෙණ; බුන්සඳ, භින්නඡන්දස් නම් දෝෂය වන්නේය. මෙහි—පදච්ඡෙද දක්වන්නට සියබසැ කී ස්ථානයෙහි පදසම්බන්ධ නොපෑ ශබ්දයෙන් එක්කොට කියත් යතිභ්‍රෂ්ට නම් දොෂ වෙයි; ඒ ඒ ඡන්දසට නියමකළ මාත්‍රාගණනට අකුරු අඩුවැඩිව ශ්‍රවණීය නොවේනම් භින්නවෘත්ත නම් දොෂයි. **යතිභ්‍රෂ්ට භින්නවෘත්ත දෙකයි.**

380 දෙස්, දෙශයටද; කල්, කාලයටද; කලාවට්, කලාවටද; ලෝ, ලොකයටද; හේ විදු, හෙතුවිද්‍යාවටද; මහගතට, මහාශාස්ත්‍රයටද; කිවි පමදින් වන, කවීන්ගේ ප්‍රමාදයෙන් වන්නාවූ; වරද, විරොධයද; පිළි, නැවත (ඉන් ඉක්බිති); නිවරදද, (කවීන්ගේ කෞශල්‍යයෙන් වන්නාවූ) අවිරොධයද; කියනෙම්, (ක්‍රමයෙන්) කියමි. මෙහි-දෙශනම්, රට-පව්-වල්-ආදියයි; කාලනම්, දිවා රාත්‍රි දෙක හා වසන්ත ග්‍රීෂ්ම වර්ෂා ශරත් හිම සිසිර යන ඍතු සයයි; කලා නම්, අංගනාමාශ්‍රයවූ නෘත්‍යගීතාදි චතුෂ්ෂෂ්ටි කලායි; ලොක නම්, ජංගමස්ථාවර සත්වයන්ගේ ප්‍රවෘත්තියි; හෙතුවිද්‍යා නම්, න්‍යායශාස්ත්‍රයයි; මහගත් නම්, ඍග්-යජුස්-සාම-අථර්වන් යන චතුර්වේදාදිවූ ආගමයි. මෙහි සයෙහි සිද්ධවූ යම් කිසිවක් කීම දෙශාදි විරොධ නාම් වේ.

381 කපුරු තුරුන්, කර්පූරද්‍රැමයන්ගේ; පහස් ලද, ස්පර්ශය ලද්දාවූ; සුවද, සුගන්ධවූ; මෙ දකුණුමරු, මේ දක්ෂිණමාරුතයයි;

382 පිපේ පියුම්එ රෑ—කුමුදිඑ දහවල් පිපේ,
වසත් පුල් දියම්දෙල්—සිරිකඬ සිසිරකල් කල්.
383 විරු පියඹ දෙරෙසේ—සිටිනා කෝ විස්ම බැව්,
වෙණෙහි දවගම් නවතා—සරස ගමුනුවිසිමුසන්.

කලිඟු වෙනෙ, කාලිඞ්ග වනයෙහි; ගජරැස් පිරි, හස්තිරාජ රාශි පූරිතවූය; සොළිගඟ, සොළීරට ගඞ්ගාව හෙවත් කාවෙරිය; අගිළින් සැදි, අගරු වෙනෙන් සජ්ජිතයි. මෙහි-මලයදෙශයෙහි චන්දන මුත් කර්පූර නැති හෙයින් දක්ෂිණ මාරුතයට කර්පූර සාගීය කීම දෙශවිරොධයි; අරමණයෙහි මුත් කලිඟුරට හස්තින් ගේ බොහෝ ප්‍රසිඬියක් නැති හෙයින් කලිඟුවනයෙහි ඇතුන් පිරි නැයි යනුදු දෙශවිරොධයි. මෙසේම කාවෙරියෙහි කලුවැල් කීමද දෙශවිරොධයි. මෙසේ රාෂ්ට්‍රවන පර්වතාදියෙහි අප්‍රවෘත්ත වූවක් වර්ණනාකිරීම දෙශවිරොධ නම්. **දෙශවිරොධයි.**

382 පියුම්එ, පද්මවනය; රෑ, රාත්‍රියෙහි; පිපේ, ප්‍රබොධ වන්නේය; කුමුදිඑ, කෞමුද වනය; දහවල්, දිවාභාගයෙහි; පිපේ, ප්‍රබුඩ වන්නේය; වසත්, වසන්ත කාලයතෙම; පුල් දියම්දෙල්, ප්‍රබුඩ නිවුලද්‍රැම ඇත්තේය; සිරිකඬ, චන්දනය; සිසිරකල් කල්, සිසිරකාලයට මනොඥයි. මෙහි-දිවාභාගයෙහි ප්‍රබුඩවන පද්ම රැයට කී හෙයින්ද, කුමුදු දහවලට කී හෙයින්ද, වර්ෂාකාලයෙහි ඇති නිවුලකුසුම වසන්තයට කී හෙයින්ද, ඝර්මයට සුදුසු සඳුන් සිසිරකාලයට මනොඥයයි කී හෙයින්ද කාලවිරොධ නම්. **කාල විරොධයි.**

383 විරු පියඹ දෙරෙසේ, වීර ශෘඞ්ගාර (යන) රසවයෙහි; සිටිනාබැව්, ස්ථායිභාවනම්; කෝ විස්ම, ක්‍රොධ විස්මය දෙකයි; නවතා, නැවත; වෙණෙහි, වීණායෙහි; සරස, ස්වර සයෙක; දව ගම්, ග්‍රාම දෙකෙක; ගමූ, (ඒ) ග්‍රාමවයෙහි; උනුවිසිමුසන්, මූර්ච්ඡන ඌනවිස්සෙකි. මෙහි-වීරරසයට ස්ථායීභාව නම්, උත්සාහ යයි; ශෘඞ්ගාර රසයට ස්ථායීභාව නම්, රතියයි; ඒ දෙක හැර රෞද්‍රරසයට ස්ථායීභාව වන්නාවූ ක්‍රොධය හා අද්භූත රසයට ස්ථායීභාව වන්නාවූ විස්මය හා දෙක වීර ශෘඞ්ගාර දෙකට ස්ථායීභාවකළ හෙයින්ද කාලවිරොධ නම්; වීණායෙහි සප්තස්වර යෙක්ද, තාර මධ්‍ය උච්ච යන ග්‍රාම තුනෙක්ද, මූර්ච්ඡනා විස් සෙක්ද වෙයි; එකිදෙය හැර නොහොත් එයින් එකක් එහාක් ඇහර හෙද කීහෙයින් මේද කලාවිරොධ නම්. **කලාවිරොධයි.**

384 සලා ගජ කෙසුරු—සලා තුරග තියුණු හග,
ගුරුසර ගදඹඅත් තුරු—මෙ කිහිරිතුරු සරවියෝ.

385 මුනිවිරු සව්සකර—නොනසී වි සබං වී,
එසෙමනො හෝ සියුරුනෙත්—පවතී අදද ලෙහි මා.

386 නොමකළ සකරකම්—දදපිත් වෙද ආදරා,
පියවි වර පිරිසිදු පිළි—මිණියට සකරකම් කුම්.

---

384 ගජ, හස්තිතෙම; කෙසුරු සලා, කෙශරච්ඡටාවන්; සලා, ධූනනය කරන්නේය; තුරග, තුරඞ්ගයා, තියුණු හග, තීක්ෂණවූ ශෘඞ්ගඇත්තේය; ගදඹඅත් තුරු, ගාඩම්හස්ති ද්‍රුමය; ගුරු සර, මහත්වූ හරඇත්තේය; මෙ කිහිරිතුරු, මේ ඛදිරද්‍රුමය තෙම; සර වියෝ, හර නැත්තේය. **ලෝක විරොධයි.**

385 මුනිවිරු, සර්‍වඥවීරතෙම; සව්සකර නොනසී වි, සර්‍ව සංස්කාර අවිනස්වරයයි කියා; සබා වී, සත්‍යයක් කී; එසෙම නො, එසේම නොවේද; සියුරුනෙත්, චකොරනෙත්‍රිවූ; හෝ, ඒ කාන්තාතොමෝ; මාලෙහි, මාගේ හෘදයෙහි; අදද පවතී, දැනුදු පවතී. මෙහි-මළාවූ ප්‍රියාවක් තමා සිහින් නොයන නියාව කී මේ වචනයද; සර්‍වඥයන්වහන්සේ සර්‍වසංස්කාරයන් නිත්‍යය නොකී හෙයින්, ඒ නිත්‍යයයි කීයේය යන වචනයද, හෙතුවිද්‍යා නම්වූ න්‍යායශාස්ත්‍රයට විරුඬනුයි, මේ න්‍යායවිරොධ නම්. **හෙතුවිද්‍යා විරොධයි.**

386 සකරකම් නොමකළ, සංස්කාරකම් නොකළාවූ; දද පිත්, බ්‍රාහ්මණපුත්‍රතෙම; වෙද ආදරා, වෙදය අධ්‍යයනය කෙරේයි; (ඒ මෙසේයි) වර, උතුම්වූ; පියවි පිරිසුදු, ප්‍රකෘතිපරිශුඬවූ හෙවත් ස්වභාවයෙන් නිර්මලවූ; පිළිමිණියට, සඵටික මාණික්‍යයට; සකරකම් කුම්, සංස්කාරක්‍රියායෙන් (කාරණා) කිම. උප නයනය නොකළ බ්‍රාහ්මණ කුමාරයන් වෙදාධ්‍යයනය නොකට හැකි බව වෙදශාස්ත්‍රයෙහි පෙණෙන හෙයින් මේ වචනය ඒ ශාස්ත්‍රයට විරුඬනුයි ආගම විරොධ නම්. **ආගම විරොධයි.** මෙසේ කවින්ගේ ප්‍රමාදයෙන් වන විරොධය, කවිකෞශල්‍යයෙන් දෝෂ ගන්නා බව ඉක්ම ගුණවිෂයට බස්නා, මෙම දෙශවිරොධාදීන්ට අවිරුඬ ස්වරූප දක්වන්නාහු "එරජහු පිත් තෙදින්" යනාදී කීහු.

367 එ රජහු පින්තෙදින්—සිරිසරවී ඔහු උයන්,
විසිතුරු වතුරු පලුපත්—අසිරි සුරතුරු සියෙන්.

388 කොළඹවන රොන් ඉහි—කපවන සත්පත් කුසුම්,
හගවන වනස් තිරිඳුන්—හැසිරිනි කැකුළු මෙ පවන.

389 දවන සෙද හෝවිලි—නැගි බියපත් වමියන්,
මියෙන් වසම් ලියගී—රස දන්නන් වැඩී රා.

390 වියවුල් කල් වියෝ—මන වස සඳට වැඩිකල්,
සඳරැසටද වඩා අඟ—සිහිලැයි දෙනා සලකා,

---

387 එ රජහු පින්තෙදින්, ඒ රජහුගේ පුණ්‍යතෙජසින්; ඔහු උයන්, ඔහුගේ උද්‍යානය; විසිතුරු, විචිත්‍රවූ; වතුරු, වස්ත්‍ර නමැති; පලුපත්, පල්ලව ඇති; සුරතුරු සියෙන්, කල්පදෘම ශතයෙන්; සිරිසරවී, ශ්‍රීසාරවිය; අසිරි, ආශ්චර්යයි. මනුෂ්‍ය ලොකයෙහි කල්පද්‍රැමයන් කිම "එ රජහු පින්තෙදින්" යන ශබ්දසාමර්ථ්‍ය යෙන් දෙශවිරොධ නොවී. **දෙශ විරොධාභාවයයි**

388 කොළඹවන රොන් ඉහි, කදම්බවන රෙණුන් සමග; සත් පත් කුසුම්, සප්තපර්ණී පුෂ්පයන්; කපවන, කම්පාකරවන්නාවූ; තිරිඳුන්, නරෙන්ද්‍රයන්ගේ; වනස් හගවන, විනාශය ප්‍රකාශ කරන්නාවූ; කැකුළු මෙපවන, චණ්ඩවූ මේ මාරුතය; හැසිරිනි, සංචාරණය කෙළේ. මෙහි-වර්ෂා කාලයෙහි ඇති කොළඹමල් රොන් හා, ශරත්කාලයෙහි ඇති රුක්අත්තනමල් සමග කම්පිත කරවන පවනයයි කිවද, "තිරිඳුන් වනස් හගවන" යයි කී හෙයින් මෙ කාලවිරොධ නොවී. **කාල විරොධාභාවයයි.**

389 හෝවිලි, ඇල්ලා; සෙද දවන, ශීඝ්‍රව දවන කලිහි; බිය පත්, භයප්‍රාප්තවූ; වමියන්, වනිතාවන්ගේ; මියෙන් නැගි, මුඛ යෙන් උද්ගතවූ; වසම් ලියගී, විෂම ලයාන්විත ගීතිකා; රස දන්නන්, රසඥ ජනයන්ගේ; රා වැඩී, රාගවර්ධනය කළා. මෙහි-හෝවිලි සැල්මෙන් ත්‍රස්ත ස්ත්‍රීන්ගේ විෂමලයාන්විතවූ ගීතිකාරාග වර්ධනට කාරණ නොවතුදු, කාමීන්ගේ රාගය වැඩියයි කීමෙන් මේ කලාවිරොධ නොවේ. **කලාවිරොධාභාවයයි.**

390 කල්වියෝ, කාන්තාවන් වියොගයෙන්; වියවුල්, ව්‍යාකූල වූ; මන, සිත් ඇත්තේ; වස, විෂය; සඳට වැඩි කල්, චන්ද්‍රයාට වඩා මනොඥකොටද; අඟ, වහනිය; සඳරැසටද වඩා, චන්ද්‍රරශ්මි යටද වඩා; සිහිලැයි, සීතල කොටද; දෙනා සලකා, අන්‍යජී ගෙන් සලකන්නේය. ලොක ප්‍රසිද්ධවූ සීතලවූ චන්දන වස්ත්‍ර දෙකට වඩා විෂවගී හා ගිනි සිහිලැයි කිවද, ප්‍රියවිප්‍රයොගයෙන් ව්‍යාකූල චිත්ත ඇති පුරුෂයායයි කීහෙයින් ලොකවිරොධනොවේ. **ලොක විරොධාභාවයයි.**

391 අපමණ පමණවද—පෙරෙණිනුදු නොපෙණෙනු වූ,
එක්නමවද නොඑක්වූ—නමකර සියල්වෙස් තට,
392 පස්පඬුසුතන් එක්—කලතුරුවූ දෙරොබ නම්,
පැතිනියනට අගවූ—මෙලෙසි දෙවියන් නිපැදුම්,
393 පෙණෙනත් අත්බෙලෙන්—එන අරුතුදු සදතු දෙක,
යම් සද සවණතෙහි හෙන-හැඟෙනු පෙණෙනත නම්වේ
394 වෙන වෙන දුටු සදින්— බදනෙව් පහනින් පෙණෙන,
දැනෙන අනුමෙනෙනරුතට-අත්බෙලෙනෙනරුත් වියත්

---

391 පමණවද, ප්‍රමාණවද; අපමණ (ගුණයෙන්) අප්‍රමාණවූ; පෙරෙණිනුදු, දෘශ්‍යමානවද; නොපෙණෙනු වූ, (තත්‍වයෙන්) අදෘශ්‍යමානවූ; එක්නමවද, (ස්වභාවයෙන්) එකාන්තවද; නොඑක් වූ, (අවස්ථාභෙදයෙන්) අනෙකවූ; සියල් වෙස්, විශ්වමූර්තිවූ; තට, තොපට; නමකර, නමස්කාරයි. මේ විෂ්ණුස්තොත්‍රයෙහි ප්‍රමෙය කල් අප්‍රමෙය වන්නේ කෙසේදැයි යනාදීන් න්‍යායවිරොධ දෝෂ යන ශඞ්කාව එලවුවද, විශ්වමූර්තිබව තිහෙයින් න්‍යාය විරොධනොවි. **හෙතුවිද්‍යා විරොධාභාවයයි:**

392 පස්පඬුසුතන්, පඤ්චපාණ්ඩුපුත්‍රයන්ගේ; එක් කලතුරුවූ, එකකලත්‍රැවූ; දෙරොබ නම්, ද්‍රෞපදී නම් එකක්; පැතිනියනට අගවූ, පතිව්‍රතාවන්ට අග්‍රවී; දෙවියන් නිපැදුම්. දෙවතාවන්ගේ නිෂ්පත්තිය; මෙලෙසි, මෙබඳුයි. මෙහි–යුධිෂ්ඨිරය, භීමසෙනය, අර්ජුනය, නකුලය, සහදෙවය යන පඤ්චපාණ්ඩවයන්ට කලත්‍රැවූ ද්‍රෞපදිය, පතිව්‍රතාවන්ට අග්‍රවූවයි කී කල්හි, එක් පුරුෂයා තකා සිටිනි පතිව්‍රතා එකකැයි කියයුතු ආගමවිරොධ බවට හෙතු වුවද, පස් අංශයක්ව උපන්නේ එකම විෂ්ණුයයි සමය ප්‍රසිද්ධ හෙයින් ආගම විරොධ නොවේ. **ආගම විරොධාභාවයයි.**

මේ සතැන යථාක්‍රමයෙන් එරජහු පින්තෙදින් යනුද, නිරිඳුන් වනස් හඟවන යනුද, රස දන්නන් යනුද, කල්වියෝ යනුද, නම්කර සියල් වෙස් යනුද, මෙලෙසි දෙවියන් නිපැදුම් යනුද දෙශවිරොධාදියට යානොදී ගුණපක්ෂයෙහිම සිටවී.

393 පෙණෙනත්, දෘශ්‍යවූ අර්ථය හා; අත්බෙලෙන් එන අරුතුදු, අර්ථබලයෙන් එන්නාවූ අර්ථයදැයි; සදතු දෙක, ශබ්දාර්ථ දෙකින්; යම් සද සවණතෙහි හෙත, යම්ශබ්දයක් කණෙහි පතිතවන්නම්; හැඟෙනු, වැටහෙන්නේ; පෙණෙනත නම් වේ, දෘශ්‍යාර්ථ නම් වේ.

394 පහනින් පෙණෙන, ප්‍රදීපයෙන් දෘශ්‍යවූ; වෙන බදනෙව්, අන්‍යවූ භාජනයක් මෙන්; දුටු සදින් වෙන, දෘෂ්ටවූ ශබ්දයෙන් අන්‍යවූ; අනුමෙනෙන් දැනෙන, අනුමානයෙන් දැනෙන්නාවූ; අරුතට, අර්ථයට; අත්බෙලෙනෙන, අර්ථබලයෙන් එන්නාවූ; **අරුත් වියත්, අර්ථයයි කියත්.**

395 තුමුල් සිරුරැති මේ—දහවල් බත නොබුදි යත,
දහවල්නොකනුපෙණෙනත-රැබිත් බෙලෙනෙන අරුත්
396 වසම් පලග දෙසක්—ලග මහකව් ඇඳින්මෙහි,
පැනසසග ලද දනහට—උවවූ වසම්සග මේ.

397 ලකුණු පණ අත සද—ලකරද ඔසල එක්දෙස්,
බොලඳ තමා මෙ වදනුදු—හුදු පරවැඩෙහි වේවා.
398 වලඳව සත්ලොවට—සඳමිදුලුදු මහත්මෝ,
පහන් මෙනෙන් පවත්නට-කෙරෙත්නු මණපිණිදහන්

---

395 තුමුල් සිරුරැති මේ, ස්ථූලවූ ශරීර ඇති මේ පුරුෂතෙමේ; දහවල් බත නොබුදි යත, දිවාභාගයෙහි භොජනය අනුභව නොකරන්නේයයි කියත්හොත්; දහවල් නොකනු පෙණෙනත, දිවාභාගයෙහි. අනුභව නොකිරීම දෘශ්‍යවූ අර්ථයි; රැ බිත්, රැ අනුභව කිරීම; බෙලෙනෙන අරුත්, සාමර්ථ්‍යයෙන් හැඟෙන්නාවූ අර්ථයි. තර තැනැත්තේ දහවල් බත් නොකයි නි කල එබස කණ හෙත්ම හැඟෙන්නාවූ දහවල් නොකෑම දෘශ්‍යවූ ස්වභාව අර්ථයි; පහන් නගාලූකල්හි ඉන් පිටත් භාජනය පෙණෙන්නා සේ දහවල් නොකයි යන වචනයම මෙයින් පිටත්වූ අනුමානයෙන් හැඟෙන්නාවූ රැ කෑම සාමර්ථ්‍යයෙන් එන හෙයින් හැඟෙන්නාවූ අර්ථය අර්ථශක්ති නම් වෙයි; මේ ශක්තීන් එන අර්ථය හා ස්වභාවයෙන් එන අර්ථය හා දෙක එක්කොට දැක්වූ ශක්තිස්වභාවාර්ථයි.

396 මහකව්, මහාකාව්‍යයෙහි; වසම් පලග, විෂමබන්ධන ප්‍රමාණයාගේ; දෙසක් ඇඳින්මෙහි, දෙශයක් ඇඳිනගැන්මෙහි; ලග, ලගනාවූ; පැනසසග ලද, ප්‍රඥාසංසගී ලද්දාවූ; දනහට, ජනයාහට හෙවත් විඥයහට; උවවූ, උපායවූ; මේ වසම්සග, මේ විෂමසර්ගයයි.

යමකාදි තුන්වන සගයි.

397 ලකුණු, කාව්‍යලක්ෂණද; පණ, ප්‍රාණද; අත, අර්ථද; සද, ශබ්දද; ලකරද, අලඞ්කාරද (යන මෙයින්); එක්දෙස් එකදෙශයකට; ඔසල, අවතීර්ණවූ; තමා බොලඳ මෙ වදනුදු, තමාගේ මුග්ධවූ මේ වචනද; හුදු පරවැඩෙහි, කෙවල පරාභිවෘද්ධියෙහි; වේවා, පවතීවා.

398 මහත්මෝ, මහාත්මයෝ; සඳමිදුලුද, (තමන්ගේ) සඳමිදුලුදු; සත්ලොවට වලඳව්, සත්වලොකයට අනුභවනීයව; පවත්නට, ප්‍රවෘත්තවන්නට; පහන් මෙනෙන්, ප්‍රසන්න චිත්තයෙන්; මනපිණිදහන් කෙරෙත්නු, මනොප්‍රණිධාන කරන්නෝම වෙත්නුයි. පණ්ඩිතයෝ තමන්ගේ සඳමිදුලුද ලොකයට උපකාර පිණිස පවත්නට ප්‍රාර්ථනාකෙරෙත්; එහෙයින් මාගේ වචනය ශාස්ත්‍රයොගයෙන් ලොවට ප්‍රයොජනවත් වේවා යනු මෙහි අභිප්‍රායි.

399 කිවිගුණ මැණ මදෙස් — නිදෙස් මැතිසිරි නිවෙස්,
කලතැති එනකන්ම තමා — අමරගිරිකසුබුතුමා.

400 සිරිමත් සෙත් වියත් — මිණිරස්නි කිරුළු මෙ සත්,
පැහැයු වස් සෙසත්කිස් — නිරිඳු කෙළෙල් සලමෙවන්.

401 විසිතුරු දසපණින් — ලකර මිණැත් මහයමු,
නවදෙස් දු මෙ සියබස් — ලකරෙහි සිවුසියක් කව්.

---

399 කිවිගුණ, කවිගුණ නමැති; මැණ, මාණික්‍යයන්ට; මදෙස්, මඤ්ජූෂාවූ; නිදෙස් මැතිසිරි නිවෙස්, නිර්දොෂ අමාත්‍ය ශ්‍රියට නිවෙසවූ; තමා එකන්ම, තමා හා එකතානවූ (හෙවත් තමාගේ සහොදරවූ); අමරගිරිකසුබුතුමා, අමරගිරිකාශ්‍යප නම් උත්තමයා; කල නැතින්, කලාවූ යත්නයෙන් හෙවත් ආරාධනාවෙන්.

400 මෙ සත්, මේ ශාස්ත්‍රය; සිරිමත්, ශ්‍රීමත්වූ; වියත් සෙන්, ව්‍යක්ත සේනාව ඇති; කිරුළු මිණිරස්නි, මෞලිමාණික්‍ය රශ්මියෙන්; සෙසත් කිස්, ශ්වේතච්ඡත්‍ර කෘත්‍යය; පැහැයු වස්, ආලෝක කළාවූ වංශ ඇති; සලමෙවන් නිරිඳු කෙළෙල්, ශිලාමෙඝ වර්ණ නරේන්ද්‍රයා කෙළේයි.

401 දසපණින්, දශප්‍රාණයෙන්; විසිතුරු, විචිත්‍රවූ; ලකර මිණැත්, අලඞ්කාර නමැති මාණික්‍ය ඇති; මහයමු, මහායමක ආදිවූ යමකද; නවදෙස්, නවවිධ දෝෂද; දු, ක්‍රියා දැක්වූ; මෙ සියබස්ලකරෙහි, මේ ස්වභාෂාලඞ්කාරයෙහි; සිවුසියක් කව්, සාරසියක් කව්හුයි.

— සියබස් ලකර නිමි —

1 තෙවළාදහම් දැනැ — නෙකරඟ කව්නළු සයුරු,
විහිදී නිය අතලෙන් — අතුට ගත් කුඹුයෙන් මෙන්.

2 මහරු කිවි ගෙලෙ බඳ — රුවන් රුවන්මිඇඳුරු,
මෙ ලකරසත් අරුත් පල — කෙළෙල් සියබස් රුසිරු.

1 තෙවළාදහම්, ත්‍රිපිටකධර්මය; දැන, විජානනයකොට; නෙක රඟ, අනෙකාකාරවූ; කව්නළු සයුරු, කාව්‍යනාටක නැමති සමුද්‍රය; විහිදී, විස්තීර්ණවූ; නිය, ප්‍රඥා නමැති; අතලෙන්, හස්ත සම්පුටයෙන්; අතුට ගත්, පානය ගත්තාවූ; කුඹුයොන් මෙන්, අගස්ති ඍෂියා වැනිවූ.

2 කිවිගෙලෙ, කවීන්ගේ කණ්ඨයෙහි; බඳ, බඳනාලද; මහරු රුවන්, මහාර්ඝ රත්නයක් බඳුවූ; රුවන්මිඇඳුරු, රත්නමධ්වාචාර්යයන් විසින්; සියබස්, ස්වභාෂාමයවූ; රුසිරු, මනොඥවූ; මෙ ලකර සත්, මේ අලඞ්කාර ශාස්ත්‍රයෙහි; අරුත්පල, අර්ථවර්ණනාව; කෙළෙල්, කරණලද්දේය.